

OECD Oktatási munkadokumentumok 222.
SZ.

Miért fontos a szülői
magatartás a 21. századi
gyermekek számára: Egy
bizonyítékokon alapuló
a szülői
magatartás és annak a
gyermekre gyakorolt

Hannah Ulferts

<https://dx.doi.org/10.1787/129a1a59-en>

OKTATÁSI ÉS KÉSZSÉGFEJLESZTÉSI IGAZGATÓSÁG**Miért fontos a szülői magatartás a 21. századi gyermekek számára?**

A szülői szerepvállalás és annak a gyermek fejlődésére gyakorolt hatásának megértésére szolgáló, bizonyítékokon alapuló keretrendszer

OECD Oktatási munkadokumentum 222. sz.

Hannah Ulferts (OECD)

Ezt a munkadokumentumot Andreas Schleicher, az OECD Oktatási és Képzési Igazgatóságának igazgatója engedélyezte.

Hannah Ulferts (Hannah.ulferts@oecd.org)

JT03462795

Ez a dokumentum, valamint a benne foglalt adatok és térképek nem érintik semmilyen terület státuszát vagy szuverenitását, a nemzetközi határok és határvonalak kijelölését, valamint bármely terület, város vagy terület nevét.

OECD OKTATÁSI MUNKADOKUMENTUMOK SOROZAT

Az OECD munkadokumentumai nem tekinthetők az OECD vagy a tagországok hivatalos álláspontját képviselőnek. Az itt kifejtett vélemények és az alkalmazott érvek a szerző(k) sajátjai.

A munkadokumentumok a szerző(k) előzetes eredményeit vagy folyamatban lévő kutatásait írják le, és az OECD által feldolgozott kérdések széles körének megvitatására szolgálnak. A munkadokumentumokkal kapcsolatos észrevételeket szívesen fogadjuk, és azokat a következő címre lehet elküldeni: Directorate for Education and Skills, OECD, 2 rue André-Pascal, 75775 Paris Cedex 16, France.

Ez a dokumentum, valamint a benne foglalt adatok és térképek nem érintik semmilyen terület státuszát vagy szuverenitását, a nemzetközi határok és határvonalak kijelölését, valamint bármely terület, város vagy terület nevét.

Az OECD tartalmát saját felhasználásra másolhatja, letöltheti vagy kinyomtathatja, és az OECD kiadványaiból, adatbázisaiból és multimédiás termékeiből kivonatokat is beépíthet saját dokumentumaiba, prezentációiba, blogjaiba, honlapjaiba és tananyagaiba, feltéve, hogy az OECD-t mint forrást és szerzői jogtulajdonost megfelelően feltüntetik. A nyilvános vagy kereskedelmi felhasználásra és a fordítási jogokra vonatkozó minden kérelmet a rights@oecd.org címre kell benyújtani.

A sorozattal kapcsolatos észrevételeket a edu.contact@oecd.org címre várjuk.

Ezt a munkadokumentumot Andreas Schleicher, az OECD Oktatási és Képzési Igazgatóságának igazgatója engedélyezte.

www.oecd.org/edu/workingpapers

© OECD 2020

Köszönetnyilvánítás

A szerző szeretne köszönetet mondani azoknak, akik hozzájárultak ehhez a tanulmányhoz. A szerző mindenekelőtt Tracey Burnsnek szeretne köszönetet mondani az egész folyamat során nyújtott útmutatásáért és visszajelzéséért. Ez a tanulmány a 21. századi gyermekek projekt részeként készült, és Quynh Nguyen 21. századi szülői stílusokról szóló munkája ihlette. A szerző külön köszönetet kíván mondani Jurij Belfalinak és Olivier Thévenonnak, akik átnézték a tervezetet, megosztották szakértelmüket, és ezáltal hozzájárultak a kiadvány javításához. Értékes észrevételek érkeztek Dirk Van Damme-től is, amelyek segítettek a kézirat további javításában. Végül, de nem utolsósorban a szerző szeretné kifejezni háláját Leonora Lynch-Steinnek a kézirat szerkesztésében és formázásában nyújtott segítségével.

Absztrakt

Ez a tanulmány a szülői neveléssel kapcsolatos meglévő szakirodalom strukturált áttekintését nyújtja azzal a céllal, hogy kidolgozza a szülői nevelés és annak a gyermek fejlődésére gyakorolt hatásának bizonyítékokon alapuló és kultúraérzékeny keretét. A dokumentum felvázolja, hogy a 21. században bekövetkezett változások hogyan változtatták meg a családi életet, és összefoglalja a különböző szülői stílusok és dimenziók fejlődésre gyakorolt hatásával kapcsolatos 29 meta-tanulmány és 81 kvantitatív tanulmány bizonyítékait. Összességében az eredmények arra utalnak, hogy a gyermekek egészséges és virágzó fejlődéséhez a gyermekek és serdülők különböző területeken történő egészséges és virágzó fejlődése szempontjából kulcsfontosságú a meleg szülői magatartás, amely a gyermekeknek az életkoruknak megfelelő autonómiát és struktúrát biztosít. A szülők által alkalmazott szülői megközelítés, de annak hatása is változó, és a tanulmány rámutat, hogy különböző kontextuális (pl. kultúra, társadalmi-gazdasági tényezők, közösségen és családon belüli támogatás) és egyéni (pl. nem, személyiség és a gyermekek és a szülők egészségi állapota) tényezők magyarázzák ezeket az eltéréseket. A tanulmány tárgyalja, hogy az ilyen tényezők szisztematikus figyelembevétele nemcsak a szülői szerepvállalás és annak hatásainak tudományos megértését segíti, hanem a családpolitikák és a családtámogatás javítását is.

Önéletrajz

Ez a dokumentum strukturált áttekintést nyújt a szülői felügyeletről szóló meglévő szakirodalomról, azzal a céllal, hogy egy olyan szülői felügyeleti keretet dolgozzon ki, amely az előzményekre épül és tiszteletben tartja a kulturális sajátosságokat és azok hatását a gyermek fejlődésére. Le rapport décrit comment le 21e siècle a modifié la vie de famille et synthétise les résultats de 29 méta- études et 81 études quantitatives sur le développement des différents styles et aspects que revêt la parentalité et les répercussions potentielles pour l'enfant. Dans l'ensemble, les résultats suggèrent que la parentalité bienveillante qui offre aux enfants une autonomie et une structure adaptées à leur âge est la clé d'un développement sain et prospère des enfants et des adolescents dans divers domaines. Tant l'approche parentale adoptée par les parents que son incidence sont variables et le document met en évidence divers facteurs contextuels (par exemple, la culture, les facteurs socio-économiques, le soutien au sein de la communauté et de la famille) et individuels (par exemple le sexe, la personnalité et l'état de santé des enfants et des parents) expliquant ces variations. Le document explique comment une prise en compte systématique de ces facteurs affine non seulement la compréhension scientifique de la parentalité et ses répercussions, mais contribue également à améliorer les politiques et soutien familial.

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	3
Absztrakt	4
Önéletrajz	4
1. Bevezetés	7
1.1. 21. századi változások a szülők és családok számára	8
2. A szülői megközelítésekkel kapcsolatos kutatások áttekintése	9
2.1. A szülői megközelítések változatosságának megragadása	9
2.2. A szülői megközelítések eltéréseinek magyarázata	19
3. A szülői megközelítések fejlődési hatása	24
3.1. A szülői megközelítések fejlődési előnyeinek és hátrányainak összehasonlítása	24
3.1. A szülői megközelítések eltérő hatásának magyarázata	30
4. Összegzés és következtetés	32
4.1. A szülői nevelés bizonyítékokon alapuló és kulturálisan érzékeny keretrendszere	32
4.2. Következtetések a politikára és a gyakorlatra	35
4.3. Következtetések a kutatásra	37
4.4. Végző következtetés	40
Hivatkozások	41
A. melléklet. Táblázatok	61
Táblák	
2.1. táblázat. A szülői szerepvállalás három fő dimenziójának áttekintése	14
3.1. táblázat. A klasszikus szülői stílusok és a gyermekek eredményei közötti összefüggések	27
3.2. táblázat. A klasszikus szülői dimenziók és a gyermeki eredmények összefüggései	28
3.3. táblázat. Az intenzív szülői stílusok és dimenziók összefüggései a gyermeki eredményekkel	29
A A.1. táblázat. Az átfogó vizsgálatba bevont tanulmányok áttekintése	61
A A.2. táblázat. A különböző szülői megközelítések és a gyermekek eredményei közötti összefüggések eredményei	61

Számok

2.1. ábra. Klasszikus szülői stílusok	11
2.2. ábra. A testi fenyítés elleni jogszabályok	21
4.1. ábra. A szülői szerepvállalás és annak a gyermek fejlődésére és jólétére gyakorolt hatásának megértésére szolgáló keretrendszer	34

Dobozok

1.1. keretes írás. Szülői viták és mítoszok a közsférában	9
2.1. keretes írás. Szülői magatartás és a szülői megközelítés rugalmassága	10
2.2. keretes írás. Az önmeghatározás elmélete, mint a szülői dimenziók kutatásának elméleti kerete	13
2.3. keretes írás. Az intenzív szülői megközelítések elhelyezése a klasszikus szülői kereteken belül	17
2.4. keretes szöveg. Digitálisan kialakuló szülői magatartásformák	18
2.5. keretes írás. Az "intenzív szülői kultúra" kialakulása?	20
2.6. keretes írás. A 21. századi apák szülői szerepe	23

1. Bevezetés

A gyermekkor mai természetének megértéséhez szükség van a 21. századi szülői magatartás megértésére. A szülők és a gondozók alapvetően alakítják a gyermekek életét és mindennapi tapasztalatait, ami nagy hatással van a gyermekek kognitív, tudományos és szocio-emocionális fejlődésére (Bornstein, 2019^[1]; Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]). Emellett jelentős hatással vannak a gyermekek egészségére és jóllétére is.

A szülői munka most is, akárcsak a múltban, kihívást jelent és igényes. A családi élet az évek során megváltozott, ami új kihívások elé állítja a szülőket, és felveti a kérdést, hogy a gyermeknevelés módjának is változnia kell-e (Zahran, 2011^[3]; Burns és Gottschalk, 2019^[4]). Nem meglepő, hogy sok szülő bizonytalan abban, hogy miként lehet megbirkózni a szülői kihívással (Dworkin, Connell és Doty, 2013^[5]; Radey és Randolph, 2009^[6]). Napjainkban a szülői szerepvállalással kapcsolatos támogató szolgáltatások és információk széles skáláját kínálják offline és online (digitális platformok, blogok, kampányok, szülői programok és egyéb szolgáltatások).

A szülői programokat és egyéb támogató szolgáltatásokat azonban a legkülönbözőbb szereplők hajtják végre és működtetik (Daly, 2013^[7]). Különösen azokban az országokban, ahol a magán, kereskedelmi szolgáltatók a kínálat nagy részét fedezik, a költségek és a minőség jelentősen eltérhetnek, és nem minden ajánlat felel meg az ígéretének (Institute of Behavioral Science, 2020^[8]; Haslam, 2016^[9]). A szülők úgy érezhetik, hogy a felkínált programok sokasága túlterheli őket, és bizonytalanok lehetnek a legjobb választást illetően. A kormányok és a helyi hatóságok számára viszont nehéz lehet eldönteni, hogyan támogassák legjobban a szülőket, például, hogy milyen szülői szemléletet támogassanak a szolgáltatásokon keresztül, és hogyan tudnak a legjobban megfelelni a 21. századi szülők igényeinek és aggodalmainak.

Sok szülő az internethez vagy a szülői könyvekhez fordul, és elveszhet és összezavarodhat a szülői megközelítések végtelen számú, szorgalmazott és óva intő példájától, a holisztikus és a kötődő neveléstől a hothousing és a buddy parentingig (Burns és Gottschalk, 2019^[4]). Ha egy pillantást vetünk a rendelkezésre álló információk szférájára, egyrészt a kevés vagy semmilyen bizonyítékkal nem rendelkező, reklámozott szülői megközelítések, másrészt a jól megalapozott és kutatott megközelítések zavarba ejtő választékát fedezhetjük fel. Ez a tanulmány ezért strukturált áttekintést nyújt a létező tudományos szülői szakirodalomról. Mivel a gyermekek egészséges és virágzó fejlődésének biztosítása a szülők, a politikai döntéshozók és a szakemberek számára egyaránt elsődleges fontosságú, e dokumentum célja egy bizonyítékokon alapuló keretrendszer kidolgozása a szülői nevelés és annak a gyermek fejlődésére gyakorolt hatásának megértéséhez. A dolgozat a gyermeknevelés viszonylag globális, következetes és stabil megközelítéseire összpontosít a különböző helyzetekben és területeken, mivel ezeket kulcsfontosságúnak tartják a gyermeki eredmények előrejelzésében (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Smetana, 2017^[11]). Ebben a tanulmányban a "**szülői megközelítés**" kifejezés a következőkre utal:

- **Szülői dimenziók**, amelyek a szülők gyermekneveléshez való hozzáállásának általános jellemzőit rögzítik. A szülői melegség például a szülő-gyermek interakciókat melegnek, vigasztalónak és érzékenynek írja le.
- **Szülői stílusok**, amelyek különböző dimenziók mentén írják le a szülői megközelítést. A tekintélyelvű szülői stílus például olyan szülői magatartásra utal, amely melegszívű, szeretetteljes és világos elvárásokat fogalmaz meg a gyermekek viselkedésével kapcsolatban.

Az írás azzal kezdődik, hogy felvázolja, hogyan változott meg a családi élet és a szülői

szerepvállalás a 21. században. Ezután számba veszi, hogy a kutatók milyen módon írták le a szülői szemléletmód eltéréseit a szülői dimenziókkal és a szülői stílusokkal, és hogy ezek az eltérések hogyan magyarázhatók kontextuális és egyéni tényezőkkel (2. szakasz). A különböző szülői megközelítések fejlődési hatásainak kérdésével a következő, 3. szakaszban foglalkozunk.

Az utolsó szakasz egy olyan keretet javasol, amely szintetizálja a szülői neveléssel, annak hatásával és befolyásoló tényezőivel kapcsolatos bizonyítékokat (4. szakasz), és amelyből a szakpolitikára, a gyakorlatra és a kutatásra vonatkozó következtetéseket vonja le.

1.1. 21. századi változások a szülők és családok számára

Az elmúlt fél évszázadban a világ alapvetően megváltozott, ami a szülők gyermeknevelésével kapcsolatos elvárások és tapasztalatok megváltozását okozta (Faircloth, 2014^[12]; Hayford, Guzzo és Smock, 2014^[13]). Az elmúlt két évtizedben csökkent a termékenységi és a házasságkötési arányszám, míg a válások aránya és az egyszülős háztartások száma nőtt (OECD, 2011^[14]). Az OECD-országokban egyre inkább legalizálják az azonos neműek házasságát (OECD, 2016^[15]). Következésképpen a családformák és életformák diverzifikálódtak, és nőtt a nem házas vagy elvált családok, az egyedülálló és az azonos nemű szülők száma. A legtöbb gyermek az OECD-országokban és azokon kívül is két szülővel él (akár biológiai, akár mostoha-, örökbefogadó- vagy nevelőszülővel, akár házas, akár nem házas), a 18 év alatti gyermekek átlagosan 17%-a élt egy szülővel 2017-ben (Miho és Thévenon, 2020^[16]; UN DESA, 2019^[17]). Mivel a család stabilitása csökkent, sok gyermek gyermekkorában különböző családi életformákat tapasztal, és sok gyermek rendszeresen költözik egyik háztartásból a másikba a megosztott felügyeleti jog miatt.

A szülők gyakran idősebbek, jobban képzettek és általában kevesebb gyermeket vállalnak (Hayford, Guzzo és Smock, 2014^[13]; Bongaarts, Mensch és Blanc, 2017^[18]). Több anya dolgozik a gyermeknevelés mellett (Miho és Thévenon, 2020^[16]). Ezenfelül a migráció számos társadalmon belül példátlan etnikai, kulturális és vallási sokszínűséget eredményezett.

A modernizált társadalmakban sok család úgy érzi, hogy elszakadt a szomszédságától és a közösségeitől (OECD, 2016^[15]; Zahran, 2011^[3]). Ez sok család számára gyengítette az informális társadalmi támogatást és a biztonsági hálót, ami miatt több családnak kell teljes felelősséget vállalnia gyermekei jólétéért, ahelyett, hogy a tágabb család és a közösség egészére támaszkodna, hogy csatlakozzon a gyermekek felügyeletéhez, védelméhez és gondozásához (Pimentel, 2016^[19]).

A mai szülők azonban nagyobb állami támogatásban részesülnek. A kormányok és az önkormányzatok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a közellátásban és a közpolitikában a szülői szerepvállalásra (Daly et al., 2015^[20]), annak ellenére, hogy a gyermeknevelés alapvetően még mindig magánügy, és a szülők - jogi korlátok között - nagy szabadságot élveznek a gyermeknevelésben. Számos országban az iskolák és a koragyermekkorai nevelési és gondozási intézmények növelték kínálatukat és a szülőkkel való munkájukat is. Gyakran a családok nemcsak anyagi támogatást kapnak, hanem különböző kezdeményezések és szülői programok révén információt és gyakorlati segítséget is nyújtanak nekik (Rodrigo, 2010^[21]; Daly et al., 2015^[20]). Ugyanakkor a szülői támogatás jövedelmező piaccá fejlődött. A Forbes például 46 milliárd dollárra becsüli az "új anyasági gazdaság" (azaz az egyévesnél fiatalabb gyermeket nevelő, első alkalommal szülő millenniumi szülőknek szóló alkalmazások, kütyük, termékek és szolgáltatások) 2019-es piaci méretét (Klich, 2019).

A globalizáció és a technológia exponenciálisan megnövelte a versenyt és a bizonytalanságot a munkaerőpiacon. A technológia további változásokat hozott a családi életben, megváltoztatva a családtagok közötti interakciót. A digitális korszakban a szülők minden eddiginél könnyebben kereshetnek és cserélhetnek támogatást és információt (Radey és Randolph, 2009^[6]). Úgy tűnik, hogy az ezredfordulós szülők inkább az interneten és a közösségi médiában konzultálnak, mielőtt offline szakemberhez

fordulnának, vagy megkérdeznék a családtagokat vagy a szomszédokat (İlknur Külhaş Çelik, 2019^[22]; Setyastuti et al., 2019^[23]).

Mivel azonban egyre több szülő fordul a digitális platformokhoz, csevegőcsoportokhoz és más, kevésbé szabályozott csatornákhöz, mint elsődleges információ- és támogatási forrásokhoz, új kihívások merülnek fel. A szülők, különösen a bizonytalan szülők, mindig is könnyű célpontot jelentettek a

félretájékoztató és manipuláció, és bár a hamis és hamisított információk korántsem új keletűek, "a digitálisan összekapcsolt világunkban az információszennyezés összetettsége és mértéke soha nem látott kihívást jelent" (Wardle és Derakhshan, 2017, 10. o.^[24]). Hatalmas mennyiségű információt osztanak meg különböző szereplők - nem mindegyik szülői szakértő -, akiknek őszinte érdekük, hogy segítsenek a nehézségekkel küzdő vagy bizonytalan szülőknek. Az információ politikai, társadalmi vagy gazdasági haszonszerzés céljából történő elferdítésének vágya mindig is létezett, de a digitális tartalmak hihetetlen sebességgel sokszorozódnak és felerősödnek (Humprecht, Esser és Van Aelst, 2020^[25]).

Nem meglepő, hogy a szülők arról számolnak be, hogy szenvednek az ilyen információs szennyezéstől (Özgür, 2016^[26]). Szinte lehetetlennek tűnik, hogy elkerüljük a különböző szülői megközelítések relatív előnyeiről és hátrányairól szóló nyilvános vitákat (lásd az 1.1. keretes írást). Ezeket számtalan mindenütt jelenlévő történet, szülői segédkönyv, blog és cikk rögzíti. A viták gyakran bizonyítékok nélkül, vagy a bizonyítékokat szelektíven idézve polarizálódnak. Színes, leíró címkéket használnak, mint például "szabadon élő gyerekek" vagy "pajtás szülők", hogy felhevítsék a vitákat és aláhúzzák az álláspontokat (Tremblay et al., 2015^[27]). Az ilyen heves nyilvános viták és a hozzájuk kapcsolódó bizonytalanságok ellensúlyozásához szükség van a szülői neveléssel kapcsolatos jelenlegi bizonyítékbázis alapos értékelésére.

1.1. keretes írás. Szülői viták és mítoszok a közzsférában

A népszerű médiában, a blogoszférában és a szülői könyvekben számos vita zajlik a szülői megközelítésekről. A rendelkezésre álló információk szféráját áttekintve egyrészt a kevés vagy semmilyen bizonyítékkal nem rendelkező, reklámozott szülői megközelítések, másrészt a jól megalapozott és kutató megközelítések zavarba ejtő választékát fedezhetjük fel. A könyvek eladási számainak és az online bejegyzések kattintásainak növelése, valamint a közvélemény mozgósítása érdekében gyakran használnak színes címkéket, a szülői megközelítéseket "halálosnak" (Borba, 2009, XXii. o.^[28]) vagy "veszélyesnek" (Courtney, 2008^[29]) ítélik, és felsorolják a különböző megközelítések feltételezett eredményeit a gyermekek fejlődésére és jólétére nézve.

Például a "Buddy Parenting" (azaz a szülők kerülnek a konfliktusokat, és lazán kezelik a határokat és korlátokat, mert inkább haverok és barátok akarnak lenni, mint szülők) állítólag "a valaha volt legelkényeztetettebb és legrosszabbul viselkedő generációt" (Borba, 2009, XXii^[28] o.) hozza létre. A "szabadon élő gyerekek és szülők" kifejezésekkel vitatják meg, hogy szükséges-e hagyni a gyerekeket a természetben sétálni, kint játszani, tömegközlekedési eszközökön utazni korlátozott szülői felügyelet mellett (Vota, 2017^[30]; Pimentel, 2016^[19]). Ezt aztán az önellátás és az önállóság előmozdításának céljával indokolják. Ez azonban inkább a szülők jogairól és a gyermekelhanyagolással kapcsolatos zavaros jogszabályokról szóló, érzelmileg terhelt vitát tükrözi, mint komoly tudományos vitát (Luciano, 2019). A nyilvánosan hirdetett stílusokról és azok feltételezett hatásáról a gyermek fejlődésére Burns és Gottschalk (2019^[4]) ad áttekintést.

2. A szülői megközelítésekkel kapcsolatos kutatások áttekintése

2.1. A szülői megközelítések változatosságának megragadása

Folyamatosan a viták arról, hogyan lehet a legjobban leírni és tanulmányozni a szülői magatartást és annak a gyermek fejlődésére gyakorolt hatását. A szülői tevékenység összetett feladat, amely számos olyan konkrét cselekvést foglal magában, amelyek mind együttesen, mind külön-külön befolyásolják a gyermek fejlődését (Rodrigo, Byrne és

Rodríguez, 2014_[10]). A tudományos szakirodalom nagy része azonban azt sugallja, hogy a szülők konkrét cselekedetei általában kevésbé fontosak, mint az általános megközelítés a

szülői magatartás a gyermeki eredmények előrejelzésében (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Smetana, 2017^[11]). Ezt szem előtt tartva a kutatások évtizedek óta a gyermeknevelés globális, következetes és stabil, helyzeteken és területeken átívelő megközelítéseire összpontosítanak, ahelyett, hogy konkrét viselkedési formákat vizsgálnának (lásd a 2.1. keretes írást). Ezért ezek a megközelítések építették a szülői keretrendszer középpontját. Nagyjából két megközelítést különböztethetünk meg: egy *kategorikus megközelítést*, amely a szülői megközelítéseket különböző stílusokba sorolja, és egy *dimenzionális megközelítést*, amely a szülői megközelítéseket különböző dimenziók mentén írja le.

2.1. keretes írás. Szülői magatartás és a szülői megközelítés rugalmassága

Szülői magatartás: Hogyan viszonyul a szülői szemlélet ahhoz, amit a szülők ténylegesen tesznek?

A szülői stílusok és dimenziók a szülői magatartással kapcsolatosak, de szélesebb körűek, és a gyermeknevelés helyzeteken és területeken átívelő megközelítését tükrözik (Power et al., 2013^[31]). Megteremtik azt az érzelmi légkört, amelyben a szülők viselkedése kifejeződik (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]). Ezzel szemben a szülői magatartás a szülői nevelés diszkrét, megfigyelhető cselekedetei. Magukba foglalják azt, amit a szülők konkrét nevelési helyzetekben ténylegesen tesznek (pl. elfenekelnek, megölelnek, dicsérnek, visszajeleznek, jutalmaznak, büntetnek, érvelnek, határokat szabnak stb.).

Feltételezzük, hogy a szülői stílusok és dimenziók hatása a gyermeki eredményekre a konkrét viselkedésekre gyakorolt hatásukkal magyarázható (azaz hatásuk a szülői viselkedésen keresztül közvetített). Például a tekintélyelvű szülői stílussal rendelkező szülőknél kisebb lehet az elhízott gyermekek valószínűsége, mert tekintélyelvű táplálkozási magatartást alkalmaznak (pl. érvelés, javaslatok és választási lehetőségek biztosítása) (Power et al., 2013^[31]).

Szülői rugalmasság: Hogyan érnek el a szülők különböző célokat és hogyan tesznek eleget a különböző igényeknek?

A szülői megközelítések bizonyos fokú rugalmassága pozitív jellemzőnek tekinthető (Brassell et al., 2016^[32]; Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]). Egy adott stíluson belül a szülők különböző viselkedési formákat alkalmazhatnak a gyermekeikkel való bánásmód során, hogy megfeleljenek a különböző céloknak és a helyzetek eltérő követelményeinek.

A szülők válasza a gyermekek helytelen viselkedésére például attól függően változik, hogy a gyermekek milyen szabályokat és normákat szegnek meg (Smetana, 1994^[33]): Ha a gyermek helytelen viselkedése önmagának vagy másoknak okozott kárt, mások jogainak, a méltányosságnak vagy a hagyományos szabályoknak a megsértését jelenti (pl. rossz étkezési szokások, későn hazaérkezés), a szülők általában több érvelést és magyarázatot alkalmaznak, mint a társadalmi normák bomlasztó vagy nem megfelelő megsértésével járó helyzetekben. Ezekben a helyzetekben a szülők inkább hatalmi asszertív technikákat alkalmaznak (pl. megmagyarázhatatlan parancsok és büntetés).

Egy másik példát arra, hogy a szituáció-specifikus célok hogyan alakítják a szülői viselkedést, Grolnick (2002^[34]) mutatott be: Egy olyan tanulási helyzet, ahol a szülők tudták, hogy az eredményt utólag tesztelik, a szülők kontrollálóbbs viselkedését eredményezte. Természetesen az általában kontrollálóbbs szülők ilyen helyzetekben voltak hajlamosabbak arra, hogy nyomást gyakoroljanak a gyermekekre. Az is előfordulhat, hogy a szülők túlságosan is foglalkoznak a gyermekük életének egy-egy

aspektusával (pl. a tanulmányok), és kevésbé érdeklődnek mások (pl. a szociális fejlődés) iránt (Garst és Gagnon, 2015^[35]). Ugyanakkor a változékonyság néha abból is adódhat, hogy a szülők bizonyos területeken vagy helyzetekben nem rendelkeznek megfelelő készségekkel, ahelyett, hogy a rugalmasság jele lenne (Grusec és Davidov, 2010^[36]).

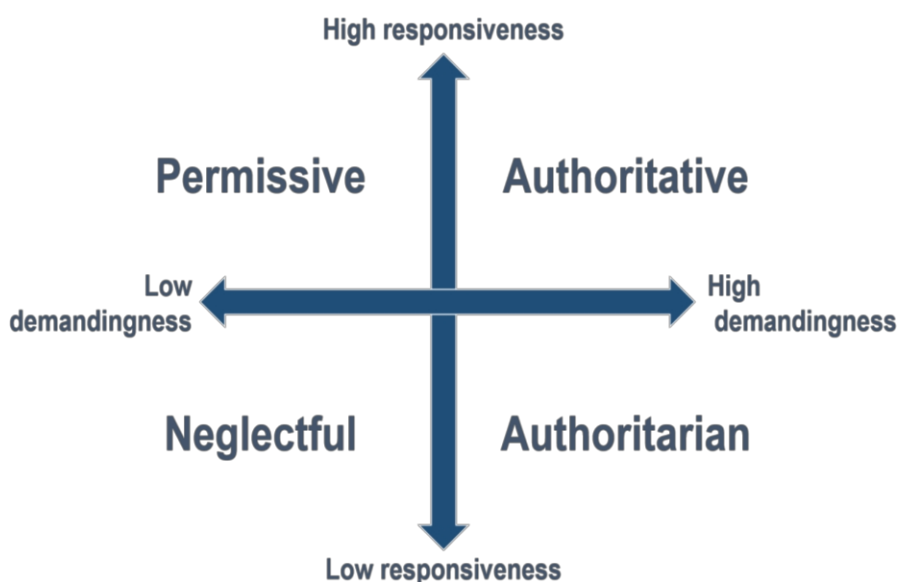
2.1.1. Kategorikus megközelítés - Hogyan írható le a nevelés tipológiák segítségével?

Egy igen népszerű megközelítés a szülői nevelést különböző stílusokba sorolja (Maccoby és Martin, 1983^[37]; Pinquart, 2016^[38]). Messze a legbefolyásosabb továbbra is az a modell, amely két ortogonális dimenzió mentén írja le a szülői stílusokat:

- **A szülői érzékenység** a szülő-gyermek interakciók minőségét írja le, mint elfogadó, támogató, érzékeny és melegséget.
- **A szülői igényesség** másrészt a szülői a fegyelem és az ellenőrzés következetes és a gyermekek érettségét megkövetelő.

2.1. ábra. Klasszikus szülői stílusok

A két dimenzió, a válaszkészség és az igényesség segítségével a szülőket négy szülői stílusba sorolják.

Forrás: Martin (1983^[37]) alapján.

E dimenziók segítségével a klasszikus szülői stílus keretrendszer négy stílust különböztet meg (Baumrind, 1971^[39]; Baumrind, Larzelere és Owens, 2010^[40]; Maccoby és Martin, 1983^[37]):

- **A tekintélyelvű szülők** egyszerre követelőzőek és reagálóak. Világos, ésszerű szabályokat és utasításokat fogalmaznak meg, amelyek összhangban vannak a gyermekek képességeivel. A tekintélyelvű szülők, bár határozottan érvényesítik a szabályokat, elmagyarázzák álláspontjukat, és hajlandók megvitatni az elvárásokat. Ugyanakkor melegszívűek, szeretetteljesek és reagálnak a gyermekek igényeire.
- **A tekintélyelvű szülők** igényesek, de nem reagálnak. Magas normáknak és szigorú szabályoknak való engedelmséget várnak el anélkül, hogy figyelembe vennék a gyermekek igényeit. A tekintélyelvű szülők általában merevek és rugalmatlanok. Elriasztanak minden interaktív párbeszédet, és meglehetősen távolságtartó, rideg kapcsolatot ápolnak a gyermekeikkel.
- **A megengedő szülők** (néha elnéző szülőknek is nevezik őket) érzékenyek, de nem követelőzőek. Ezek a szülők melegszívűek, és általában nagyon is

impulzusok és az igényeikre való ráhangolódás. Kevés követelést támasztanak, kevés iránymutatást és útmutatást adnak, és gyakran nem várják el a szabályok vagy normák betartását.

- **Az elhanyagoló szülők** (akikre néha úgy is hivatkoznak, hogy nem érintett szülők) sem nem igényesek, sem nem reagálnak. Gyakran nem vesznek részt gyermekeik életében, nincsenek elvárásaik gyermekeik viselkedésével kapcsolatban, és kevés felügyeletet, szeretetet és támogatást nyújtanak.

Általánosságban feltételezik, hogy a tekintélyelvű szülői magatartás a legkedvezőbb a gyermek fejlődése szempontjából, míg a tekintélyelvű, valamint a megengedő stílusok kevésbé kedvező eredményekkel járnak (Rose et al., 2018^[41]; Smetana, 2017^[11]). Különösen az elhanyagoló szülői magatartást tartják károsnak a gyermekek számára. Ezek az általános következtetések azonban továbbra is ellentmondásosak (további magyarázatuk a 3. szakaszban található).

Vitatott továbbá, hogy nem lenne-e informatívabb a dimenzionális megközelítés, azaz a különböző stílusok alkotóelemeikre való lebontása, hogy tanulmányozhassuk egyedi, egymástól független hatásait a gyermek fejlődésére (Power, 2013^[42]).

2.1.2. Dimenziós megközelítés - Hogyan írható le a szülői nevelés a kulcsdimenziók segítségével?

A dimenzionális megközelítés a nevelési dimenziókat használja a szülői szemlélet leírására (Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]; Power et al., 2013^[31]). A szülői stílusokkal ellentétben, amelyek különböző dimenziók mentén írják le a szülői megközelítést, és így azok együttes hatását a gyermek fejlődésére, a dimenzionális megközelítés lehetővé teszi az egyes szülői stratégiák (pl. felügyelet és melegség) sajátos hozzájárulásának azonosítását (Power, 2013^[42]; Elsaesser et al., 2017^[43]). További előnye, hogy a megközelítések külön kategóriákra bontása helyett a szülői kontinuum mentén (pl. a kevésbé meleg szülői magatartástól a nagyon meleg szülői magatartásig) minden variációt figyelembe veszünk.

A szükségleteket támogató szülői magatartás fő dimenziói

A különbségek ellenére (lásd a 2.2. keretes írást) a kutatások a jelek szerint három dimenzióban közelítenek egymáshoz, amelyek kulcsfontosságúak az óvodáskortól a késő serdülőkorig tartó gyermeknevelés szempontjából (Bornstein, 2019^[1]; Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]):

- **A szülői melegség** a szülő-gyermek interakciókat melegnek, vigasztalónak és érzékenynek írja le.
- **A szülői autonómia támogatása** azt jellemzi, hogy a szülők milyen mértékű pszichológiai szabadságot engednek meg gyermekeiknek azáltal, hogy figyelembe veszik a gyermekek szempontjait, választási lehetőséget biztosítanak és ösztönzik a gyermekek kezdeményezését.
- **A szülői struktúra** a viselkedéssel kapcsolatos világos elvárások kifejezésére vonatkozik, ugyanakkor szükség esetén támogatást és pozitív, folyamatorientált visszajelzést nyújt.

Az önmeghatározás elmélete szerint (lásd a 2.2. keretes írást) a nagyfokú szülői melegséggel, autonómia-támogatással és szülői struktúrával rendelkező szülők táplálják a gyermekek és serdülők három alapvető pszichológiai szükségletét: a rokonság (a másokkal való kapcsolat érzése, a gondoskodó kapcsolatok és a közösséghez tartozás), az autonómia (pszichológiai szabadság, hitelesség és a saját viselkedés és döntések feletti

felelősség) és a kompetencia (a mesteri és hatékonyság érzése, a projektek megvalósítására és saját célok elérésére való képesség érzése). Ezek a szükségletek univerzálisak és az egész élettartam során alapvető fontosságúak az egyéni növekedés és jóllét szempontjából (Bornstein, 2019^[1]).

2.2. keretes írás. Az önmeghatározás elmélete, mint a szülői dimenziók kutatásának elméleti kerete

Empirikusan vezérelt kutatási irányvonal

Több mint fél évszázaddal ezelőtt Schaefer három alapvető szülői dimenziót azonosított (Schaefer, 1965^[44]; Schaefer, 1965^[45]; Schaefer, 1959^[46]): elfogadás kontra elutasítás, pszichológiai autonómia kontra pszichológiai kontroll és határozott kontroll kontra laza kontroll. Megközelítése alulról felfelé irányulónak és empirikusnak mondható, mivel a szülői magatartással kapcsolatos nagyszámú itemet adott be serdülőknek és fiatal felnőtteknek, és elemezte a válaszaik alapjául szolgáló faktorstruktúrát. Ezt követően számos tanulmány hasonló megközelítést alkalmazott, megismételve a háromdimenziós struktúrát, bár eltérő címkéket használva (lásd a 2.1. táblázatot és (Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[21]) áttekintést).

Elméletvezérelt kutatási irányvonal

Az utóbbi években több kutató is szorgalmazta a felülről lefelé irányuló, elméletvezérelt megközelítést. Különösen az önmeghatározás elméletét, amely számos területen, többek között az oktatásban is jól bevált elmélet, egyre gyakrabban használták átfogó elméleti keretként a kutatás strukturálására (Bornstein, 2019^[1]; Van Petegem et al., 2015^[47]; Soenens and Vansteenkiste, 2010^[48]). A koncepcionális különbségek ellenére a két megközelítés által levezetett dimenziók közötti megfelelés szembeűnő. Emellett az önmeghatározás elmélete lehetővé teszi a különböző dimenzióknak a gyermek fejlődésére és jóllétére gyakorolt hatására vonatkozó feltételezéseket. Összességében az önmeghatározás elmélete átfogó elméleti keretként szolgálhat a két kutatási irányvonalból származó bizonyítékok strukturálásához.

A 2.1. táblázat áttekintést nyújt a három szülői dimenzióról, bemutatva azok nagymértékű megfelelését a három alapszükséglet egyikének. Ettől függetlenül minden dimenzió valamilyen mértékben valamennyi szükségletre vonatkozik: Az autonómiát támogató szülők például, akik a tanulmányi döntéseket a gyermekeikre bízzák, nemcsak a serdülők autonómiaigényét táplálják, hanem egyúttal jelzik, hogy elfogadják őket mint személyt (kötődés), és bíznak abban, hogy képesek megfelelő döntéseket hozni (kompetencia).

2.1. táblázat. A szülői szerepvállalás három fő dimenziójának áttekintése

Szükséglet-támogató és szükséglet-elvonó szülői magatartás a három alapvető pszichológiai szükséglet mentén

Szükséglet-támogató szülői magatartás	Melegség		Autonómia-támogatás		Szerkezet	
Meghatározás	A szülők és gyermekeik közötti interakciók meleg és szeretetteljesek. Érzékenyen reagálnak a gyermekek szorongására, és megfelelő támogatást és vigaszt nyújtanak a szorongás enyhítése érdekében.		A gyermek vonatkoztatási keretének figyelembe vétele és a gyermekek számára a pszichológiai szabadság meg tapasztalásának lehetőségeinek megteremtése. A szülők elismerik a gyermekek nézőpontját, választási lehetőséget biztosítanak és bátorítják a kezdeményezőkészséget. A szabályok bevezetése értelmes indoklás.		A szülők egyértelmű elvárásokat fogalmaznak meg a viselkedéssel kapcsolatban, szükség esetén támogatást és pozitív, folyamatorientált visszajelzést adnak.	
Kapcsolódó konstrukciók	Szülői támogatás, reagálás, bevonás, elfogadás, szeretet, jóváhagyás, közelség, kapcsolat		Szabadság, demokratikus nevelés, nem direktív, pszichológiai autonómia		Szabályozás, viselkedéskontroll, igényesség, határozott kontroll, felügyelet, szabályalkotás, asszertív kontroll	
Szülői feladat		Szeretet és gondoskodás		Az autonómia előmozdítása		Útmutatás és szabályozás
Gyermekek szükségletei		A rokonság iránti igény		Az autonómia iránti igény		A kompetencia iránti igény
Szükséglet-elvonó szülői magatartás	Visszautasítás		Nyomás		Káosz	
Meghatározás	A szülők hidegek, távolságtartóak és semmibe veszik a gyermekeikkel való kapcsolattartást. Nem mutatnak érzékenységet a gyermekük támogatásra irányuló kéréseire.		A szülők nyomást gyakorolnak és uralkodnak. Nyomást gyakorolnak a gyerekekre a saját napirendjükkel, toladó és manipulatív viselkedésükkel.		A szülők vagy kiszámíthatatlanok és nem tisztázzák a gyermekek viselkedésével és céljaival kapcsolatos elvárásaikat, vagy rendkívül engedékenyek, és nem szabnak szabályokat vagy korlátokat. A szülők alááshatják a gyerekek teljesítményét és teljesítményét folyamatos kritikával.	
Kapcsolódó konstrukciók	Leértékelés, ellenségeskedés, kemény nevelés, rosszsallás, negativitás, leértékelés, ellenszenv, ellenszenv, ellenszenv		Ragaszkodó ellenőrzés, szigorú ellenőrzés, korlátozó jelleg, irányító jelleg Belső nyomás: pszichológiai ellenőrzés Külső nyomás: kemény, fizikai fegyelmezés; kényszerítő kontroll		Alulszabályozott szülői magatartás, következtlen fegyelmezés, nem direktív szülői magatartás, laza kontroll, kiszámíthatatlan, nem feltételes szülői magatartás.	

Megjegyzés: a.) A pszichológiai kontrollt itt szűken definiáljuk (tágabb definíciót lásd Soenen és Beyers (2012^[49])).

Forrás: Soenens és Beyers, 2012^[49]; Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]; Bornstein, 2019^[1]; Soenens és Vansteenkiste, 2010^[48].

Nem minősített

A szükségletkeltő szülői magatartás fő dimenziói

A szülők, valamint más kulcsfigurák (például tanárok, rokonok és barátok) táplálhatják, de meg is hiúsíthatják a pszichológiai szükségleteket (lásd még a 2.1. táblázatot) (Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]; Bornstein, 2019^[1]):

- **A szülői elutasítás** a szülők gyermekeikkel való ellenséges interakcióit írja le, negatív és rosszálló.
- **A szülői nyomás** olyan szülőkre vonatkozik, akik tolakodóak és korlátozóak, és szigorú engedelmességet követelnek.
- **A szülői káosz** a következtelen, kiszámíthatatlan, önkényes vagy általában véve a célhoz nem illő szülői magatartásra utal.

Bár a tanulmányok nem foglalkoztak szisztematikusan a szülői dimenziók mindkét oldalával, az önmeghatározás elmélete hangsúlyozza, hogy a szükségleteket gátló szülői magatartás nem azonos a nem támogató szülői magatartással: Például a gyermekek vagy a serdülőkorúak akarata ellenére történő kényszerítése dolgok megtételére autonómiafrusztrációt eredményezhet, a gyermekek kudarcaira és alsóbbrendűségére való rámutatás kompetenciafrusztrációt, a gyermekekkel szembeni ellenségesség és ellenszenv mutatása pedig rokonsági frusztrációt. Ezzel szemben azok a szülők, akik kevés meleget, struktúrát és autonómiát biztosítanak, szükséglet-elégedetlenséget válthatnak ki a gyermekeikből, de nem feltétlenül aktív szükséglet-frusztrációt.

Az önmeghatározás elméletének felhasználása a szülői ellenőrzés különböző típusainak megkülönböztetésére

Az önmeghatározás elméletének mint szülői keretnek a használata lehetővé teszi továbbá a szülői dimenziókkal kapcsolatos kutatásokban használt különféle fogalmak és terminológiák strukturálását. A tanulmányok többsége például a viselkedéses kontra pszichológiai kontrollnak a gyermek fejlődésére gyakorolt eltérő következményeit vizsgálja. A *viselkedési kontroll* magában foglalja a normák és az egyértelmű, következetes elvárások kommunikálását, valamint a szabályok felügyelet és ellenőrzés révén történő biztosítását és érvényesítést (Sorkhabi és Middaugh, 2014^[50]; Baumrind, Larzelere és Owens, 2010^[40]). Ennélfogva úgy is felfogható, mint a szülői erőfeszítés a struktúra biztosítására. A *pszichológiai kontroll* ezzel szemben belső nyomásgyakorlási módszerekre (pl. a gyermekek megszégyenítése és a büntudat kiváltása) és feltételes jóváhagyásra (pl. a szeretet visszatartása és megvonása révén) utal, amelyekkel a szülők saját programját próbálják érvényesíteni (Smetana, 2017^[11]). Mivel ez a fajta szülői magatartás aláássa a gyermekek autonómiaigényét, a szülői nyomás dimenziójába tartozik. Ugyanilyen gyakran tárgyalják a kutatásokban a *kényszerítő kontroll* aspektusait, mint például a verbális ellenségeskedés (pl. fenyegetés) és a durva, fizikai fegyelmzés, amely szintén meghiúsítja az autonómiaigényeket azáltal, hogy külső nyomást gyakorol a gyermekekre és serdülőkre (Sorkhabi és Middaugh, 2014^[50]; Baumrind, Larzelere és Owens, 2010^[40]).

2.1.3. 21. századi szülői magatartás - Hogyan írható le a modern szülői magatartás?

A családi élet az elmúlt fél évszázadban megváltozott, ami hatással lehet a szülők gyermekneveléssel kapcsolatos megközelítéseire (amint azt az 1. szakaszban tárgyaltuk). Úgy tűnik, hogy a klasszikus szülői stílusok és dimenziók még mindig megfelelően leírják a kortárs szülői magatartást (Dehue et al., 2012^[51]; Garcia et al., 2019^[52]; Calafat et al., 2014^[53]). Ettől függetlenül a tudósok az iparosodottabb országokban általános elmozdulást tárgyalnak az autoriter szülői magatartástól a tekintélyelvűbb szülői magatartás irányába (Doepke és Zilibotti, 2014^[54]; Bray és Dawes, 2016^[55]). Ebben az

irányba mutatva Doepke és Zilibotti (2014^[54]) az Egyesült Államokra vonatkozóan kimutatta, hogy a szülők körében idővel csökkent a testi fenyítés jóváhagyása, ami a magasabb iskolai végzettségű szülők körében még kifejezettebb volt: Míg az 1960-as évek végén a verést szinte mindenki helyeselte, mostanra a magasan képzettek (legalább egyetemi végzettséggel rendelkezők) majdnem fele helytelenítette. Hasonlóan csökkent a pofozkodás és a szülői nyomásgyakorlás (azaz a követelés

szigorú engedelmesség a gyermektől) Svédország esetében is megfigyelték, bár meglehetősen kis mintán (Trifan, Stattin és Tilton-Weaver, 2014^[56]). Ezzel szemben Park és Lau 90 országra (1981 és 2008 között) vonatkozó trend-összehasonlításban azt találták, hogy a szülők egyre inkább értékelik a gyermekek engedelmisségét, de csak a kevésbé fejlett országokban (alacsonyabb egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelem és alacsonyabb arányú középfokú végzettségűek aránya) (2016^[57]). Ugyanakkor ezekben az országokban a szülők nagyobb értéket láttak a gyermekek önállóságának előmozdításában. Collishaw és munkatársai (2012^[58]) ugyanerre az időszakra vonatkozóan a családi minőségi idő és a szülői ellenőrzés növekedéséről számoltak be Angliában. A szülői keretnek figyelembe kell vennie a szülői nevelés ilyen fontos változásait.

Az intenzív szülői korszak felemelkedése?

Az utóbbi időben az intenzív szülői magatartás vagy a szülők túlzott bevonása a gyermekek életébe nagy figyelmet kapott a közvéleményben (LeMoyne és Buchanan, 2011^[59]; Nomaguchi és Milkie, 2020^[60]). A tudósok azzal érveltek, hogy ez a kortárs szülői magatartás általános tendenciája (Doepke és Zilibotti, 2014^[54]; Ishizuka, 2019^[61]). Erre vonatkozó trendadatok hiányoznak, de Dotti és munkatársai (2016^[62]) a nyugati országokra vonatkozóan arról számoltak be, hogy 1965-től a 21. században általánosan nőtt a szülők gyermekgondozásra fordított óráinak száma (lásd még Doepke és Zilibotti (2014^[54])), különösen a magasabb iskolai végzettségű szülők esetében. Emellett Craig és munkatársai (2014^[63]) megfigyelték, hogy az ausztrál szülők intenzívebben használják ki a gyermekeikkel töltött időt (beszélgetésekkel, tanítással, olvasással és játékkal a gyerekekkel, lefektetéssel, iskolába és egyéb találkozókra való kíséréssel és szállítással stb.)

Kétségtelen, hogy az intenzív szülői neveléssel kapcsolatos kutatások száma nőtt (Tremblay et al., 2015^[27]). Míg a nagyobb szülői szerepvállalásról hagyományosan azt feltételezték, hogy pozitív, a kortárs tudományos viták azt sugallják, hogy van egy pont, ahol a szülői erőfeszítés túl sok és kontraproduktív lesz a gyermek fejlődése szempontjából (Locke, 2014^[64]; Locke, Campbell és Kavanagh, 2012^[65]). A *kategorikus megközelítésű* kutatások különböző hiper-szülői stílusokat vizsgáltak, különösen a (felső)középosztálybeli szülők körében, többek között:

- **Az összehangoltan művelő szülők** megpróbálják tudatosan ösztönözni a gyermekek fejlődését, amikor csak tudják (Carolan és Wasserman, 2015^[66]; Janssen, 2015^[67]), például úgy, hogy strukturált szabadidős tevékenységeket építenek be gyermekeik életébe, hogy elősegítsék a tehetségüket. Emellett kiterjedt, szókinszben gazdag és nyelvtanilag összetett beszélgetéseket is folytathatnak gyermekeikkel (gyakran az iskoláról). Ezek a szülők a "mindennapi ügyeket" arra használják fel, hogy megtanítsák gyermekeiket tárgyalni, valamint elemezni és indokolni a döntéseket. Túlságosan is részt vesznek az iskolában, és kiállnak azért, hogy a tanárok különös figyelmet fordítsanak gyermekükre.
- **A helikopterszülők** a gyermekek fölött lebegnek, túlzottan óvják őket, és problémákat oldanak meg helyettük (Garst és Gagnon, 2015^[35]; Segrin et al., 2012^[68]). Ezek a szülők hiperérzékeny és a fejlődés szempontjából nem megfelelő stratégiákat alkalmaznak gyermekek védelmére és sikerük biztosítására. Ez végső soron megakadályozza, hogy a gyermekek felelősséget vállaljanak saját döntéseikért (Bradley-Geist és Olson- Buchanan, 2014^[69]; Segrin et al., 2012^[68]).
- **A tigrisszülők** erős kontrollt gyakorolnak a gyermekekre, és a sikeresség elősegítésének eszközeként korlátozó, büntető fegyelmezési stílust alkalmaznak, beleértve a kényszerítő taktikákat és a megszegényítést (Supple és Cavanaugh,

2013^[70]; Sovet és Metz, 2014^[71]). Emellett szeretetteljes és melegszívűek, de nem fogadnak el vitákat (Kim és mtsai., 2013^[72]). A tigris szülők, arra sarkallják gyermekeiket, hogy kiemelkedőek legyenek, különösen az iskolában és az iskolán kívüli tevékenységekben, míg a gyermekeik szocio-emocionális fejlődésére kevesebb hangsúlyt fektetnek.

A dimenzionális megközelítésen belül a kutatók az intenzív szülői nevelés jelenségét különböző kifejezésekkel írták le, mint például a tolakodó szülői magatartás (Taylor et al., 2013^[73]), a túlságosan óvó szülői magatartás (Spokas és Heimberg, 2009^[74]) és a túlzottan érintett szülői magatartás (Moberg et al., 2011^[75]). E fogalmak pontos jelentése és az, hogy miben különböznek egymástól, gyakran tisztázatlan marad. Ráadásul a helikopterszülői szerepvállalást és a túlságosan nagyfokú szülői szerepvállalást néha felcserélve használják. Garst és Gagnon (2015^[35]) javaslatát követve ez a tanulmány a túlszülői szerepvállalást használja átfogó fogalomként:

- **A túlszülői** szemlélet olyan szülői megközelítést ír le, amely jó szándékú, de túlzottan erőlködő és túlzott mértékben alkalmazott, például a gyermek túlzott ellenőrzése, támogatása és problémamegoldása (Munich és München, 2009^[76]; Locke, Campbell és Kavanagh, 2012^[65]).

Történtek kísérletek arra, hogy a különböző hiperszülői stílusokat és a túlszülőiséget a klasszikus szülői kereteken belül helyezték el (lásd a 2.3. keretes írást). A szülői magatartásról szóló nyilvános viták itt nem érnek véget. Számos intenzívebb szülői megközelítést is megvitatnak, de más állítások ellenére ezek fejlődési hatásaira vonatkozóan nincsenek bizonyítékok (Burns és Gottschalk, 2019^[4]).

2.3. keretes írás. Az intenzív szülői megközelítések elhelyezése a klasszikus szülői kereteken belül

Történtek kísérletek arra, hogy az intenzív nevelési megközelítések közül néhányat a klasszikus nevelési kereteken belül helyezzenek el (Maccoby és Martin, 1983^[37]; Baumrind, 1971^[39]). Ezek a megközelítések a szülői stílusok kombinációját vagy a szülői dimenziók egyedi és kevésbé vizsgált kombinációit tükrözik (Garst és Gagnon, 2015^[35]).

Tigris nevelés

A tigrisszülői magatartás a tekintélyelvűség és a tekintélyelvűség kombinációjaként jellemezhető (Zhang et al., 2017^[77]; Choi et al., 2013^[78]). Magas mind a szükségleteket támogató, mind a szükségleteket elfojtó szülői magatartás dimenziókon keresztül (pl. magas a melegség és az elutasítás, valamint a külső és belső nyomás) (Xie és Li, 2018^[79]; Kim és mtsai., 2013^[72]).

Helikopteres szülői magatartás

A helikopterszülők sok területen egyszerűen csak asszertívak lehetnek, és ezáltal tekintélyelvűnek tűnhetnek (LeMoyne és Buchanan, 2011^[59]). Míg a tekintélyelvű szülők általában asszertívak, és ésszerű mértékben próbálják alakítani a gyermekek viselkedését, addig a helikopterszülők tolakodóak, és elsősorban a gyermekek iskolázottsága és jövőbeli versenyképessége miatt aggódnak (Garst és Gagnon, 2015^[35]). Ahelyett, hogy támogatnák gyermekeiket a feladatok kezelésében, a helikopterszülők úgy tesznek eleget ezeknek az aggodalmaknak, hogy "megteszik" helyettük, ezzel akadályozva önállóságukat és az életkoruknak megfelelő feladatokban való részvételüket. A helikopter szülői magatartás a következőképpen írható le: "magas a melegség, magas az ellenőrzés, és alacsony az autonómia biztosítása" (Padilla-Walker és Nelson, 2012, 1178^[80] o.). Nem meglepő, hogy a helikopterszülői magatartás többszörösen kimutatták, hogy aláássa a gyermekek és serdülők kompetencia- és autonómiaigényét (Shaw, 2017^[81]; Schiffrin és mtsai., 2014^[82]).

Overparenting

Bár a túlszülői magatartás osztozik a megengedő, a tekintélyelvű és a tekintélyelvű szülői stílus egyes elemeiben, mégis vannak egyedi jellemzői (Segrin et al., 2012_[68]). Ezzel szemben

a "normatív szülői neveléssel", vagyis a meleg, struktúrát és autonómiát biztosító szülői neveléssel szemben a túlszülői nevelés a szülői melegség és struktúra szélsőséges szintjét jelenti az autonómia biztosításának rovására (Garst és Gagnon, 2015^[35]). A túlszülői magatartást emellett a magas szülői szorongás és elvárások jellemzik, amely túlzottan védelmező és kontrolláló viselkedéssel párosul (Garst és Gagnon, 2015^[35]; Segrin és mtsai., 2013^[83]).

Gyermeknevelés a digitális időkben

A digitális technológiák világszerte érezhetően megváltoztatták a családi életet. A digitális időkben a szülőknek figyelemmel kell kísérniük a gyermekek képernyő előtti idejét, biztosítaniuk kell a gyermekek biztonságát, és szabályozniuk kell online viselkedésüket és magatartásukat (Burns és Gottschalk, 2019^[4]). A korábban tárgyalt szülői dimenziók és stílusok leírják, hogy a szülők hogyan nevelik és oktatják a gyermekeket online éppúgy, mint offline (Valcke et al., 2010^[84]; Padilla-Walker et al., 2012^[85]). Az azonban, hogy a szülők ugyanazt a szülői szemléletet mutatják-e online, mint offline, függhet a szülők digitális ismereteitől és készségeitől, valamint a digitális technológiák használatával kapcsolatos attitűdjeitől (Álvarez et al., 2013^[86]; Brito et al., 2017^[87]; Livingstone et al., 2017^[88]).

A szülők is használják a technológiát, hogy segítsék őket a gyermeknevelésben (ún. e-parenting) (Long, 2004^[89]). Mint ilyen, a technológia megerősítheti a meglévő szülői tendenciákat: Az új felügyeleti technológia megkönnyíti a gyermekek túlságos védelmét és ellenőrzését, az új kommunikációs technológia pedig lehetővé teszi a támogató szülők számára, hogy szoros kapcsolatot tartsanak a gyermekekkel, és melegséget és szeretetet mutassanak, amikor nincsenek a közelben (Ghosh et al., 2018^[90]; Nakayama, 2011^[91]; Bacigalupe és Bräuninger, 2017^[92]; Muñoz, Ploderer és Brereton, 2018^[93]). Ugyanakkor a technológia zavarhatja a szülői feladatokat (lásd a 2.4. keretes írást).

2.4. keretes szöveg. Digitálisan kialakuló szülői magatartásformák

Nemrégiben nagy figyelmet kaptak azok a szülői magatartásformák, amelyek a digitális technológiákkal együtt jelentek meg, és potenciálisan megzavarhatják a szülői nevelést, mint például a phubbing és a sharenting (Burns és Gottschalk, 2019^[4]). További kutatásokra van szükség az ilyen szülői viselkedések befolyásoló tényezőivel (pl. társadalmi-gazdasági háttér és nem) és azok fejlődési hatásaival kapcsolatban.

Szülői phubbing

A phubbing arra a szokásra utal, amikor valaki a mobiltelefonja kedvéért lekicsinyli valakit, amikor az egyéneket teljesen rabul ejtik a digitális eszközeik. A szülői phubbing a "technoferece"-hez kapcsolódik, ahol a szülők technológia, gyakran mobiltelefonok vagy okostelefonok használata megzavarja a szülők interakcióját gyermekeikkel, partnerükkel vagy házastársukkal (McDaniel és Coyne, 2016^[94]). Ez a viselkedés negatív hatással lehet a szülő-gyermek kapcsolatra, mivel a gyermekek úgy érezhetik, hogy figyelmen kívül hagyják őket, és frusztráltnak érezhetik a kapcsolat iránti pszichológiai igényüket.

Sharenting

A sharenting arra utal, hogy a szülők túlságosan megosztják a gyermekeikről szóló információkat a közösségi médiában. A szülők növelik a gyermekek digitális reprezentációját a közösségi médiában, beleértve a nem megfelelő fotókat (meztelen és félmeztelen vagy őket kedvezőtlen helyzetekben ábrázoló), valamint az érzékeny információkat és tartalmakat (Hiniker, 2016^[95]; Moser, Chen és Schoenebeck, 2017^[96]). Ha a szülők túlságosan megosztják a gyermekeikkel kapcsolatos

információkat, különösen beleegyezésük nélkül, megromolhat a gyermekekkel való kapcsolatuk (Verswijvel et al., 2019^[97]). Ez megfosztja a gyermekeket a digitális identitásuk feletti autonómia megélésétől (Ouvrein és Verswijvel, 2019^[98]).

2.2. A szülői megközelítések eltéréseinek magyarázata

Amint azt az előző részben vázoltuk, a kutatások jelentős eltéréseket állapítottak meg a szülők gyermekeik nevelésében, ami végső soron a kérdéshez vezet: Mi magyarázza ezeket a különbségeket? Milyen szerepet játszik a kultúra, és melyek az eltérések egyéb (társadalmi, gazdasági, egyéni stb.) forrásai? A kutatások megvitatták a különböző szülői megközelítések és befolyásoló tényezők eredetét, amelyeket egy keretrendszerbe kellene integrálni, hogy átfogóbb képet kapjunk a szülői nevelésről.

2.2.1. A tágabb kontextus: Kulturális, társadalmi-gazdasági és politikai tényezők, amelyek magyarázzák a különbségeket.

A társadalmak kulturális normáinak szerepe a szülői nevelésben

A szülői és gyermekkori nevelésről és gyermekkorról alkotott generációs, társadalmi és médiaképek referenciakeretet állítanak fel (Bornstein, 2012^[99]), rámutatva például a társadalmak által kívánatosnak tartott eredményekre (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]). A szülők általában arra törekcsenek, hogy támogassák gyermekeiket abban, hogy közösségük kompetens tagjaivá váljanak, és ezért gyermekük viselkedését az ilyen szociokulturális normákra való hivatkozással értelmezik. Emellett bátorítják a megfelelőnek tűnő viselkedést, illetve lebeszélnek a társadalomban való megfelelő működés szempontjából károsnak tűnő viselkedést (Bornstein, 2012^[99]). A kulturális normáknak a szülői megközelítésekre gyakorolt hatását tanulmányok sokasága dokumentálja.

A tekintélyelvű szülői magatartás például elterjedtebbnek tűnik a nem nyugati kultúrákban és a nyugati országok etnikai kisebbségei körében (Smetana, 2017^[11]; Bray és Dawes, 2016^[55]; Dwairy et al., 2006^[100]). Például a tekintélyelvű szülői magatartás legelőnyösebbnek tartott nyugati nézetét nem feltétlenül osztják a kollektivisták társadalmak, ahol nagyobb hangsúlyt fektetnek a csoport fejlődésére és az egymásra utaltságra, mint a személyes fejlődésre és függetlenségre (Supple és Small, 2006^[101]; Aunola és Nurmi, 2005^[102]; Davids, Roman és Leach, 2016^[103]). A tigrisszülőiséget az ázsiai kollektivisták kultúra különböző aspektusaival is összefüggésbe hozták, mint például az interdependencia, a konformitás, az érzelmi önkontroll és az alázat (Supple és Cavanaugh, 2013^[70]; Choi et al., 2013^[78]; Sovet és Metz, 2014^[71]). A családi kötelességtudatot és az iskolai teljesítményt gyakran a család megbecsülésének eszközeként hirdetik. Az ázsiai származású szülőket szigorúbbnak és pszichológiailag kontrollálóbbnak is leírták, de azzal a céllal, hogy megvédjék és ne gátolják a gyermekeket (Doan et al., 2017^[104]; Mousavi, Low és Hashim, 2016^[105]; Van Campen és Russell, 2010^[106]). Ez azonban nem minden ázsiai etnikai csoportra igaz (Van Campen és Russell, 2010^[106]; Watabe és Hibbard, 2014^[107]), és régiók között is különbségek mutatkoznak (Lau és Fung, 2013^[108]). Ráadásul azt a nézetet, hogy a tigris szülői magatartás az "ázsiai szülői magatartás", megkérdőjelezték olyan kutatások, amelyek szerint nem ez a leggyakoribb szülői stílus az ázsiai családokban (Kim és mtsai., 2013^[72]).

A szülői normák tekintetében eltérő országba történő bevándorlás és az ezt követő változások a családi struktúrákban, dinamikában és szerepekben jelentős kihívások elé állítják a családokat: A szülők például úgy érezhetik, hogy a bevándorlás előtti és utáni szociokulturális kontextus konfliktusba kerülhet, és hogy a jogrendszer aláássa a családi dinamikát és értékeket, vagy hogy a gyermekek iskoláztatása elidegeníti őket a gyermekeiktől (Daglar, Melhuish és Barnes, 2010^[109]; Nauck és Lotter, 2015^[110]; Renzaho és mtsai., 2011^[111]). Ugyanakkor a szülők reflektálhatnak a szülői magatartásukra, és sikerülhet elérni a különböző szülői kultúrák kiegyensúlyozott

jóváhagyását (a szülői normák akkulturációja (Cheah, Leung és Zhou, 2013^[112]; Prevoo és Tamis-LeMonda, 2017^[113]; Lau és Fung, 2013^[108]).

A szülői tevékenység társadalmi-gazdasági, politikai és technológiai háttere

A szülői magatartás a technológiai, társadalmi-gazdasági és politikai kontextussal is változik. Doepke és Zilibotti (2014^[114]) például azt feltételezi, hogy a szülők keményebben nyomják a gyerekeket olyan társadalmakban, ahol az oktatás és az erőfeszítés magasan jutalmazott, és a lehetőségek korlátozottak megfelelő oktatás nélkül, mint az alacsony oktatási hozamú társadalmakban élő szülők. A World Value Survey (WVS) eredményei azt mutatják, hogy az olyan országokban, mint Svédország és Norvégia, ahol alacsony a kereseti egyenlőtlenség, nagyvonalú az újraelosztó politika és alacsony az oktatás tétje, magasabb volt a megengedő szülők aránya (Doepke és Zilibotti, 2014^[54]). Az egyenlőtlenebb országokban (azaz az alacsony újraelosztás és a magas tét az oktatásban), mint például az Egyesült Államokban, a szülők a jelek szerint a tekintélyelvű és (kisebb mértékben) a tekintélyelvű szülői magatartást részesítik előnyben.

Doepke és Zilibotti (2014^[114]) szerint a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedése és az elmúlt 30 év magasabb oktatási hozamai szintén a túlszülői tendencia motorjai, mivel a szülők fokozzák a gyermekeik sikerének biztosítására tett erőfeszítéseiket. Olyan tényezők, mint az erősen szegmentált munkaerőpiac vagy a tekintélyes főiskolákra vagy egyetemekre való felvétel szigorú kritériumai (pl. hibátlan tanulmányi eredmények és a jelentkezők tesztelése) (OECD, 2019^[115]; Kwon, Yoo és Bingham, 2016^[116]). A tudósok még azt is állították, hogy az ilyen gazdasági tényezők "intenzív szülői kultúrát" (lásd a 2.5. keretes írást) ápoltak, amelyet ma már a különböző társadalmi-gazdasági és etnikai háttérrel rendelkező szülők is támogatnak (Ishizuka, 2019^[61]; Parker, 2015^[117]).

2.5. keretes írás. Az "intenzív szülői kultúra" kialakulása?

Intenzív szülői magatartás a kockázat, a bizonytalanság és a felelősség érzékelt növekedésének kezelésére tett kísérletként.

A tudósok szerint a modernizáció olyan kultúrát alakított ki, amely arra készíti a szülőket, hogy az intenzív szülői nevelés formáit alkalmazzák (Pimentel, 2016^[19]). Kezdjük azzal, hogy a modern élethez kapcsolódó bizonytalanság hozzájárult a kockázati társadalom kialakulásához, amelyben a szülők kockázatkerülővé váltak (Tremblay et al., 2015^[27]). Bár a mai gyerekek biztonságosabbak, mint valaha, mégis "sebezhetőbbnek" tekinthetők a fizikai és szocio-emocionális kockázatokkal szemben (Scott, Jackson és Backett-Milburn, 1998^[118]; Faircloth, 2014^[12]). A média szenzációhajhászása (pl. idegenek által elkövetett emberrablási esetek) élesítette a szülők szemét a potenciális veszélyekre, és táplálta bennük azt az igényt, hogy folyamatosan értékeljék és kezeljék a kockázatokat a gyermekek életének minden területén (Garst és Gagnon, 2015^[35]).

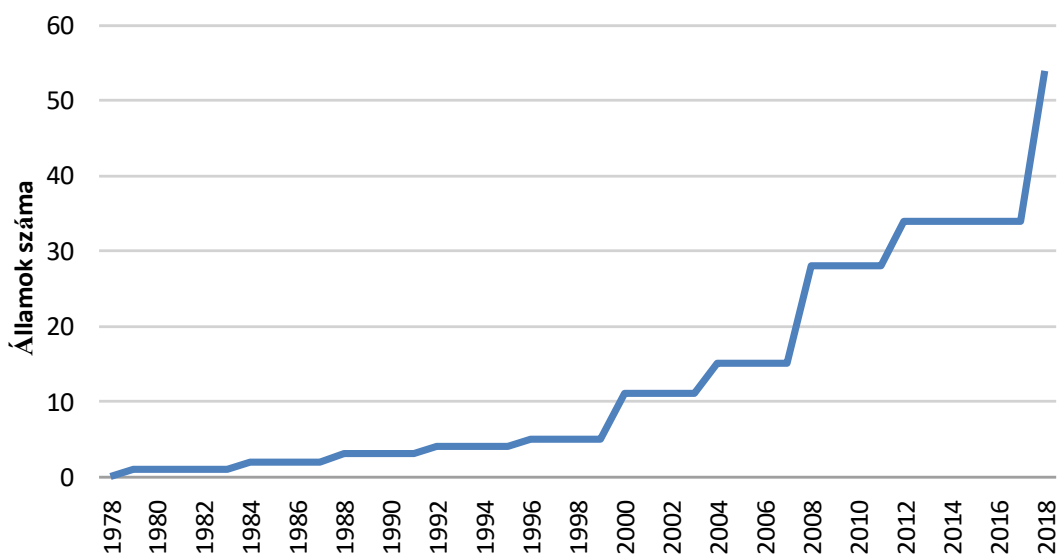
Faircloth azt állítja, hogy a szülői szerep társadalmi jelentősége felértékelődött, ami sokak számára hivatáshoz hasonló "identitás-munkává" fejlődött (Faircloth, 2013^[119]). Következésképpen a kiteljesedés és a teljesítmény érzése sok szülő számára a gyermekeiktől függ. A tudósok a szülői felelősség erősebb individualizálódására is rámutatnak (Rutherford, 2011^[120]), ami a közösségektől és a tágabb családtól való társadalmi elszakadásból ered. Ugyanakkor a szülők úgy érzékelik, hogy a kontroll csökken, és kevesebb lehetőségük van befolyásolni a gyermekeiket, mint korábban, ami a szülők körében széles körben elterjedt aggodalomhoz vezet azzal kapcsolatban, hogy képesek-e biztosítani a gyermekek jólétét és sikerét a jövőben.

A jogszabályok is befolyásolják a gyermekek nevelését. Az 1979-től kezdve folyamatosan nőtt az egyenértékű jogszabályokkal rendelkező országok száma, 2018-ban már 54 volt (lásd a 2.2. ábrát), ami hozzájárulhatott a szülők által alkalmazott testi

fegyelmezés és a tekintélyelvű nevelés korábban tárgyalt általános csökkenéséhez (OECD, 2019^[121]). A tanulmányok azt is mutatják, hogy a digitális technológiák világszerte hatással vannak a szülő-gyermek interakciókra, bár a következmények némileg eltérhetnek az egyes országok között (Brosch, 2016^[122]; Marasli et al., 2016^[123]; Sivak és Smirnov, 2019^[124]; Angeluci és Huang, 2015^[125]; Silva, Freire és Jimenez, 2017^[126]).

2.2. ábra. A testi fenyítés elleni jogszabályok

A gyermekek testi fenyítését törvényben tiltó államok összesített száma, 1978-2018

Megjegyzés: A felsorolt országok a testi fenyítést minden környezetben, beleértve az otthoni büntetést is, törvénytelené tették. Forrás: Az Európai Bizottság "Kíméljük meg a gyermeket: A gyermekek minden testi fenyítését törvényben tiltó államok kumulatív száma, 1978-2018", in *Trends Shaping Education 2019* (OECD, 2019^[121]).

2.2.2. A családi és közösségi kontextus: A családi élet és az erőforrások kapcsolata a variációkkal

A szülői szerep a család szerkezetével (pl. a gyermekek száma és a köztük lévő életkor), de a családi életmóddal és a családi kapcsolatok minőségével is változik (Bradley-Geist és Olson-Buchanan, 2014^[69]; Smetana, 2017^[11]). Úgy tűnik, hogy a szülők közötti pozitív kapcsolat a meleg, támogató szülői magatartás alapkövét képezi, mivel a családi és házastársi stressz megzavarhatja a szülői magatartást (Vafaeenejad és mtsai., 2019^[127]; Krishnakumar és Buehler, 2000^[128]). Az egyedülálló és elvált szülők a melegség, a kontroll és a szülői stílus tekintetében különbözhetnek az (újra)házas szülőtől (Bronte-Tinkew, Scott és Lilja, 2010^[129]; Belsky és mtsai., 2007^[130]; Fox, Platz és Bentley, 1995^[131]). Úgy tűnik továbbá, hogy a gyámsági rend is szerepet játszik (Bastait és Mortelmans, 2017^[132]; Finzi-Dottan és Cohen, 2016^[133]). Sajnálatos, hogy az azonos nemű szülőkkel és az örökbefogadással kapcsolatban kevés szilárd ismeret áll rendelkezésre, annak ellenére, hogy egyre nagyobb jelentőséggel bír (Schumm, 2016^[134]; Allen, 2015^[135]).

A család működése a társadalmi-gazdasági és szociális erőforrásoktól is függ. Az összetartó és jól ellátott környezet támogatja a családok működését. A nagy támogató hálózat (pl. barátok, rokonok, tanárok, szomszédok) fontos az otthoni reagálás és gondozás szempontjából, különösen a gazdaságilag hátrányos helyzetű szülők esetében (Bray és Dawes, 2016^[55]; Barber és mtsai., 2005^[136]; Power és mtsai., 2013^[31]). A hálózat tagjai közvetlenebbül is részt vehetnek a gyermeknevelési feladatban. A nagyszülők szerepe például az unokákkal való távoli, rövid kapcsolattartástól az unokák (informális vagy formális) elsődleges gondozójának szerepéig terjedhet, különösen a spanyolajkú és ázsiai családokban (Winefield és Air, 2010^[137]; Neugarten és Weinstein, 1964^[138]).

Ezenkívül a család gazdasági helyzete is fontos a család működése szempontjából: A gazdasági nyomástól, például a munkahelyi bizonytalanságtól és a havi számlák

kifizetésének képtelenségétől túlterhelt szülők depressziósnak és demoralizáltnak érezhetik magukat; ez táptalaja a házastársi konfliktusoknak és a szülői nevelés zavarainak (Whitbeck et al., 1997^[139]; Neppl et al., 2015^[140]; Parke et al.,

2004^[141]; Kwon és Wickrama, 2014^[142]; Gutman és Eccles, 1999^[143]). Az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státusz, az alacsonyabb jövedelem és iskolai végzettség összefüggésbe hozható az autoriter szülői magatartással, valamint a ridegebb és kontrollálóbb anya-gyermek interakciókkal (Smetana, 2017^[11]; Azad, Blacher és Marcoulides, 2014^[144]; Hill és Tyson, 2009^[145]).

Mivel a digitális szülői magatartás az offline szülői szemléletben látszik megalapozottnak, a társadalmi-gazdasági különbségek mindkettőt összefüggő módon befolyásolják (Livingstone et al., 2015^[146]; Valcke et al., 2010^[84]). Az alacsony társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező szülők általában nem rendelkeznek elegendő digitális készséggel ahhoz, hogy szülői erőfeszítéseiket sikeresen kiterjesszék a digitális világra (OECD, 2019^[147]). Emellett kevésbé magabiztosak a digitális kockázatok kezelésében, és inkább korlátozásokkal vagy közvetlen ellenőrzéssel próbálják minimalizálni azokat (Hollingworth et al., 2011^[148]; Paus- Hasebrink et al., 2013^[149]; Konok, Bunford és Miklósi, 2020^[150]). Ezzel szemben a szocioökonómiai előnyös helyzetű szülők inkább helyeslik a "kapcsolattartás technológiáit", amelyek lehetővé teszik a meleg támogatást és a távoli ellenőrzést (pl. mobiltelefonok), de helytelenítik a "korlátozó technológiákat" (pl. szülői felügyelet és szűrők) (Nelson, 2010^[151]). Ez a kutatási terület a technológiával és az arra adott szülői reakciókkal együtt tovább fog nőni és fejlődni.

2.2.3. Az egyéni szint: A szülő-gyermek kölcsönösség a szülői nevelésben

A szülők személyes tulajdonságai és motivációi

A szülők neveléshez való hozzáállása egyéni érték- és hitrendszerükben gyökerezik (Darling, Steinberg és Steinberg, 1993^[152]; Bornstein, 2012^[99]). A szülők például a gyermekeik számára fontos fejlődési célok felé orientálják erőfeszítéseiket, amelyek a szociokulturális normákban gyökereznek, de egyben személyesen motiváltak is: Kultúrától függetlenül azok a szülők, akik a gyermeknevelésben az engedelmességet, az egymásra utaltságot és az iskolai teljesítményt tűzik ki elsődleges célként, inkább tekintélyelvűek és kontrollálóak, míg azok a szülők, akik a gyermekeik önállóságának és szociális kompetenciájának előmozdítására törekzenek, kevésbé kontrollálóak és tekintélyelvűbbek (Schwarz, Schäfermeier és Trommsdorff, 2005^[153]; Meng, 2012^[154]; Rao, McHale és Pearson, 2003^[155]).

Továbbá a gyermeki tanulás természetéről alkotott meggyőződések (azaz az episztemikus meggyőződések) is szerepet játszanak az elfogadott szülői stílusban: A konstruktivista meggyőződések (azaz a tanulást erőfeszítést igénylőnek és a tanuló ellenőrzése alatt állónak, a tudást pedig aktívan felépítettnek tekintik) kapcsolatban álltak a tekintélyelvű szülői stílussal. Ezzel szemben a tanulást gyorsnak, viszonylag automatikusnak, passzívnak és veleszületett és viszonylag rögzített képességeken alapulónak tekintő felfogás autoriter vagy megengedő stílussal társult (Ricco és Rodriguez, 2006^[156]). Ugyanilyen fontosnak tűnik, hogy az autoriter és az autoriter szülők attribúciós stílusa is különbözik (Coplan és mtsai., 2002^[157]): Az előbbieket a gyermeki agressziót és rossz viselkedést inkább belsőleg tulajdonítják, és nagyobb haraggal és szégyenkezéssel reagálnak.

Annak ellenére, hogy a nemi szerepek és a szülői szerepek idővel jelentősen eltolódtak (lásd a 2.6. keretes írást), az anyaság még mindig különbözik az apaságtól (McKinney és Renk, 2008^[158]; Endendijk et al., 2016^[159]). Míg a tanulmányok gyakran azt találták, hogy az anyákat pszichológiailag kontrollálóbbnak, túlzottan bevonódónak, tekintélyelvűnek és megengedőbbnek írták le, addig az apákat úgy tűnik, gyakran tekintélyelvűbbnek érzékelik (McKinney és Renk, 2008^[158]; Bendikás, 2010^[160]; Uji és mtsai., 2014^[161]; Rousseau és Scharf, 2015^[162]).

A szülői szemlélet a nemen kívül más személyes tulajdonságok kifejeződése is lehet: Az extravertáltabb, kellemesebb szülők általában melegebbek, míg a neurotikus, maximalista szülők nagyobb nyomást gyakorolnak gyermekeikre (Huver et al., 2010^[163]; Vafaenejad et al., 2019^[127]). Továbbá kimutatták, hogy a túlszülői magatartás összefügg a szülői szorongással, narcizmussal és a jogosultság érzésével (Garst és Gagnon, 2015^[35]; Segrin et al,

2013_[83]). Úgy tűnik, hogy a mentális betegségek (pl. depresszió, szorongás, skizofrénia) akadályozzák a meleg-támogató szülői magatartást (Vafaeenejad et al., 2019_[127]).

A szülői megközelítés a szülők saját szükségleteit és gyermekkori tapasztalatait is tükrözheti, ahelyett, hogy a gyermeknek szólna (Kershaw és mtsai., 2014_[164]; Vafaeenejad és mtsai., 2019_[127]). Az ellenőrző viselkedés például a szülők saját szeparációs szorongásának jele lehet (Garst és Gagnon, 2015_[35]; Padilla-Walker és Nelson, 2012_[80]).

2.6. keretes írás. A 21. századi apák szülői szerepe

A férfiakat generációkon keresztül gondoskodó és fegyelmező, a nőket pedig az anyai, gondozó szerepnek megfelelően szocializálták (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014_[10]; McKinney és Renk, 2008_[158]). Az utóbbi évtizedekben a szerepek lassan eltolódtak a gazdasági, demográfiai és politikai változások következtében, mint például a nők megnövekedett gazdasági szerepe, a termékenységi ráta csökkenése és az apasági szabadságra vonatkozó jogszabályok bevezetése számos országban (lásd az 1. szakaszt). A kutatások sokáig kizárólag az anyákra összpontosítottak. Ez mára megváltozott, és a kutatásokban egyre inkább elismerik az apák szerepét a gyermekek fejlődésében és jólétében.

A mai apa különböző formákban jelenik meg (pl. egyedülálló vagy házas; külsős alkalmazott vagy otthon maradó; meleg vagy hetero; örökbefogadó vagy mostohašzülő). Továbbá számos nyugati országban jelentősen megnőtt az apa gyermekgondozási ideje (Dotti Sani és Treas, 2016_[62]; Doepke és Zilibotti, 2014_[54]), és az apák aktívabb szerepet vállalnak a gondozásban (pl. fizikai gondozás, játék) (Craig, Powell és Smyth, 2014_[63]; Hofferth és Lee, 2015_[165]; Sayer, Bianchi és Robinson, 2004_[166]). Egy svéd tanulmány szintén az egalitáriusabb döntéshozatal felé való elmozdulást figyelt meg a családban, valamint az anyák és apák egyenlő mértékű tiszteletét és támogatását a 80-as évektől kezdve (Trifan, Stattin és Tilton-Weaver, 2014_[56]). Az apai szerepvállalás a családi ügyekben azonban számos tényezőtől függ, például az anyák és apák iskolai végzettségétől, foglalkoztatási státuszától és munkaidejétől, a párkapcsolat minőségétől, a gyermek nemétől és az egyéni pszichológiai jellemzőktől (Dotti Sani és Treas, 2016_[62]; Doepke és Zilibotti, 2014_[54]).

A gyermekek hatása a szülői magatartásra

A gondozás kétirányú utca. A gyermekek nem egyszerűen passzív befogadói a szülői nevelésnek, hanem ugyanúgy befolyásolják szüleiket, ahogyan a szülők is befolyásolják gyermekeiket (Bornstein, 2019_[1]; Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014_[10]). Ezért a gyermeki karakterek fontos részét képezik a szülői egyenletnek: A tekintélyelvű szülői magatartás és a kötődés könnyebb a szociálisabb gyermekek esetében (Vafaeenejad et al., 2019_[127]). A pozitív és kevésbé aktív gyermek kevésbé megterhelő az anyák számára, így a pszichológiai kontroll is csökken (Laukkanen et al., 2014_[167]). Ezzel szemben egy nehéz temperamentumú (pl. negatív érzelmű, rosszul alkalmazkodó, dühös) gyermek szeretettel, ragaszkodással és bizalommal való gondozása nehéz lehet (Vafaeenejad et al., 2019_[127]). Hasonlóképpen a gyermekek betegségei, rendellenességei és fogyatékosságai (pl. szorongásos zavar, Down-szindróma, nem organikus gyengélkedési zavar) is nyomasztóak lehetnek, ami potenciálisan befolyásolja a szülők képességét a megfelelő válaszadásra; akár a testvérek számára is (Vafaeenejad et al., 2019_[127]; Black et al., 1994_[168]; Pinquart, 2013_[169]).

A szülői szerep szintén nemek szerinti, és a gyermekek életkorával és fejlettségi

szintjével együtt változik: A szülők a fiúknál tekintélyelvűbbek és kissé nyomást gyakorolnak, a lányoknál pedig tekintélyelvűbbek (Russell és mtsai., 1998^[170]; Endendijk és mtsai., 2016^[159]). Annak ellenére, hogy a szülői stílusok általában idővel stabilak (Zhang et al., 2017^[77]) és az egyének

továbbra is inkább vagy kevésbé reagáló, autonómiatámogató vagy kontrolláló maradnak a többi szülőhöz képest, a gyermekek érésével enyhén adaptálják szülői szemléletüket (azaz nagyobb a szülői szemlélet *relatív*, mint *abszolút stabilitása*) (Forehand és Jones, 2002^[171]; Matte- Gagné, Bernier és Gagné, 2013^[172]; Bornstein és mtsai., 2010^[173]; Dallaire és Weinraub, 2005^[174]; Rimehaug, Wallander és Berg-Nielsen, 2011^[175]).

3. A szülői megközelítések fejlődési hatása

Mostanra számos tanulmány vizsgálta a szülők és az elsődleges gondozók hatását a gyermekek fejlődésére (Bornstein, 2019^[1]; Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]; Smetana, 2017^[11]). A kutatások gyakran a szülői stílusokra és dimenziókra összpontosítottak, mivel úgy gondolják, hogy ezek magyarázzák a szülői viselkedést különböző területeken, és így a gyermeki eredmények széles skáláját. Számos áttekintés foglalta össze azokat a bizonyítékokat, amelyek bizonyos megközelítések fejlődési előnyére mutatnak rá (Becona et al., 2012^[176]; Claudio, 2016^[177]; Collins, Duncanson és Burrows, 2014^[178]; Davids és Roman, 2014^[179]; Davids, Roman és Leach, 2016^[103]). A felülvizsgálatok azonban általában egy adott kimenetelre összpontosítanak anélkül, hogy más kimenetekre és területekre gyakorolt lehetséges hatásokra kiterjednének.

Az érdekeltek számára ezért nehéz lehet, hogy világos átfogó képet kapjanak a különböző megközelítések relatív előnyeiről és hátrányairól: Mennyire előnyösek a különböző megközelítések az eredmények előmozdítása szempontjából egy adott érdekeltségi területen, és vannak-e (káros) mellékhatások más területeken? Melyik megközelítés ígér összességében a legjobb eredményeket? Ez a szakasz ezért átfogó képet nyújt a különböző szülői megközelítések előnyeiről és hátrányairól négy fontos fejlődési területen:

1. kognitív-akadémiai fejlődés és a munkahelyi siker (pl. tanulmányi eredmény, önszabályozási készségek, pályaválasztási nehézségek),
2. érzelmi fejlődés és jólét (pl. önértékelés, internalizációs problémák),
3. szociális fejlődés és kapcsolatok (pl. társak elfogadása, externalizáló viselkedés),
4. fizikai fejlődés és egészség (pl. mérsékelt és intenzív testmozgás, elhízás).

Annak érdekében, hogy további bizonyítékot szolgáltasson a szülői keretrendszer kidolgozásához, ez a szakasz rámutat azokra a lehetséges tényezőkre is, amelyek magyarázatot adhatnak az eredmények eltéréseire, azaz arra, hogy a szülői megközelítések miért nem egyformán hatnak a gyermekekre, például a kontextuális és egyéni tényezőkre.

3.1. A szülői megközelítések fejlődési előnyeinek és hátrányainak összehasonlítása

A 3.1-3.3. táblázat átfogó képet nyújt a¹ (Arksey and O'Malley, 2005^[180]; Schmucker et al., 2013^[181]; Snilstveit et al., 2016^[182]) által azonosított bizonyítékokról. Külön-külön térképezik fel a 81 elsődleges kvantitatív vizsgálatból származó bizonyítékokat.

¹ Az összes megközelítésre és eredményre vonatkozó bizonyítékok átfogó és szisztematikus keresése és összefoglalása meghaladta e dokumentum kereteit. Ehelyett az összefoglaló a meglévő szakirodalom áttekintésén alapul, amely a vonatkozó szisztematikus áttekintésekből és metaanalízisekből indul ki, kiegészítve elsődleges kvantitatív tanulmányokkal, hogy a szakirodalomban lévő hiányosságokat (pl. a modern szülői stílusok és dimenziók vagy a fejlődési eredmények és területek tekintetében, amelyeket az áttekintésekben nem vettek figyelembe) pótolják. Ez az áttekintés nem átfogó szisztematikus áttekintés. Bár célja a legrelevánsabb kutatások azonosítása volt, a keresés nem követett semmilyen konkrét protokollt, nem dokumentálták, és a tanulmányok minőségét sem értékelték szisztematikusan.

és 29 meta-tanulmányt (azaz áttekintéseket és metaanalíziseket) minden egyes szülői stílus és dimenzió (sorok), valamint a négy eredménytartomány (oszlopok) tekintetében. A melléklet A.1. táblázata áttekintést nyújt a szűkítő felülvizsgálatba bevont tanulmányokról.

Minden (meta-)tanulmányt egy kör ábrázol, zöld, piros és sárga színekkel, amely az összességében pozitív, negatív vagy vegyes eredményeknek felel meg (azaz pozitív és negatív eredmények egyértelmű jelzések nélkül). A szürke szín az összességében nem szignifikáns eredményeket jelzi, míg a világos piros és a zöld szín többnyire pozitív vagy negatív hatást jelez, némi eltéréssel. Az egyes körök mérete a (meta-) tanulmányok számát jelzi. A táblázatokban található hiányosságok a bizonyíték hiányosságait jelzik.

3.1.1. A klasszikus szülői stílusokkal való összefüggések

Amint azt a 2. szakaszban tárgyaltuk, a szülői stílusok a szülői megközelítést írják le különböző dimenziók mentén, és így azok együttes hatását a gyermek fejlődésére. A megvizsgált bizonyítékok azt mutatják:

- *A tekintélyelvű szülői magatartás* a legelőnyösebb (lásd a 3.1. táblázatot). A kutatások ezt a szülői stílust számos pozitív eredménnyel hozzák összefüggésbe mind a négy fejlődési területen, mint például jobb iskolai teljesítmény, magasabb önbecsülés, kevesebb zaklatás (ragadozóként vagy áldozatként) és kevesebb szerhasználat (pl. dohány, alkohol, kábítószer).
- *Ezzel szemben a tekintélyelvű szülői magatartás* többnyire negatív eredményekkel jár a gyermekek és serdülők iskolai, szociális és érzelmi fejlődése szempontjából, és különböző negatív eredményekkel, például internalizáló és externalizáló viselkedéssel hozható összefüggésbe. A felmérés során azonban néhány vegyes eredményre és a gyermekek testi fejlődésére gyakorolt lehetséges pozitív hatásokra (pl. az elhízás alacsonyabb kockázata) derült fény.
- Bár kevésbé előnyös, mint a tekintélyelvű szülői magatartás, a *megengedő szülői magatartás* általános képe kevésbé egyértelmű. Az eredmények minden dimenzióban eltérőek: A megengedő szülői magatartás például alacsonyabb tanulmányi eredményekkel, de magasabb tanulmányi önértékeléssel, kevesebb öngyilkossági gondolattal, de több depressziós tünettől jár együtt. A metaanalízisek még egymásnak ellentmondó eredményekkel is szolgálnak: az egyik szerint a megengedő szülői magatartás és az iskolai vétségek száma kevesebb, míg egy másik szerint a megengedő nevelésű gyermekeknél több a bűnelkövetés. Hasonló ellentmondásosság áll fenn a fizikai területen is: A megengedő szülői magatartás részben összefügg a magasabb testtömeggel, ugyanakkor egészségesebb életmóddal (táplálkozás, alvás időtartama és minősége stb.).
- Kétségtelen, hogy az *elhanyagoló szülői magatartás* káros. Ez a fajta szülői magatartás minden területen negatív eredményekkel jár, például alacsonyabb iskolai eredményekkel, magasabb internalizáló és externalizáló viselkedéssel (online is), valamint kábítószerrel való visszaéléssel és magasabb testtömeggel.

3.1.2. Kapcsolatok a szülői szerep kulcsdimenzióival

Amint azt a 2. szakaszban kifejtettük, a dimenzionális megközelítés segít azonosítani az egyes szülői dimenzióknak a gyermek fejlődésére gyakorolt szülői hatáshoz való konkrét hozzájárulását. Nyilvánvaló, hogy a gyermekek (különösen szocio-emocionálisan) kompetens és egészséges felnőttekké válnak, ha a kötődés iránti igényüket táplálják, míg ennek megfiúsítása negatív következményekkel jár (lásd a 3.2. táblázatot). Úgy tűnik, hogy a gyermekek és serdülők nyomásgyakorlása különösen akadályozza fejlődésüket. A

bizonyítékok arra is utalnak, hogy a szülőknek autonómiát kell biztosítaniuk a gyermekek és serdülők számára, ugyanakkor bizonyos mértékig struktúrát is kell biztosítaniuk ahhoz, hogy boldoguljanak és kiteljesedjenek. Mindezek

az egyes dimenziókra vonatkozó általános eredmények azt sugallják, hogy az egyetlen dimenzióban történő gondozás nem elegendő, mivel az egészséges és virágzó fejlődéshez valamennyi igény kielégítésére szükség van.

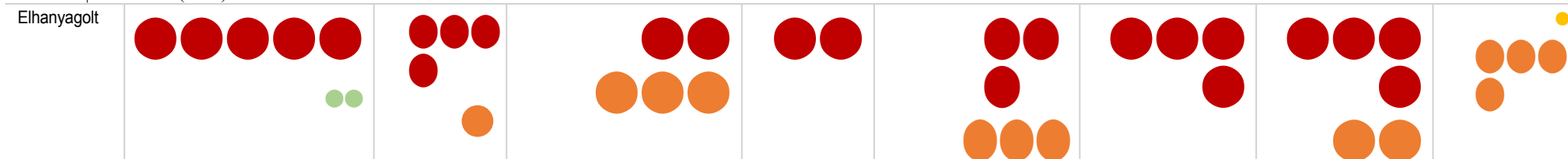
3.1.3. Az intenzív szülői tevékenységgel kapcsolatos összefüggések

Bár egyre nagyobb figyelmet kap (különösen a helikopteres szülői magatartás), az intenzív szülői magatartás kutatása még mindig kevés, és a felmérés eredményei szinte kizárólag egyetlen tanulmányon alapulnak (lásd a 3.3. táblázatot). Azzal, hogy beavatkoznak az életükbe és megoldják helyettük a problémákat, a helikopterszülők és a túlságosan belekeveredő szülők meghiúsítják a gyermekek és serdülők kompetencia- és autonómiaigényét (amint azt a 2. szakaszban tárgyaltuk). Ennek megfelelően a kutatások bizonyítják a helikopterszülői szerepvállalás (pl. szociális szorongás, alacsonyabb iskolai elkötelezettség, valamint érzelmi és fizikai jólét) és a túlságos szülői szerepvállalás általános negatív következményeit (pl. tanulmányok halogatása, szorongás, külső viselkedés és túlsúly), míg az utóbbi potenciálisan pozitív következményekkel járhat (pl. életcélok tisztázása, életelégedettség).

A tanulmányok korlátozott száma miatt a tigrisnevelésre vonatkozó eredményeket óvatosan kell értelmezni. Úgy tűnik, hogy a (kizárólag ázsiai családokban kutatott) tigrisszülői magatartás tanulmányi nyomást és depressziót vált ki a gyermekeknél és serdülőknél, bár a tanulmányi teljesítményüket illetően az eredmények kevésbé egyértelműek. Az összehangolt nevelésre vonatkozó korlátozott bizonyítékok nem teszik lehetővé a fejlődésre gyakorolt hatás megítélését.

3.1. táblázat. A klasszikus szülői stílusok és a gyermekek eredményei közötti összefüggések

Szülői megközelítés	Kognitív-tudományos fejlődés és munkahelyi sikeresség		Érzelmi fejlődés és jólét		Szociális fejlődés és kapcsolatok		Fizikai fejlődés és egészség	
	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok
Megbízható								
Autoritárius								
Engedélyező								

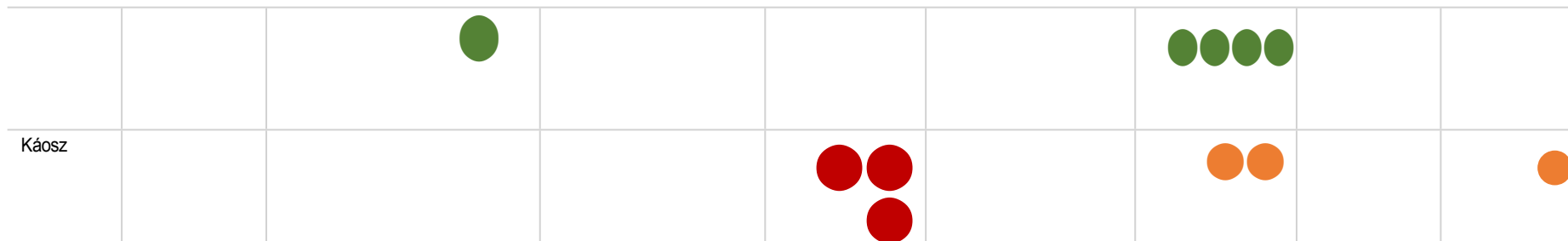
Megjegyzés: A buborékok mérete az elsődleges tanulmányok/meta-tanulmányok mintájának méretét jelöli az alábbiak szerint: ● < 322 résztvevő / tanulmányok ● < 769 résztvevő / 44 tanulmány

● < 37 577 résztvevő / 308 tanulmány. Az eredmények a következőképpen vannak színekkel kódolva: ● = nem szignifikáns, ● = nem meggyőző, ● = negatív, ● = többnyire negatív, ● = többnyire pozitív, ● = pozitív.

Forrás: A.2.

3.2. táblázat. A klasszikus szülői dimenziók és a gyermeki eredmények összefüggései

Szülői megközelítés	Kognitív-tudományos fejlődés és munkahelyi sikeresség		Érzelmi fejlődés és jólét		Szociális fejlődés és kapcsolatok		Fizikai fejlődés és egészség	
	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok
Melegség								
Visszautasítás								
Autonómia-támogatás								
Nyomás								
Szerkezet								
MIÉRT FONTOS A SZÜLŐI MAGATARTÁS A 21. SZÁZADI GYERMEKEK SZÁMÁRA								
								<

Megjegyzés: A buborékok mérete az elsődleges tanulmányok/meta-tanulmányok mintájának méretét jelöli az alábbiak szerint: ● < 322 résztvevő / tanulmányok ● < 769 résztvevő / 44 tanulmány
 ● < 37 577 résztvevő / 308 tanulmány. Az eredmények a következőképpen vannak szinkódolva: ● = nem szignifikáns, ● = nem meggyőző, ● = negatív, ● = többnyire negatív, ● = többnyire pozitív, ● = pozitív.
 Forrás: A.2.

Nem minősített

MIÉRT FONTOS A SZÜLŐI MAGATARTÁS A 21. SZÁZADI GYERMEKEK SZÁMÁRA

3.3. táblázat. Az intenzív szülői stílusok és dimenziók összefüggései a gyermeki eredményekkel

Szülői megközelítés	Kognitív-tudományos fejlődés és munkahelyi sikeresség		Érzelmi fejlődés és jólét		Szociális fejlődés és kapcsolatok		Fizikai fejlődés és egészség	
	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok	Elsődleges tanulmányok	Meta-tanulmányok
Összehangolt művelés								
Helikopter								
Tigris								
Overparenting								

Megjegyzés: A buborékok mérete az elsődleges tanulmányok/meta-tanulmányok mintájának méretét jelöli az alábbiak szerint: ● < 322 résztvevő / tanulmányok ● < 769 résztvevő / 44 tanulmány

● < 37 577 résztvevő / 308 tanulmány. Az eredmények a következőképpen vannak szinkódolva: ● = nem szignifikáns, ● = nem meggyőző, ● = negatív, ● = többnyire negatív, ● = többnyire pozitív, ● = pozitív.

Forrás: A.2.

3.1. A szülői megközelítések eltérő hatásának magyarázata

A szülői nevelési keretnek figyelembe kell vennie a szülői megközelítések fejlődési hatásával kapcsolatos következtetlen megállapításokat, amelyekre a felmérés során derült fény. A módszertani okok mellett különböző moderáló és közvetítő tényezők (mint például a kultúra vagy a háztartáson belüli eltérő szülői megközelítések) magyarázhatják, hogy a szülői megközelítések miért nem egyformán hatnak a gyermekekre.

3.1.1. A tágabb kontextus: A gyermeknevelés változó kulturális jelentése és hatása

Egyes kutatók megkérdőjelezik a "hatékony szülői stílusokra" vonatkozó univerzális állításokat, mivel azok hatása részben attól függ, hogy a társadalmak milyen jelentést tulajdonítanak a szülői feladatnak (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]). Míg a szülői hatások általában konzisztensek az egyes országokban és etnikai csoportokban, különösen azokban, ahol meglehetősen hasonló szülői normák érvényesülnek (Barber et al., 2005^[136]; Garcia et al., 2019^[52]; Calafat et al., 2014^[53]), egyes tanulmányok rámutatnak a hatások kulturális sajátosságaira. Például az afroamerikaiak és bizonyos ázsiai (bevándorló) csoportok esetében a tekintélyelvű szülői magatartás nem feltétlenül előnyösebb akadémiai szempontból, mint a tekintélyelvű szülői magatartás (Van Campen és Russell, 2010^[106]; Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Power et al., 2013^[31]). Ezenkívül a szülők által gyakorolt szigorúbb ellenőrzést megfelelőbbnek érzékelhetik, ami magyarázza annak eltérő hatékonyságát az ázsiai és afroamerikai fiatalok online viselkedésének és döntéshozatalának alakításában a kaukázusi fiatalokhoz képest (Davids, Roman és Leach, 2016^[103]; Elsaesser et al., 2017^[43]).

3.1.2. A családi és közösségi kontextus: A gondozás együttes hatása a közösségben

Egy falu kell egy gyermek felneveléséhez

A szülői nevelés hatása regionális szinten is eltérő lehet (Lei et al., 2018^[183]), valamint a közösségek és a városrészek szerint, ahol a családok élnek. Smetana még azt is feltételezi, hogy az Egyesült Államokban az etnikai kisebbségek esetében az autoriter, szigorú szülői magatartás néha azért mutat pozitív eredményeket, mert gyakran szegény közösségekben és veszélyes környékeken élnek. Ezekben az esetekben az ilyen típusú szülői magatartásnak védő hatása lehet (Smetana, 2017^[11]). Ezzel a hipotézissel szemben állnak Goldner és munkatársai (Goldner et al., 2016^[184]), valamint Lima és munkatársai (Lima et al., 2010^[185]) megfigyelései, miszerint a kedvezőtlen, veszélyes környék fokozza a kemény fegyelmezés és a rideg, elutasító szülői magatartás negatív hatását. Egy leleményes, összetartó szomszédság ezzel szemben növelheti a szülői erőfeszítéseket és fokozhatja annak hatását: Az ilyen szomszédságban élő szülők esetében nemcsak a szülői felügyelet volt nagyobb, hanem annak hatása a proszociális kompetenciára és a problémás viselkedésre is fokozódott (Rankin és Quane, 2002^[186]).

Kettő kell a tangóhoz

A legtöbb esetben a gyermekeknek egynél több gondozója van, hagyományosan az anya és az apa, és a szülői feladat megosztott felelősség. Bár a legtöbb tanulmány megerősíti, hogy a háztartás együttes szülői megközelítése magyarázza a gyermekek fejlődési pályáját (Uji et al., 2014^[161]; Ruiz-Hernández et al., 2019^[187]; Sangawi, Adams és Reissland, 2015^[188]), a kutatások rámutattak az anyák és az apák szülői szerepének hatását érintő különbségekre is, amelyek néha a fiúk és a lányok esetében is eltérőek (Woo és Yeo, 2019^[189]; Bendikas, 2010^[160]). Csak kevés tanulmány vizsgálta, hogy a

háztartásban a szülői nevelés különböző kombinációi hogyan hatnak a gyermekek fejlődésére: A

MIÉRT FONTOS A SZÜLŐI MAGATARTÁS A 21. SZÁZADI GYERMEKEK SZÁMÁRA

az autoriter anya és a megengedő vagy elhanyagoló apa együttes előfordulása különbözött a két autoriter szülő együttes előfordulásától (Braza et al., 2015^[190]; Power et al., 2013^[31]).

Az elvált szülők gyermekei esetében a szülők együttes szülői hozzáállása is számít: A (mostoha)szülők vagy az elvált szülők tekintélyelvű és meleg szülői magatartása pozitívan hat a gyermek fejlődésére (még akkor is, ha a gyermek más háztartásban nevelkedik), míg az elhanyagoló stílus káros a gyermekekre nézve (Nicholson és mtsai., 2008^[191]; Campana és mtsai., 2008^[192]; Nielsen, 2011^[193]; Bastais és Mortelmans, 2016^[194]). További tanulmányok kimutatták, hogy a meleg, fogékony szülői magatartás fontos az örökbefogadott gyermekek alkalmazkodása szempontjából, különösen az örökbefogadást megelőző kedvezőtlen tapasztalatok után (Paine és mtsai., 2020^[195]; Simmel, 2007^[196]; Stams, Juffer és van IJendoorn, 2002^[197]).

Sok családban a szülőkön kívül más gondozók is jelentős részt vállalnak a szülői feladatokból (pl. nagyszülők vagy más rokonok, szomszédok vagy tanárok). Ezt a szülői neveléssel kapcsolatos kutatások még mindig nem veszik eléggé figyelembe, de a témával kapcsolatos kutatások fejlődnek. Úgy tűnik például, hogy a nagyszülőség hatása függ a nagyszülők gondozói szerepétől, lakóhelyétől és személyes tulajdonságaitól (például életkor, egészségi állapot és személyiség), valamint az unokáikkal és a szülőkkel való kapcsolatuktól (Duflos, Giraudeau és Ferrand, 2020^[198]; Neugarten és Weinstein, 1964^[138]; Sadrudin et al., 2019^[199]).

3.1.3. Az egyéni szint: Gyermekek a vezetőülésben

Minden gyermek más és más

A gyermekek neme és személyes tulajdonságai nemcsak eltérő szülői magatartást váltanak ki (lásd a 2. szakaszt), hanem azok hatását is megváltoztatják. Úgy tűnik, hogy bizonyos szülői hatások nemi alapúak (Braza et al., 2015^[190]; Elsaesser et al., 2017^[43]; Ruiz-Hernández et al., 2019^[187]). Az autoriter szülői magatartás például a lányok esetében a cyberbullying áldozattá válás különös kockázati tényezője volt (Moreno-Ruiz, Martínez-Ferrer és García-Bacete, 2019^[200]). Úgy tűnik, hogy a szülői hatások a gyermekek temperamentumától és mentális egészségi állapotától is függnek: A szülői kontroll és melegség fontosabb volt a gyengébb affektus- és viselkedésszabályozással rendelkező serdülők szociális fejlődésében (Stice és Gonzales, 1998^[201]). A figyelemhiányos hiperaktivitás-zavarral küzdő főiskolai hallgatók a szülői stílustól függetlenül alacsonyabb teljesítményt mutattak, bár a szülői stílus számított a társaik tanulmányi teljesítménye szempontjából (Jones, Rabinovitch és Hubbard, 2015^[202]).

A gyermekek mint a szülői magatartás értelmezői

A gyermekek eltérően értelmezik a szülői erőfeszítéseket, és így eltérően reagálnak rájuk (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Grusec és Goodnow, 1994^[203]). Éppen ezért a szülői cselekvés gyermeki értelmezése a szülői tevékenység differenciált hatásával kapcsolatos kirakós játék egyik kulcsfontosságú darabja (pl. a gyermekek hite arról, hogy mi a legitim és normatív a szülői tevékenységben) (Smetana, 2017^[11]). Az anyák kontrolláló és követelőző viselkedése pozitívabb hatással volt a gyermekek önszabályozó fejlődésére, ha a gyermek pozitív szándékot feltételezett (pl. "az anyám jót akar") (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]).

Az értelmezések a gyermekek életkorától és kulturális háttérétől függően változnak. Például a fizikai büntetés vagy a megszégyenítés elfogadása a gyermekek részéről az életkor előrehaladtával csökkent (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Smetana, 2017^[11]). A kínai fiatalok a fekete fiatalokhoz hasonlóan a szülői kontrollt a szülők

törődésének és gondoskodó szeretetének kifejezéseként értelmezték (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Van Campen és Russell, 2010^[106]). A megszégyenítést is normatívaknak és pszichológiailag kevésbé károsnak látták (Smetana, 2017^[11]). A túlzott bevonódás olyan formái, mint a tanulmányi kérdésekben való segítségnyújtás (pl. segítsen nekik az esszéikben és a projektjeikben) és a szociális szempontok (pl. baráti tanácsadás), amelyeket általában tolakodónak és

helytelen, a ciprusi egyetemisták ösztönözték (Lamprianou, Symeou és Theodorou, 2019^[204]).

Természetesen a gyermekek és a szülők felfogása a szülői magatartásról eltérhet: Yeung és munkatársai eltérő nézeteket találtak a tekintélyelvű szülői magatartás mértékéről, ami negatív hatással van a gyermek perspektívavállalására és önértékelésére (Yeung et al., 2016^[205]). Az eltérő nézetek különös kihívást jelenthetnek a bevándorló családokban: Az új társadalmakhoz való eltérő mértékű és stílusú akkulturáció (pl. a gyermekek gyorsabban akkulturálódnak, mint a szüleik) eltávolíthatja a bevándorló gyermekeket a szüleiktől, ellenállást válthat ki a szülői beavatkozásokkal szemben, és következésképpen elszegényítheti a szülők és a gyermekek közötti kommunikációt és kapcsolatot (Renzaho és Mellor, 2010^[206]; Renzaho és mtsai., 2011^[111]). A szülő-gyermek akkulturációs szakadékok és az ezt követő generációk közötti konfliktusok a bevándorló gyermekek és serdülők alkalmazkodásának kockázati tényezői (Daglar, Melhuish és Barnes, 2010^[109]; Leung, Lau és Lam, 1998^[207]).

A gyermekek mint a szülői szerepvállalás aktív szereplői

A gyermekek sem passzív válaszadói a szülői magatartásnak. Amint azt már tárgyaltuk, a gyermekek ugyanúgy befolyásolják szüleiket, mint ahogy a szülők befolyásolják gyermekeiket. A "megfigyelési vita" jól illusztrálja ezt, és megmutatja, hogy a gyermekek saját cselekvésének fejlődési következményei vannak: A megfigyelést gyakran úgy értelmezik, hogy a szülők úgy szereznek ismereteket a serdülők tevékenységéről és barátságairól, hogy figyelmesek és nyomon követik a gyermekek életét, holott valójában gyakran a legtöbbet a gyermekeiken keresztül szerzik meg (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Stattin és Kerr, 2000^[208]). Így a serdülők információközlése, nem pedig a szülői megfigyelés befolyásolhatja a szülők hollétükkel kapcsolatos ismereteit, ami idővel csökkentheti a problémás viselkedést (Willoughby és Hamza, 2011^[209]). A bizalmi kapcsolat kulcsfontosságú a serdülők kitárulkozási hajlandósága szempontjából, amely akkor növekszik, ha a kitárulkozást a szülők pozitív, támogató reakciója követi (Smetana, 2017^[11]; Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]; Kobak et al., 2017^[210]).

4. Összegzés és következtetés

Ez a szakasz egy olyan szülői keretrendszer javasol, amely szintetizálja az áttekintett szülői szakirodalmat, és integrálja a szülői megközelítések eltéréseit és eltérő hatásait magyarázó tényezőket. Ezután a keretrendszerre és a szakirodalmi áttekintésre támaszkodva a családpolitikára és a családtámogatásra, valamint a kutatásra vonatkozó következmények kerülnek megvitatásra.

4.1. A szülői nevelés bizonyítékokon alapuló és kulturálisan érzékeny keretrendszere

A 21. században, akárcsak a múltban, a szülők különböznek abban, hogyan nevelik gyermekeiket. Ezek a különbségek dimenziókkal vagy stílusokkal írhatók le, amelyekről kimutatták, hogy a gyermekek és serdülők fejlődését az eredmények széles skáláján befolyásolják. Összességében úgy tűnik, hogy a melegszívű, struktúrát és autonómiát biztosító tekintélyelvű megközelítés elősegíti a virágzó és egészséges fejlődést, míg a gyermekek és serdülők elhanyagolása és a kapcsolatteremtés, a kompetencia és az autonómia iránti igényük megghiúsítása különösen károsnak tűnik.

Ettől függetlenül sem a szülői magatartás, sem a gyermeki fejlődés nem légüres térben történik: mindkettő nemzeti, regionális és családi kontextusban alakul ki (Bornstein, 2012^[99]; Hill et al., 2007^[211]; Prevoo és Tamis-LeMonda, 2017^[113]). A 4.1. ábra egy olyan

keretrendszer grafikus megjelenítését mutatja be, amely rávilágít a szülői szerepvállalás és a gyermeki fejlődés kontextuális beágyazottságára. A keretrendszer rámutat a szülői nevelés eltéréseit magyarázó fő tényezőkre és annak a következőkre gyakorolt hatására

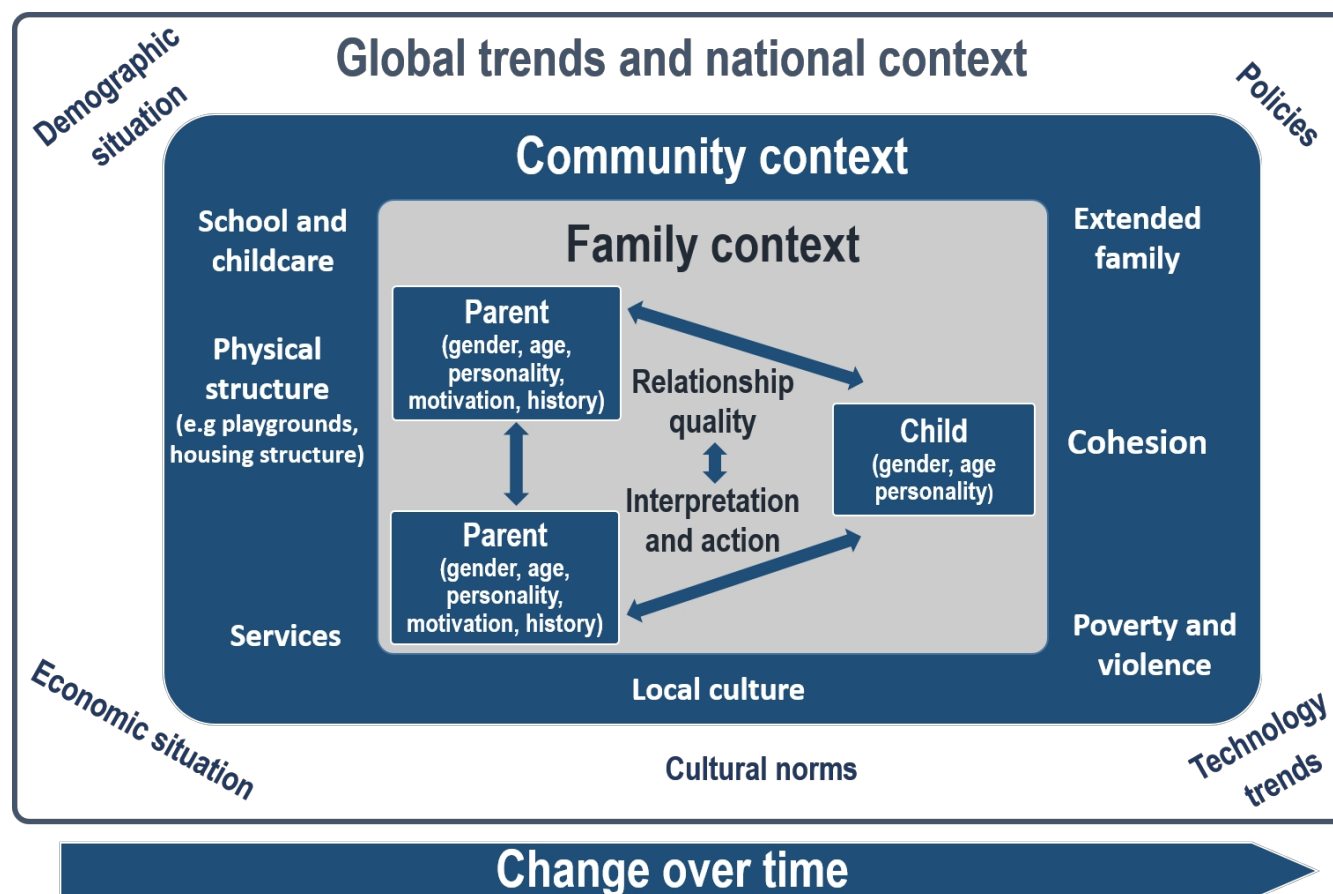
különböző szintek: egyén; család, szomszédság és közösség; valamint a tágabb környezet. Konkrétan, az áttekintett szakirodalom azt sugallja, hogy a szülői megközelítések és azok hatása azért változik, mert:

- **A családok múltja és jelene nem érthető meg a történelemtől, a modernizációtól és a szülői lét tágabb kontextusától elszigetelten:** A szülői magatartást és a gyermekek fejlődését közvetlenül és közvetve is befolyásolják a szélesebb körű társadalmi-kulturális, demográfiai, fizikai, technológiai, gazdasági és politikai erők, amelyek az idők során változnak (Bray és Dawes, 2016^[55]).
- **"Egy falu kell egy gyermek felneveléséhez"** (Power, 2013, 90^[42] o.): A családok működése a társadalmi-gazdasági és szociális erőforrásoktól (azaz a támogató szomszédságtól, valamint az összetartó és jól ellátott közösségektől) függ (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]). A tágabb kontextus a családok erőforrásaira és a közösségekre, amelyekben a családok élnek, gyakorolt hatásán keresztül befolyásolja a családok életét (Bray és Dawes, 2016^[55]).
- **A szülői nevelés "családközpontú folyamat", nem pedig elsősorban szülő-vagy gyermekközpontú:** A szülői nevelés a szülők és a gyermekek közötti kölcsönös alkalmazkodás, alkalmazkodás és tárgyalás folyamatából áll (Rodrigo, Byrne és Rodríguez, 2014^[10]). Ezek a tárgyalások és interakciók a családi kapcsolatok előzményeibe ágyazódnak (pl. szülő-gyermek bizalom vagy bizalmatlanság, az együttnevelés minősége), ami korlátozza a szülők és a gyermekek értelmezését a másik viselkedéséről.
- **A szülői magatartás a szülők egyéniségének kifejeződése:** Ahelyett, hogy kizárólag a gyermekre irányulna, a szülői szerepek, valamint a szülők személyes tapasztalatainak és tulajdonságainak kifejeződése is (Kershaw és mtsai., 2014^[164]; Vafaeenejad és mtsai., 2019^[127]).
- **A szülői szerep kétirányú, és a gyerekek is a vezetőülésben ülnek:** A gyermekek és a serdülők nem passzív befogadói a szülői nevelésnek, hanem ugyanúgy befolyásolják szüleiket, mint ahogy a szülők befolyásolják gyermekeiket. A gyermekek felidéznek, értelmeznek és reagálnak a szülői nevelésre, és így aktívan alakítják azt és annak fejlődési hatásait (Smetana, 2017^[11]).

Amint az áttekintésből kiderül (lásd a 2. és 3. szakaszt), az ilyen kontextuális és egyéni tényezők szisztematikus figyelembevétele javítja mind a szülői nevelés, mind annak a gyermekek és serdülők fejlődésére gyakorolt hatásának pontosabb megértését.

4.1. ábra. A szülői szerepvállalás és annak a gyermek fejlődésére és jólétére gyakorolt hatásának megértésére szolgáló keretrendszer

Egy ökológiai modell, amely a szülői nevelést és a gyermek fejlődését a családi élet kontextusába helyezi.

Forrás: (2016^[55]).

4.2. Következtetések a politikára és a gyakorlatra

A szülői szakirodalom áttekintése rávilágított a szülői magatartás szerepére a gyermekek és serdülők egészséges és virágzó fejlődésében. Kétségtelen, hogy a szülői szerepvállalás kihívást jelent, és támogatást igényel. Bár a szülői tevékenység sok tekintetben magánügy, az állami politikák olyan struktúrákat és szolgáltatásokat hozhatnak létre, amelyek lehetővé teszik a szülők számára, hogy elsajátítsák és gyakorolják a gyermekek sikeres és egészséges fejlődését elősegítő szülői készségeket. A családok támogatására különböző szakpolitikai és gyakorlati lehetőségek állnak rendelkezésre - ezek közül néhányat itt tárgyalunk. Amint azt az áttekintés és a keretrendszer is mutatja, a kizárólag a szülőkre való összpontosítás rövidlátónak tűnik; a hatékony szülői stratégia többre tegező, és többek között a következőket foglalja magában:

1. **A családok gazdasági támogatásának növelése:** Számos tanulmány összefüggésbe hozta a gazdasági nehézségeket a család működésének és a szülői magatartásnak a zavaraiival, valamint a gyermekek negatív kimenetelével (Whitbeck és mtsai., 1997^[139]; Parke és mtsai., 2004^[141]; Kwon és Wickrama, 2014^[142]). Továbbá különböző országokból származó tanulmányok kimutatták, hogy a magasabb életszínvonal összefügg a tekintélyelvű szülői magatartással (Zhang és Ikeda, 2018^[212]), és hogy a családoknak nyújtott készpénztranszferek javíthatják a szülői magatartást és a gyermekek eredményeit, például az alacsony jövedelmű családoknak nyújtott feltételes készpénztranszferek (azaz a pénzügyi támogatás a fogadó családok által igénybe vett szolgáltatások - például iskolalátogatás vagy szülői program - körüli előírásokkal (Macours, Schady és Vakis, 2017^[213]; Cooper és Stewart, 2017^[214]; Wolf et al., 2017^[215]; Daly et al., 2015^[20]). Így egy olyan adó- és szociális ellátórendszer, amely megfelelő jövedelmet biztosít a családok, köztük az egyedülálló szülők számára, segíthet a családi stressz enyhítésében és a családok működésének javításában (OECD, 2020^[216]; UNICEF, 2019^[217]; Shulruf, O'Loughlin és Tolley, 2009^[218]).

2. **A családi stressz enyhítése és a családi kötődés erősítése a munkaerő-piaci és jóléti politikák révén:** A munkaerő-piaci és jóléti politikák is segíthetik a szülők működését, például a bizonytalan munkakörülmények (több munkahelyen zsonglörködő szülők) csökkentésével, stabil, jól fizetett munkahelyek biztosításával és a munkamodellek rugalmasságának következmények nélküli lehetővé tételével (pl. részmunkaidős foglalkoztatás biztosított nyugdíj mellett) (UNICEF, 2019^[219]; OECD, 2007^[220]; Daly et al., 2015^[20]). A fizetett szabadsággal kompenzált gyermekgondozási idő minőségi időt és kötődést tesz lehetővé, különösen a korai években. Ez kulcsfontosságú a bizalmi kapcsolatok és a meleg és támogató szülői magatartás kialakításához, és a fizetett szülői szabadságról bebizonyosodott, hogy összefügg a szülői jólléttel és az anyák foglalkoztatási arányával a szabadság időtartama után (Myrskylä és Margolis, 2013^[221]; Kluve és Tamm, 2013^[222]; Hewitt, Strazdins és Martin, 2017^[223]). Bár a különböző szülői szabadságrendszerek hatása eltérő lehet (Joseph et al., 2013^[224]). A családi stressz tovább minimalizálható a lakhatási és családi szolgáltatások elérhetőségével és megfizethetőségével (pl. gyermekgondozási támogatások, különösen a hátrányos helyzetű családok számára, hosszabb gondozási idő és iskola utáni ellátás a dolgozó szülők számára).

3. **A közösségek megerősítése és a családok helyi támogató hálózatának erősítése:** A családok működése a szomszédság minőségétől és az összetartó, jól ellátott közösségektől függ (Rodrigo et al., 2014). A támogató közösségek magas színvonalú családi szolgáltatásokat (pl. gyermekgondozás és iskolák, családi központok, gyermekorvosok), valamint rekreációs területeket és szolgáltatásokat (pl. parkok, játszótérek, szervezett tevékenységek) biztosítanak, ahol a családok találkozhatnak és kicserélhetik szülői tapasztalataikat és tanácsaikat (Berns, 2015^[225]). Különös figyelmet

kell fordítani a veszélyes, hátrányos helyzetű városrészek átszervezésére, mivel ezek akadályozhatják a szülői nevelést és súlyosbíthatják annak hatásait (Goldner et al., 2016^[184]; Lima et al., 2010^[185]). A szülőkkel foglalkozó szakemberek összekapcsolása kulcsfontosságú, hogy a bizonytalan vagy nehézségekkel küzdő szülőket a szükséges támogatáshoz (pl. terápiás, egészségügyi vagy szülői tanácsadás) irányítsák. A szolgáltatások fizikai távolságának csökkentése, például a szolgáltatások egy fedél alatt történő nyújtása.

(családi központok) különösen ígéretesnek tűnik (Gillespie, 2009^[226]; Statham, 2000^[227]). Korai figyelmeztető rendszereket kell működtetni a súlyos fizikai büntetés, érzelmi bántalmazás vagy elhanyagolás által okozott gyermekkárosodás elkerülése érdekében (Helming et al., 2007^[228]).

4. A jóteköny szülői megközelítések népszerűsítése különböző kezdeményezéseken keresztül: Fokozott erőfeszítésekre van szükség a heves viták ellensúlyozására, valamint a szülői mítoszok és a közösségi médiában vagy más médiumokban terjesztett félinformációk leleplezésére. A szülői programoknak és az alacsony küszöbű kezdeményezéseknek (pl. kampányok, nyomtatott anyagok terjesztése, tájékoztató rendezvények tartása iskolákban és közösségi központokban) a szükségleteket támogató szülői magatartást (azaz a struktúrát nyújtó és autonómiát biztosító meleg szülői magatartást) kell népszerűsíteniük, miközben a szükségleteket megghiúsító és káros szülői magatartásformákat (pl. elhanyagoló, elutasító, nyomást gyakorló, következetlen szülői magatartás) elrettentik (Henricson és Roker, 2000^[229]; Shulruf, O'Loughlin és Tolley, 2009^[218]). Továbbá a túlszülőknek segítségre van szükségük abban, hogy megtalálják a megfelelő egyensúlyt egyrészt a gondoskodás, a védelem és a struktúra, másrészt az autonómia biztosítása között.

5. Minőségi és megfizethető programok biztosítása: A szülői programok hatékonyak lehetnek a gyermekek és serdülők szüleinek támogatásában, de a piacon a minőség változó (Sandler et al., 2011^[230]; de Graaf et al., 2008^[231]; Vlahovicova et al., 2017^[232]; Kevin, McGlynn-Wright és Klima, 2013^[233]; Henricson és Roker, 2000^[229]). A közösségek támogathatják a szülőket a magas színvonalú, megfizethető programok megvalósításával és a magánpiac szabályozásával, amennyire csak lehetséges. Az értékelő tanulmányoknak bizonyítaniuk kell, hogy a felkínált programok hatékonyan elősegítik a szülő-gyermek interakciókat, a kapcsolat minőségét és a gyermek fejlődését javító viselkedést. A programoknak nemcsak a szülőket kell oktatniuk, hanem gyakorlati, irányított képzést kell nyújtaniuk (pl. konkrét stratégiák és viselkedésformák modellezése), és biztosítaniuk kell a megszerzett tudás és készségek átadását (pl. otthoni munka a szülővel, "szülői házi feladat" kiadása a szülőknek, gyakorlati eszközök biztosítása a szülőknek a szülői magatartásuk átgondolásához) (Sanders, 1999^[234]).

6. Olyan megközelítések kialakítása, amelyek az erősségeken és a közösségen alapulnak, családközpontúak, és minden család számára lehetővé teszik az egyénre szabott támogatást: A családoknak nyújtott támogatási ajánlatoknak a családok és közösségek szükségleteire, valamint meglévő vagy látens erejére és erőforrásaira kell épülniük, ahelyett, hogy a hiányosságokra és problémákra összpontosítanának (Cadima et al., 2017^[235]; Trivette és Dunst, 2014^[236]). A közösségi érdekelt feleket be kell vonni a tervezési és végrehajtási folyamatba. A szolgáltatások előre meghatározott és ügynökségek által irányított elosztása helyett a meglévő szolgáltatásokat rugalmasan, a család és a szakemberek által jelzett egyéni szükségletek alapján lehet elosztani (pl. a gyermekek kihívást jelentő temperamentuma vagy egészségi állapota, kábítószerrel való visszaélés a családban) (Cadima et al., 2017^[235]; Trivette és Dunst, 2014^[236]). A felkeresési stratégiákat gondosan kell megtervezni, mivel a célzott programok, bár hatékonyak, gyakran nem érik el a leginkább rászoruló családokat, és az apák részéről korlátozott az igénybevétel (Moran és Ghate, 2005^[237]; Morawska és mtsai., 2011^[238]). Az azonos etnikai vagy társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező szolgáltatási munkatársak alkalmazása rezonál a családokkal, és megkönnyíti a toborzást, valamint a változás és az akkulturáció iránti nyitottságot (Cadima et al., 2017^[235]). A toborzási stratégiák közé tartozhat továbbá a családok társadalmi hálózatában elismert személyek (pl. tanárok és orvosok) bevonása, az apáknak szóló speciális tevékenységek tervezése, valamint a korábban tárgyalt alacsonyküszöbű stratégiák (Moran és Ghate, 2005^[237]).

7. **Az iskolák családtámogatási kapacitásának megerősítése:** Az iskolákat több okból is támogatni kell abban, hogy erős otthon-iskola partnerségeket és bizalomteljes szülő-tanár kapcsolatokat tudjanak kiépíteni: Először is, a megvizsgált bizonyítékok arra utalnak, hogy a szülők gyermekneveléshez való hozzáállása fontos hatással van a gyermekek iskolai sikerességére és jóllétére (pl. a gyermekek tanulmányi, kognitív és társadalmi-érzelmi fejlődésére, iskolai felkészültségére, valamint önszabályozó tanulási készségeire). Másodszor, a szülők bevonása a gyermekek iskolai életébe és pályafutásába pozitívan kapcsolódik a tanulók iskolai teljesítményéhez (Fan és Chen, 2001^[239]; Castro et al., 2015^[240]; Hill és Tyson,

2009^[145]). Harmadszor, a szülőkkel való hatékony munka kihívást jelent az iskolák és a tanárok számára, különösen a nehezen elérhető, kevésbé bevonott családokkal való kapcsolattartás tekintetében. Az intenzív szülői nevelésről szóló, fejlődő szakirodalom azonban rávilágít a bevonási kontinuum másik oldalán lévő szülőkkel való munka kihívásaira: A túlzottan bevonott, tolakodó szülők elvárásainak és igényeinek kezelése megterhelő lehet a tanárok, iskolai tanácsadók és pszichológusok (és a munkáltatók) számára (Howe és Strauss, 2007^[241]; Dor és Rucker-Naidu, 2012^[242]; Locke, Campbell és Kavanagh, 2012^[65]). Különböző stratégiák segítik a szülői bevonás és az átmeneti szakaszok kezelését (Howe és Strauss, 2007^[241]; OECD, 2012^[243]; OECD, 2010^[244]; OECD, 2012^[245]).

8. **A tanárok és az iskolák bevonása a szülői programokba:** A toborzáson kívül a tanárok és az iskolák közvetlenül is bevonhatók a gyermekeknek és serdülőknek szóló szülői programok végrehajtásába (Petrie, Bunn és Byrne, 2007^[246]; Kevin, McGlynn-Wright és Klima, 2013^[233]). Az Egyesült Államokban kifejlesztett Incredible Years programban például a tanároknak készségeket és stratégiákat tanítanak a nehéz helyzetek kezelésére, a gyermekek szociális és életvezetési készségeinek fejlesztésére és a szülőkkel való együttműködésre. Számos rendelkezésre álló program, különösen az Egyesült Államokban, az iskolákban zajlik (Shulruf, O'Loughlin és Tolley, 2009^[218]; Kevin, McGlynn-Wright és Klima, 2013^[233]).

9. **Nyitottnak maradni a sokféleségre és figyelembe venni a kulturális különbségeket a családtámogatásban:** A családokkal szembeni elvárások és a számukra kidolgozott szakpolitikák nem biztos, hogy jól illeszkednek az etnikai kisebbségi családokhoz, amelyek szülői magatartása eltér a domináns megközelítéstől (Van Campen és Russell, 2010^[106]). Például a programok tartalma és megvalósítási módszerei, amelyek közül sokat nyugati szülőkkel együtt fejlesztettek ki, kevésbé elfogadhatóak egyes kulturális csoportok számára (Moran és Ghate, 2005^[237]). A kulturális adaptációhoz nem elegendő az egyszerű nyelvi fordítás, ahol a mindennapi valósághoz és a kulturális normákhoz való igazodásra lehet szükség (Cadima és mtsai., 2017^[235]; Morawska és mtsai., 2011^[238]; Acquah és Thevenon, hamarosan^[247]). Hasonlóképpen speciális megközelítésekre van szükség az otthon-iskola partnerségek kiépítéséhez és a kulturálisan eltérő háttérű szülőkkel való együttműködéshez (OECD, 2012^[245]; Vazquez-Nuttall, Li és Kaplan, 2006^[248]; OECD, 2010^[249]). A sztereotipizálást mindenáron el kell kerülni.

10. **A tanárok és más szakemberek képzése a családokkal való kultúra-érzékeny munkára:** A tanároknak, igazgatóknak, iskolai tanácsadóknak vagy pszichológusoknak, valamint a családokkal dolgozó más szakembereknek (pl. a programok munkatársainak) speciális képzésre van szükségük a különböző háttérű és igényű családokkal való munka terén: Érzékenynek kell lenniük, és megfelelően kell reagálniuk a szülők gyakori félelmeire, valamint a kulturális és társadalmi-gazdasági háttérükben eltérő szülők viselkedésére és elvárásaira (OECD, 2019^[250]; OECD, 2019^[251]; OECD, 2019^[252]). A családokkal való, nem stigmatizáló munkára vonatkozó képzésre is szükségük van. Az etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek számára hasznos lehet az iskolai támogatás a kettős kontextus hatékony kezeléséhez (pl. eltérő interakciók, tanulási célok és prioritások az iskolában és otthon), valamint a szülői magatartás etnikai és domináns kulturális normáinak megértéséhez (Van Campen és Russell, 2010^[106]).

4.3. Következtetések a kutatásra

Ez a dokumentum strukturált áttekintést nyújtott a meglévő szülői szakirodalomról, bizonyos korlátozásokkal (pl. szisztematikus, átfogó áttekintés helyett a szűkítés).

Emellett az áttekintett szülői szakirodalom fontos kutatási hiányosságokat és módszertani kérdéseket tárt fel, amelyekkel a jövőbeli kutatásoknak foglalkozniuk kell:

1. **Sürgető kutatási hiányosságok megszüntetése:** A családok egyre sokszínűbbek (pl. külön élő családok, ingázó családok, azonos nemű szülők, többnemzetiségű családok, több gyámság alatt álló, egyedülálló apák), és a technológia jelentősen megváltoztatta a családok életét. Ezekkel a fejleményekkel a szülői kutatás még mindig nem foglalkozik kellőképpen. Szükség van továbbá több kutatásra az intenzív szülői nevelés, különösen az összehangolt nevelés és a tigrisnevelés hatásáról. Ezenkívül kiegyensúlyozottabb figyelmet kell fordítani a szükségleteket támogató és a szükségleteket megghiúsító szülői magatartásformákra minden dimenzióban (pl. a nyomásgyakorlással kapcsolatos kutatások egyértelműen meghaladják az autonómia biztosításával kapcsolatos bizonyítékokat) (Bornstein, 2019^[1]; Skinner, Johnson és Snyder, 2005^[2]).
2. **A szülői alapkutatások gyakorlati következményeinek kifejtése:** A szülői alapkutatásnak a családtámogatási programok fejlesztésére, értékelésére és terjesztésére gyakorolt hatásait kell feltárni (Acquah és Thevenon, hamarosan megjelenik^[247]; Power et al., 2013^[31]). Például több munkára van szükség annak megértéséhez, hogy mi minősül hatékony, kulturálisan érzékeny szülői programnak a toborzás, a megtartás és végső soron a szülői készségekre és a gyermekek eredményességére gyakorolt hatás tekintetében.
3. **Az eredmények általánosíthatóságának vizsgálata és a kulturális sajátosságok megértése:** Meg kell jegyezni, hogy a kutatások hagyományosan a nyugati társadalmakra és a kaukázusi családokra összpontosítottak (Davids, Roman és Leach, 2016^[103]). A más országokban és etnikumokban (pl. ázsiai országokban és etnikai csoportokban) folyó szülői neveléssel kapcsolatos kutatások száma növekszik, de még mindig korlátozott, különösen bizonyos régiók és etnikai kisebbségek esetében (pl. közel-keleti és afrikai országok és etnikai csoportok). Az olyan összehasonlító tanulmányok, mint az országok közötti összehasonlítások vagy a meta-tanulmányok segítenek megérteni a szülői nevelés és annak hatásainak általánosíthatóságát és kulturális sajátosságait. A meta-tanulmányokba azonban nagyobb erőfeszítéseket kell tenni a nem nyugati országokban végzett tanulmányok bevonására, amelyeket nem mindig angol nyelven tesznek közzé. Továbbá az országok közötti vizsgálatokhoz olyan validált mérőeszközökre van szükség, amelyek a különböző kulturális csoportokban egyformán jól működnek (Bornstein, 2012^[99]; Power et al., 2013^[31]).
4. **A szülői mítoszokkal való szembenézés és a közvélemény elszakadásának áthidalása:** Szükség van a nyilvánosságban (pl. közösségi média, szülői segédkönyvek) hirdett szülői koncepciók és álláspontok, valamint az empirikus kutatásokkal alátámasztott szülői koncepciók közötti szakadék csökkentésére (Schofield, Holst és Murphy, 2016^[253]). A kutatóknak egyrészt meg kell próbálniuk szembeszállni a szülői mítoszokkal és félretájékoztatással, olyan csatornákon és nyelvezen keresztül, amelyek elérik a szülőket és a szakembereket. Másrészt a kutatók a nyilvános vitákat felhasználhatnák arra, hogy reflektáljanak a kutatás jelenlegi helyzetére: Felzárkózott-e a kutatás a szülői nevelésben kialakuló tendenciákhoz? Elégé feltárja-e a kutatás a 21. századi szülők igényeit és közös aggodalmait?
5. **Felhalmozódó bizonyítékok az intenzív szülői nevelésről és a fejlődési területekről:** Számos szisztematikus áttekintés létezik, de csak bizonyos eredményekre összpontosítanak. A téves következtetések elkerülése érdekében azonban fontos lenne a különböző területeken a relatív előnyök és ártalmak szembeállítása. Az ebben a dokumentumban szereplő felmérés összefoglalta a fejlődési eredményeket a különböző területeken, de a keresés és az összegzés nem volt sem szisztematikus, sem átfogó. Kevés a metaanalízis, amely tájékoztatást adhat a hatások nagyságáról és a mérséklő tényezőkről (pl. kultúra, egyéni jellemzők). A meta-tanulmányok továbbá nem fedik le kellőképpen az intenzív szülői neveléssel kapcsolatos bizonyítékokat, bár a szűkítés során számos releváns tanulmányt azonosítottak, és a kutatások szempontjából értékes lenne a tanulmányok szisztematikus áttekintése és minőségi értékelése.

6. **A fogalmak tisztázása, elméleti megalapozása és operacionalizálása:** A szülői koncepciók nem eléggé világosak, és nem meglepő módon a működésbe léptetés is jelentősen eltér. Ez különösen nyilvánvaló az újabb szülői koncepciók (pl. helikopterszülő, összehangolt nevelés, tigrisszülő, tigrisszülő, tigrisszülő) esetében.

overparenting), bár a klasszikus szülői fogalmak is pontatlanok, például a viselkedéskontroll (Bornstein, 2019^[1]). A stílusokra és a dimenziókra vonatkozó kutatások mindkettő értékes, mivel különböző célokat szolgálnak. Mégis, a kettő közötti határvonal elmosódik. Sovet és Metz (2014^[71]) például a tekintélyelvű és tekintélyelvű szülői magatartást a melegségre és a kontrollra vonatkozó külön eredmények alapján tárgyalta. Hasonlóan félrevezetőek azok a (meta-) tanulmányok, amelyek a különböző szülői magatartásokon keresztül a "negatív és pozitív szülői stílusok", a "nem támogató szülői magatartás" és az "adaptív szülői magatartás" összetett pontszámokat alkotnak (pl. Lei et al., (2018^[183]; Chen et al., 2018^[254]), a fejlődési hatások feltételezése alapján. Az itt tárgyalt kulturális és további eltérések fényében ez nem tűnik célszerűnek. A különböző szülői koncepciókról és azok egymáshoz való viszonyáról szóló strukturált áttekintések ritkák, de nagy szolgálatot tesznek a területnek (pl. Skinner, Johnson és Snyder (2005^[2]; Soenens és Beyers, 2012^[49])).

7. **A több gondozó additív hatásának megértése:** A legtöbb szülői kutatás még mindig az anyákra összpontosít. Az apákra vonatkozó kutatások száma nőtt, de keveset tudunk a szülő-gyermek dyádon kívüli és a háztartáson kívüli szülői hatásokról (Power et al., 2013^[31]). Sok országban a gyermekek a szülőkön kívül más gondviselőkkel (pl. tanárokkal, testvérekkel, más rokonokkal és szomszédokkal) is jelentős időt töltenek (Bornstein, 2012^[99]). Ugyanilyen fontos, hogy sok gyermek gyermekkorán különböző családi életformákat tapasztal (Miho és Thévenon, 2020^[16]). A jövőbeli kutatásoknak "kibővített családi rendszerszemléletet" (Bornstein, 2012, 218. o.^[99]) kellene alkalmazniuk: Hogyan hatnak a gyermeknevelésben részt vevő összes gondviselő "szülői" megközelítései a gyermek fejlődésére? Ennek magában kell foglalnia annak feltárását, hogy az otthonon kívüli szülői megközelítések hogyan befolyásolják a gyermek-szülő interakciókat és a gyermek eredményeit (Pellerin, 2005^[255]; Power et al., 2013^[31]).

8. **A szülői nevelést és annak differenciált hatását magyarázó kontextuális tényezők további feltárása:** A 2. és 3. szakaszok azt példázták, hogy a kontextuális és egyéni tényezők figyelembevétele hogyan javította mind a szülői nevelést, mind annak hatásainak megértését (Smetana, 2017^[11]). A szülői tendenciákkal és a tágabb kontextushoz kapcsolódó tényezőkkel (pl. a munkaerőpiaci és oktatási rendszerekkel kapcsolatos tényezőkkel) foglalkozó tanulmányok rendkívül ritkák, de különösen értékesek a szakpolitikai döntéshozók számára. Néha azonban meglehetősen durva szülői mérőszámokat használnak (pl. a szülői célok mint a szülői stílus helyettesítője) (Doepke és Zilibotti, 2014^[54]).

9. **Új mérési megközelítések és eszközök tervezése:** Megbízható, érvényes és összehasonlítható, rövidített formájú, jól bevált szülői mérőeszközökre van szükség olyan nagy nemzetközi vagy nemzeti felmérésekhez, amelyekben nem a szülői szerep a fő szempont. A rövidített formanyomtatványok a célzott programok és a szülői neveléssel kapcsolatos beavatkozások értékeléséhez szükséges szülők azonosítását célzó szűrőkhöz is értékesnek bizonyulnának. A fejlődő elektronikus és webalapú technológiák számos új értékelési módszert tesznek lehetővé. Az okostelefonok és a táblagépek például lehetővé teszik a hang- és videoadatok ismételt, valós idejű gyűjtését az otthoni környezetben. Az ilyen "ökológiai pillanatnyi értékelések" (Power et al., 2013, 91. o.^[31]) csökkenthetik a visszaemlékezés torzítását, és maximalizálhatják a mérések gyakorlati megvalósíthatóságát és ökológiai érvényességét. A praktikus online és offline eszközök rendelkezésre állása azt is lehetővé tenné a szakemberek és a szülők számára, hogy formatív értékeléseket végezzenek, és reflektáljanak a szülői programokban elért fejlődésre (Sanders, 1999^[234]; Caron, Bernard és Dozier, 2018^[256]).

10. **Több hosszú távú longitudinális bizonyíték és kísérleti bizonyíték előállítása:** A szülői neveléssel kapcsolatos számos bizonyíték keresztmetszeti jellegű, és a meglévő

longitudinális bizonyítékok gyakran csak korlátozott hosszúságúak. Ezenfelül kísérleti kutatások is hiányoznak, pedig segíthetnének megérteni a hatások irányát (Thirlwall és Creswell, 2010^[257]; Slep és O'Leary, 1998^[258]). A kísérleti és megfigyeléses kutatások azt is lehetővé teszik, hogy feltárjuk, hogyan befolyásolják a szülői megközelítést a szituációs jelzések, állapotok és döntések (Metsäpelto,

Pulkkinen és Poikkeus, 2001^[259]; Thirlwall és Creswell, 2010^[257]). A szülői megközelítés rugalmasságával (azaz azzal, hogy a szülők hogyan igazítják a megközelítésüket a változó szituációs igényekhez) kapcsolatos kutatások eddig elégtelenek.

11. **A tanulmányok módszertani minőségének további javítása:** A meglévő kutatások tervezésének és módszertanának további, eddig nem említett szempontjai javíthatók. Először is, a mintanagyságok a tanulmányok esetében jelentősen eltérőek voltak, és néhány esetben meglehetősen kicsik. Az áttekintés azt is megmutatta, hogy a szülői neveléssel kapcsolatos kutatásokban figyelembe kell venni a kontextuális és egyéni kovariánsokat, ami nem mindig van így. A szülői megközelítésekre vonatkozó információk többnyire gyermek- vagy szülői kérdőívekből származnak. A több módszerrel (kérdőívek, megfigyelések, naplók) és forrásból gyűjtött adatok triangulációja növelné az eredmények érvényességét (Power et al., 2013^[31]). A kutatásnak az is hasznára válna, ha több magas színvonalú kvalitatív és vegyes módszertani vizsgálatot hajtanának végre a szülői megközelítések és a bevándorló családok akkulturációs folyamatainak hátterében álló hiedelmek, motívumok és kulturális normák feltárása érdekében (Barker és Cornwell, 2019^[260]; Salami et al., 2017^[261]).

4.4. Végző következtetés

Összefoglalva, a meglévő bizonyítékok rávilágítanak a szülői megközelítések fontosságára a gyermekek és serdülők fejlődése szempontjából a különböző területeken. A meleg szülői magatartás, amely a gyermekek számára az életkornak megfelelő autonómiát és struktúrát biztosít, kulcsfontosságú a gyermekek egészséges és virágzó fejlődése szempontjából. A szülők által alkalmazott szülői megközelítés, de annak hatása is változó, és a kutatások rámutattak arra, hogy különböző kontextuális tényezők (pl. kultúra, társadalmi-gazdasági tényezők, közösségen és családon belüli támogatás) és egyéni tényezők (pl. a gyermekek és a szülők neme, személyisége és egészségi állapota) magyarázzák ezeket az eltéréseket. Az ilyen tényezők szisztematikus figyelembevétel nemcsak a szülői szerepvállalás és annak hatásainak tudományos megértését élesíti, hanem a családpolitikák és a családtámogatás javítását is segíti (Mitchell, 2012^[262]). A politikai döntéshozatal, a gyakorlat és a tudomány tájékoztatásához azonban a kutatásnak fokozottabb erőfeszítéseket kell tennie a következőkre:

- A kutatási hiányosságok megszüntetése, a szülői alapkutatások gyakorlati következményeinek kidolgozása, valamint az eredmények általánosíthatóságának feltárása a kultúrák, a fejlődési területek és a gyermeknevelésben részt vevő valamennyi kulcsszereplő között.
- A tanulmányok módszertani megalapozottságának és sokszínűségének, valamint a szülői megközelítések mérésének erősítése.
- Javítani kell a szülői koncepciók fogalmi tisztaságát, a fogalmak operacionalizálásának összehasonlíthatóságát, valamint a különböző koncepciók egymáshoz való viszonyának tudományos megértését.

Hivatkozások

- Acquah, D. és O. Thevenon (megjelenés előtt), "Bizonyítékalapú szolgáltatások nyújtása minden veszélyeztetett család számára: A review of main policy issues", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*. [247]
- Allen, D. (2015), "Több hő, mint fény: A critical assessment of the same-sex parenting literature, 1995-2013", *Marriage & Family Review*, Vol. 51/2, pp. 154-182, <http://dx.doi.org/10.1080/01494929.2015.1033317>. [135]
- Álvarez, M. et al. (2013), "Attitudes and parenting dimensions in parents' regulation of Internet use by primary and secondary school children", *Computers & Education*, Vol. 67, pp. 69-78, <http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2013.03.005>. [86]
- Angeluci, A. és G. Huang (2015), "Rethinking media displacement: the tensions between mobile media and face-to-face interaction", *Revista FAMECOS*, Vol. 22/4, pp. 173-190, <http://dx.doi.org/10.15448/1980-3729.2015.4.21005>. [125]
- Arksey, H. és L. O'Malley (2005), "Scoping studies: Towards a methodological framework", *International Journal of Social Research Methodology: Theory and Practice*, Vol. 8/1, pp. 19-32, <http://dx.doi.org/10.1080/1364557032000119616>. [180]
- Aunola, K. és J. Nurmi (2005), "A szülői stílusok szerepe a gyermekek problémás viselkedésében", *Child Development*, Vol. 76/6, pp. 1144-1159, <http://dx.doi.org/10.2307/3696624>. [102]
- Ázad, G., J. Blacher és G. Marcoulides (2014), "A társadalmi-gazdasági státusz longitudinális modelljei: Impact on positive parenting behaviors", *International Journal of Behavioral Development*, Vol. 38/6, pp. 509-517, <http://dx.doi.org/10.1177/0165025414532172>. [144]
- Bacigalupe, G. és I. Bräuninger (2017), "Emerging technologies and family communication: The case of international students", *Contemporary Family Therapy*, Vol. 39/4, pp. 289-300, <http://dx.doi.org/10.1007/s10591-017-9437-7>. [92]
- Barber, B. et al. (2005), "Szülői támogatás, pszichológiai kontroll és viselkedéskontroll: Assessing relevance across time, culture, and method", *Monographs of the Society for Research in Child Development*, Vol. 70/4, pp. 1-147, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-5834.2005.00365.x>. [136]
- Barker, G. és T. Cornwell (2019), "Akkulturáció, kommunikáció és családi kapcsolatok: Challenges and opportunities", *Western Journal of Communication*, Vol. 83/5, pp. 624-646, <http://dx.doi.org/10.1080/10570314.2019.1620961>. [260]
- Bastais, K. és D. Mortelmans (2017), "Szülői szerepvállalás és családszerkezet válás után: Are they related?", *Journal of Divorce & Remarriage*, Vol. 58/7, pp. 542-558, <http://dx.doi.org/10.1080/10502556.2017.1345200>. [132]
- Bastais, K. és D. Mortelmans (2016), "Parenting as mediator between post-divorce family structure and children's well-being", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 25/7, pp. 2178-2188, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-016-0395-8>. [194]

- Baumrind, D. (1971), "Current patterns of parent authority", *Developmental Psychology*, Vol. 4/1 Pt. 2, pp. 1-103, <http://dx.doi.org/10.1037/h0030372>. [39]
- Baumrind, D., R. Larzelere és E. Owens (2010), "Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development", *Parenting*, Vol. 10/3, pp. 157-201, <http://dx.doi.org/10.1080/15295190903290790>. [40]
- Becona, E. et al. (2012), "Szülői stílusok és drogfogyasztás: A review", *Drugs: Education, Prevention and Policy*, Vol. 19/1, pp. 1-10, <http://dx.doi.org/10.3109/09687637.2011.631060>. [176]
- Belsky, J. et al. (2007), "Socioeconomic risk, parenting during the preschool years and child health age 6 years", *European Journal of Public Health*, Vol. 17/5, pp. 508-513, <http://dx.doi.org/10.1093/eurpub/ckl261>. [130]
- Bendikas, E. (2010), *Okoznak-e a helikopterszülők turbulenciát utódaik számára? A szülői pszichológiai kontroll hatása a főiskolai hallgatók alkalmazkodására*, http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=miami1276092075 (hozzáférés: http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=miami1276092075). [160]
2020. április 18.). [225]
- Berns, R. (2015), *Gyermek, család, iskola, közösség*: Cengage Learning, New York, NY. [168]
- Black, M. et al. (1994), "Parenting style and developmental status among children with nonorganic failure to thrive", *Journal of Pediatric Psychology*, Vol. 19/6, pp. 689-707, <http://dx.doi.org/10.1093/jpepsy/19.6.689>. [18]
- Bongaarts, J., B. Mensch és A. Blanc (2017), "Trendek a reprodukció átmenet korában a fejlődő világban: The role of education", *Population Studies*, Vol. 71/2, pp. 139-154, <http://dx.doi.org/10.1080/00324728.2017.1291986>. [28]
- Borba, M. (2009), *A szülői megoldások nagy könyve: 101 válasz a mindennapi kihívásokra és a legvadabb aggodalmakra*, John Wiley & Sons, New Jersey. [1]
- Bornstein, M. (szerk.) (2019), *Handbook of Parenting: Volume I: Children and Parenting*, Routledge, New York, <http://dx.doi.org/doi.org/10.4324/9780429440847>. [99]
- Bornstein, M. (2012), "Cultural approaches to parenting", *Parenting*, Vol. 12/2-3, pp. 212-221, <http://dx.doi.org/10.1080/15295192.2012.683359>. [173]
- Bornstein, M. et al. (2010), "Az érzelmi elérhetőség fejlődési folyamatossága és stabilitása a családban: Két korosztály és két nem gyermek-anyja párok kapcsolataiban három ország két régiójából", *International Journal of Behavioral Development*, Vol. 34/5, pp. 385-397, <http://dx.doi.org/10.1177/0165025409339080>. [69]
- Bradley-Geist, J. és J. Olson-Buchanan (2014), "Helikopter szülők: a főiskolai hallgatók túlzott szülői szerepének korrelátumainak vizsgálata", *Oktatás + Képzés*, Vol. 56/4, pp. 314- 328, <http://dx.doi.org/10.1108/et-10-2012-0096>. [32]
- Brassell, A. et al. (2016), "A szülők pszichológiai rugalmassága: Associations with parenting and child psychosocial well-being", *Journal of Contextual Behavioral Science*, Vol. 5/2, pp. 111-120, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jcbs.2016.03.001>.

- Bray, R. és A. Dawes (2016), "Szülői gondoskodás, családi gondoskodás és serdülőkori Kelet- és Dél-Afrikában: An evidence-focused literature review", *Innocenti Discussion Paper*, Vol. 2016-02, pp. 1-74, <https://www.unicef-irc.org/publications/856-parenting-family-care-and-adolescence-in-east-and-southern-africa-an-evidence-focused.html> (hozzáférés: 2020. március 25.). [55]
- Braza, P. et al. (2015), "Negative maternal and paternal parenting styles as predictors of children's behavioral problems: Moderating effects of the child's sex", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 24/4, pp. 847-856, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-013-9893-0>. [190]
- Brito, R. et al. (2017), "Családi dinamika a digitális otthonokban: The role played by parental mediation in young children's digital practices around 14 European countries", *Contemporary Family Therapy*, Vol. 39/4, pp. 271-280, <http://dx.doi.org/10.1007/s10591-017-9431-0>. [87]
- Bronte-Tinkew, J., M. Scott és E. Lilja (2010), "Egyedülálló gondviselő apák bevonása és szülői szerepvállalás: Implications for outcomes in emerging adulthood", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 72/5, pp. 1107-1127, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00753.x>. [129]
- Brosch, A. (2016), "Amikor a gyerek az internetre születik: a sharenting mint növekvő trend a szülők körében a facebookon", *The New Educational Review*, Vol. 43/1, pp. 225-234, <http://dx.doi.org/10.15804/tner.2016.43.1.19>. [122]
- Burns, T. és F. Gottschalk (2019), *Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age*, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/20769679>. [4]
- Cadima, J. et al. (2017), *Inventory and Analysis of Promising and Evidence-based Parent-and Family-Focused Support Programs*, http://archive.isotis.org/wp-content/uploads/2018/06/ISOTIS_D3.2-Inventory-and-Analysis-of-Promising-and-Evidence-based-Parent-and-Family-Focused-Support-Programs.pdf (elérés: <http://archive.isotis.org/wp-> 2020. május 1.). [235]
- Calafat, A. et al. (2014), "Which parenting style is more protective against adolescent substance use? Evidence within the European context", *Drug and Alcohol Dependence*, Vol. 138/1, pp. 185-192, <http://dx.doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2014.02.705>. [53]
- Campana, K. et al. (2008), "Paired maternal and paternal parenting styles, child custody and children's emotional adjustment to divorce", *Journal of Divorce and Remarriage*, Vol. 48/3-4, pp. 1-20, http://dx.doi.org/10.1300/J087v48n03_01. [192]
- Carolan, B. és S. Wasserman (2015), "Does parenting style matter? Concerted cultivation, educational expectations, and the transmission of educational advantage", *Sociological Perspectives*, Vol. 58/2, pp. 168-186, <http://dx.doi.org/10.1177/0731121414562967>. [66]
- Caron, E., K. Bernard és M. Dozier (2018), "In vivo feedback predicts parent behavior change in the attachment and biobehavioral catch-up intervention", *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, Vol. 47/sup1, pp. S35-S46, <http://dx.doi.org/10.1080/15374416.2016.1141359>. [256]
- Castro, M. et al. (2015), "Szülői részvétel a diákok tanulmányi eredményein: A meta-analízis", *Educational Research Review*, Vol. 14, pp. 33-46, <http://dx.doi.org/10.1016/j.edurev.2015.01.002>. [240]

- Cheah, C., C. Leung és N. Zhou (2013), "A "tigris szülői magatartás" megértése a kínai bevándorló anyák felfogásán keresztül: Can Chinese and U.S. parenting coexist?", *Asian American Journal of Psychology*, Vol. 4/1, pp. 30-40, <http://dx.doi.org/10.1037/a0031217>. [112]
- Chen, E. et al. (2018), "Unsupportive parenting moderates the effects of family psychosocial intervention on metabolic syndrome in African American youth", *International Journal of Obesity*, Vol. 42/4, pp. 634-640, <http://dx.doi.org/10.1038/ijo.2017.246>. [254]
- Choi, Y. et al. (2013), "Is Asian American parenting controlling and harsh? Empirical testing of relationships between Korean American and Western parenting measures", *Asian American journal of psychology*, Vol. 4/1, pp. 19-29, <http://dx.doi.org/10.1037/a0031220>. [78]
- Claudio, L. (2016), "Befolyásolhatják-e a szülői stílusok a gyermekek narcizmusának kialakulását? A systematic review", *The Open Psychology Journal*, Vol. 9/1, pp. 84-94, <http://dx.doi.org/10.2174/1874350101609010084>. [177]
- Collins, C., K. Duncanson és T. Burrows (2014), "A systematic review investigating associations between parenting style and child feeding behaviours", *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, Vol. 27/6, pp. 557-568, <http://dx.doi.org/10.1111/jhn.12192>. [178]
- Collishaw, S. et al. (2012), "Do historical changes in parent-child relationships explain increases in youth conduct problems?", *Journal of Abnormal Child Psychology*, Vol. 40, pp. 119-132, <http://dx.doi.org/10.1007/s10802-011-9543-1>. [58]
- Cooper, K. és K. Stewart (2017), "Befolyásolja-e a pénz a gyermekek eredményeit? An update", *CASEpaper*, Vol. 203, pp. 1-37, <http://sticerd.lse.ac.uk/dps/case/cp/casepaper203.pdf>. (hozzáférés: 2020. május 19.). [214]
- Coplan, R. et al. (2002), "Authoritative and authoritarian mothers' parenting goals, attributions, and emotions across different childrearing contexts", *Parenting*, Vol. 2/1, pp. 1-26, http://dx.doi.org/10.1207/S15327922PAR0201_1. [157]
- Courtney, V. (2008), *5 Conversations You Must Have Have with Your Daughter*, B&H Publishing Group, Nashville, Tennessee. [29]
- Craig, L., A. Powell és C. Smyth (2014), "Towards intensive parenting? Changes in the composition and determinants of mothers' and fathers' time with children 1992-2006", *The British Journal of Sociology*, Vol. 65/3, pp. 555-579, <http://dx.doi.org/10.1111/1468-4446.12035>. [63]
- Daglar, M., E. Melhuish és J. Barnes (2010), "Parenting and preschool child behaviour among Turkish immigrant, migrant and non-migrant families", *European Journal of Developmental Psychology*, Vol. 8/3, pp. 261-279, <http://dx.doi.org/10.1080/17405621003710827>. [109]
- Dallaire, D. és M. Weinraub (2005), "The stability of parenting behaviors over the first 6 years of life", *Early Childhood Research Quarterly*, Vol. 20/2, pp. 201-219, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ecresq.2005.04.008>. [174]
- Daly, M. (2013), "Parenting support policies in Europe", *Families, Relationships and Societies*, Vol. 2/2, pp. 159-174, <http://dx.doi.org/10.1332/204674313X666886>. [7]

- Daly, M. et al. (2015), *Family and Parenting Support: Policy and Provision in a Global context*, Innocenti Insight, UNICEF Kutatási Hivatal, Firenze, <https://www.unicef-irc.org/publications/770-family-and-parenting-support-policy-and-provision-in-a-global-context.html>. [20]
- Darling, N., L. Steinberg és L. Steinberg (1993), "Szülői stílus mint kontextus: An integrative model", *Psychological Bulletin*, Vol. 113/3, pp. 487-496, <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>. [152]
- Dauids, E. és N. Roman (2014), "A szisztematikus felülvizsgálat a szülői stílusok és a gyermekek fizikai aktivitása közötti kapcsolatról", *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance (AJPHERD)*, Vol. Supplement 2/1, pp. 228-246., <https://hdl.handle.net/10520/EJC162511>. [179]
- Dauids, E., N. Roman és L. Leach (2016), "Döntési stílusok: A systematic review of their associations with parenting", *Adolescent Research Review*, Vol. 1/1, pp. 69-90, <http://dx.doi.org/10.1007/s40894-015-0003-y>. [103]
- de Graaf, I. et al. (2008), "A Triple P pozitív szülői program hatékonysága a szülői nevelésre: A meta-analysis", *Family Relations*, Vol. 57/5, pp. 553-566, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3729.2008.00522.x>. [231]
- Dehue, F. et al. (2012), "Cyberbullying and traditional bullying in relation to adolescents' perception of parenting", *Journal of Cybertherapy and Rehabilitation*, Vol. 5/1, pp. 25-34. [51]
- Doan, S. et al. (2017), "Consequences of 'tiger' parenting: a cross-cultural study of maternal psychological control and children's cortisol stress response", *Developmental Science*, Vol. 20/3, pp. 1-9, <http://dx.doi.org/10.1111/desc.12404>. [104]
- Doepke, M. és F. Zilibotti (2014), "Szülői stílus: Altruism and Paternalism in Intergenerational Preference Transmission", *Econometrica, Econometric Society*, Vol. 85, pp. 1331-1371, <http://dx.doi.org/10.3386/w20214>. [54]
- Doepke, M. és F. Zilibotti (2014), *Tiger moms and helicopter parents: The economics of parenting style*, <http://dx.doi.org/info:doi/10.5167/uzh-106852>. [114]
- Dor, A. és T. Rucker-Naidu (2012), "A tanárok hozzáállása a szülők iskolai részvételéhez: Compararing teachers in the USA and Israel", *Issues in Educational Research*, Vol. 22/3, pp. 246-262, <http://www.iier.org.au/iier22/dor.html> (hozzáférés: 2020. május 19.). [242]
- Dotti Sani, G. és J. Treas (2016), "Educational gradients in parents' child-care time across countries, 1965-2012", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 78/4, pp. 1083-1096, <http://dx.doi.org/10.1111/jomf.12305>. [62]
- Duflos, M., C. Giraudeau és C. Ferrand (2020), "Milyen az érzelmi közelség a nagyszülők és serdülő unokáik között? A systematic review", *Journal of Family Studies*, pp. 1-23, <http://dx.doi.org/10.1080/13229400.2020.1752771>. [198]
- Dwairy, M. et al. (2006), "Szülői stílusok az arab társadalmakban: A first cross-regional research study", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol. 37/3, pp. 230-247, <http://dx.doi.org/10.1177/0022022106286922>. [100]

- Dworkin, J., J. Connell és J. Doty (2013), "A szülők online viselkedésének irodalmi áttekintése", *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, Vol. 7/2, <http://dx.doi.org/10.5817/CP2013-2-2>. [5]
- Elsaesser, C. et al. (2017), "Szülőség a digitális korban: A szülők szerepének áttekintése a serdülőkorú internetes zaklatás megelőzésében", *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 35, pp. 62-72, <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2017.06.004>. [43]
- Endendijk, J. et al. (2016), "A nemek szerint differenciált szülői magatartás felülvizsgálata: Meta-analysis reveals very few differences in parental control of boys and girls", *PLoS ONE*, Vol. 11/7, pp. 1-33, <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0159193>. [159]
- Faircloth, C. (2014), "Intensive parenting and the expansion of parenting", in Lee, E. et al. (szerk.), *Parenting Culture Studies*, Palgrave Macmillan UK, London, https://doi.org/10.1057/9781137304612_2. [12]
- Faircloth, C. (2013), *Militáns laktivizmus?: Attachment Parenting and Intensive Motherhood in the UK and France*, Berghahn Books, Oxford, UK. [119]
- Fan, X. és M. Chen (2001), "Szülői részvétel és a diákok tanulmányi eredményei: A meta-analysis", *Educational Psychology Review*, Vol. 13/1, pp. 1-22, <http://dx.doi.org/10.1023/A:1009048817385>. [239]
- Finzi-Dottan, R. és O. Cohen (2016), "A gyámság alatt álló apák bevonásának és melegségének előrejelzői Izraelben: Comparison with married and noncustodial divorced fathers", *Family Process*, Vol. 55/1, pp. 171-187, <http://dx.doi.org/10.1111/famp.12124>. [133]
- Forehand, R. és D. Jones (2002), "A szülői szerepvállalás stabilitása: *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 11/4, pp. 455-467, <http://dx.doi.org/10.1023/A:1020935525335>. [171]
- Fox, R., D. Platz és K. Bentley (1995), "Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems", *Journal of Genetic Psychology*, Vol. 156/4, pp. 431-441, <http://dx.doi.org/10.1080/00221325.1995.9914835>. [131]
- Garcia, F. et al. (2019), "A jelenlegi digitális társadalom harmadik kialakuló szakasza? Optimális szülői stílusok Spanyolországban, az Egyesült Államokban, Németországban és Brazíliában", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, Vol. 16/13, pp. 1-20, <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph16132333>. [52]
- Garst, B. és R. Gagnon (2015), "Exploring overparenting within the context of youth development programs", *Journal of Youth Development*, Vol. 10/1, pp. 5-18, <http://dx.doi.org/10.5195/jyd.2015.416>. [35]
- Ghosh, A. et al. (2018), "Az ellenőrzés vagy a biztonság kérdése? A technikai megfigyelő alkalmazások szülői használatának vizsgálata a tizenévesek mobileszközein", *CHI '18: Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Vol. 194, pp. 1-14, <http://dx.doi.org/10.1145/3173574.3173768>. [90]
- Gillespie, J. (2009), "Családi központok vidéki közösségekben: *Családok a társadalomban: The Journal of Contemporary Social Services*, 90/1. kötet, pp. 96-102, <http://dx.doi.org/10.1606/1044-3894.3850>. [226]

- Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children (2018), *Working towards Universal Prohibition of Corporal Punishment*, <http://dx.doi.org/www.endcorporalpunishment.org> (elérés: 2020. május 25.). [263]
- Goldner, J. et al. (2016), "Relations of parenting to adolescent externalizing and internalizing distress moderated by perception of neighbourhood danger", *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, Vol. 45/2, pp. 141-154, <http://dx.doi.org/10.1080/15374416.2014.958838>. [184]
- Grolnick, W. et al. (2002), "Antecedents and consequences of mothers' autonomy support: an experimental investigation.", *Developmental Psychology*, Vol. 38/1, pp. 143-155, <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.38.1.143>. [34]
- Grusec, J. és M. Davidov (2010), "A szocializációs elmélet és kutatás különböző perspektíváinak integrálása: A domain-specific approach", *Child Development*, Vol. 81/3, pp. 687-709, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01426.x>. [36]
- Grusec, J. és J. Goodnow (1994), "A szülői fegyelmezési módszerek hatása a gyermek értékek internalizációjára: A jelenlegi nézőpontok újrafogalmazása", *Developmental Psychology*, Vol. 30/1, pp. 4-19, <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.30.1.4>. [203]
- Gutman, L. és J. Eccles (1999), "Pénzügyi terhelés, szülői magatartás és serdülők teljesítménye: a modell egyenértékűségének vizsgálata afroamerikai és európai amerikai egy- és kétszülős családok között", *Child Development*, Vol. 70/6, pp. 1464-1476, <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8624.00106>. [143]
- Haslam, D. (2016), "Szülői programok", in Rey, J. (szerk.), *IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health*, International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions, Svájc. [9]
- Hayford, S., K. Guzzo és P. Smock (2014), "A házasság és a szülőség szétválasztása? Trends in the timing of marital first births, 1945-2002", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 76/3, pp. 520-538, <http://dx.doi.org/10.1111/jomf.12114>. [13]
- Helming, E. et al. (2007), *Abschlussbericht Kurzevaluation von Programmen zu Frühen Hilfen für Eltern und Kinder und sozialen Frühwarnsystemen in den Bundesländern (A korai segítségnyújtásra és a szociális korai előrejelző rendszerekre irányuló programok rövid értékelésének zárójelentése)*, <https://www.bmfsfj.de/blob/90514/d0775c76244ceb51a31273b04a41516d/evaluation-fruehe-hilfen-kurzbericht-data.pdf> (2020. május 1-i hozzáférés). [228]
- Henricson, C. és D. Roker (2000), "A serdülők szüleinek támogatása: *Journal of Adolescence*, Vol. 23/6, pp. 763-783, <http://dx.doi.org/10.1006/jado.2000.0358>. [229]
- Hewitt, B., L. Strazdins és B. Martin (2017), "A fizetett szülési szabadság előnyei az anyák szülés utáni egészségére és jólétére: Evidence from an Australian evaluation", *Social Science and Medicine*, Vol. 182, pp. 97-105, <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.04.022>. [223]
- Hill, N. et al. (2007), "Fejlődési kommentár: *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, Vol. 36/3, pp. 367-377, <http://dx.doi.org/10.1080/15374410701444322>. [211]
- Hill, N. és D. Tyson (2009), "Szülői részvétel a középiskolában: A teljesítményt elősegítő stratégiák metaanalitikus értékelése", *Developmental Psychology*, Vol. 45/3, pp. 740-763, <http://dx.doi.org/10.1037/a0015362>. [145]

- Hiniker, A. (2016), "Nem a vacsoraasztalnál: Parents- and children's perspectives on family technology rules", *CSCW '16: Proceedings of the 19th ACM Conference on Computer-Supported Cooperative Work & Social Computing*, pp. 1376-1389, <https://doi.org/10.1145/2818048.2819940>. [95]
- Hofferth, S. és Y. Lee (2015), "Family structure and trends in US fathers' time with children, 2003-2013", *Family Science*, Vol. 6/1, pp. 318-329, <http://dx.doi.org/10.1080/19424620.2015.1082805>. [165]
- Hollingworth, S. et al. (2011), "Parents' perspectives on technology and children's learning in the home: social class and the role of the habitus", *Journal of Computer Assisted Learning*, Vol. 27/4, pp. 347-360, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00431.x>. [148]
- Howe, N. és W. Strauss (2007), *Helikopterszülők a munkahelyen A történet röviden*, <http://steincareerconsulting.com/wp-content/uploads/2013/10/Helicopter-Parents-in-the-Workplace-NGEN-Howe-Strauss.pdf> (elérés: 2020. május 19.). [241]
- Humphrecht, E., F. Esser és P. Van Aelst (2020), "Resilience to online disinformation: A framework for cross-national comparative research", *The International Journal of Press/Politics*, pp. 1-24, <http://dx.doi.org/10.1177/1940161219900126>. [25]
- Huver, R. et al. (2010), "Personality and parenting style in parents of adolescents", *Journal of Adolescence*, Vol. 33/3, pp. 395-402, <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.07.012>. [163]
- İlknur Külhaş Çelik, B. (2019), "Az ételallergiás gyermekek szüleinek internethasználati szokásai", *Asthma Allergy Immunology*, Vol. 17/3, pp. 134-139, <http://dx.doi.org/10.21911/aai.485>. [22]
- Institute of Behavioral Science (2020), *Blueprints for Healthy Youth Development*, <https://www.blueprintsprograms.org> (hozzáférés: 2020. május 13.). [8]
- Ishizuka, P. (2019), "Társadalmi osztály, nemek és a kortárs szülői normák az Egyesült Államokban: Evidence from a national survey experiment", *Social Forces*, Vol. 98/1, pp. 31-58, <http://dx.doi.org/10.1093/sf/soy107>. [61]
- Janssen, I. (2015), "Hyper-parenting is negativ associated with physical activity among 7- 12year olds", *Preventive Medicine*, Vol. 73, pp. 55-59, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ypmed.2015.01.015>. [67]
- Jones, H., A. Rabinovitch and R. Hubbard (2015), "ADHD symptoms and academic adjustment to college: The role of parenting style", *Journal of Attention Disorders*, Vol. 19/3, pp. 251-259, <http://dx.doi.org/10.1177/1087054712473181>. [202]
- Joseph, O. et al. (2013), "The economic impact of taking short parental leave: Evaluation of a French reform", *Labour Economics*, Vol. 25, pp. 63-75, <http://dx.doi.org/10.1016/j.labeco.2013.04.012>. [224]
- Kershaw, T. et al. (2014), "Family and relationship influences on parenting behavioors of young parents", *The Journal of Adolescent Health*, Vol. 54/2, pp. 197-203, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.08.012>. [164]
- Kevin, P., A. McGlynn-Wright és T. Klima (2013), "Promising parenting programs for reducing adolescent problem behaviours", *Journal of Children's Services*, Vol. 8/4, pp. 229- 243, <http://dx.doi.org/10.1108/JCS-04-2013-0016>. [233]

- Kim, S. et al. (2013), "Létezik-e "tigris szülői magatartás"? A kínai amerikaiak szülői profiljai és a serdülőkori fejlődési eredmények", *Asian American Journal of Psychology*, Vol. 4/1, pp. 7-18, <http://dx.doi.org/10.1037/a0030612>. [72]
- Kluge, J. és M. Tamm (2013), "A szülői szabadságra vonatkozó szabályozás, az anyák munkaerőpiachoz való kötődése és az apák gyermekgondozási tevékenysége: Evidence from a natural experiment", *Journal of Population Economics*, Vol. 26/3, pp. 983-1005, <http://dx.doi.org/10.1007/s00148-012-0404-1>. [222]
- Kobak, R. et al. (2017), "Alkalmazkodás a serdülők változó igényeihez: szülői gyakorlatok és az érzékeny ráhangolódás kihívásai", Vol. 15, pp. 137-142, <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.018>. [210]
- Konok, V., N. Bunford és Á. Miklósi (2020), "Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families", *Journal of Children and Media*, Vol. 14/1, pp. 91-109, <http://dx.doi.org/10.1080/17482798.2019.1684332>. [150]
- Krishnakumar, A. és C. Buehler (2000), "Szülők közötti konfliktus és szülői magatartás: A meta-analytic review", *Family Relations*, Vol. 49/1, pp. 25-44, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00025.x>. [128]
- Kwon, J. és K. Wickrama (2014), "A családi gazdasági nyomás és a támogató szülői magatartás összekapcsolása a serdülők egészségmagatartásával: Two developmental pathways leading to health promoting and health risk behaviours", *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 43/7, pp. 1176-1190, <http://dx.doi.org/10.1007/s10964-013-0060-0>. [142]
- Kwon, K., G. Yoo és G. Bingham (2016), "Helikopter szülői magatartás a feltörekvő felnőttkorban: Support or barrier for korean college students' psychological adjustment?", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 25/1, pp. 136-145, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-015-0195-6>. [116]
- Lamprianou, I., L. Symeou és E. Theodorou (2019), "'All we need is love (and money)! Mit várnak a felsőoktatási hallgatók a családjuktól?", *Research Papers in Education*, Vol. 34/3, pp. 352-372, <http://dx.doi.org/10.1080/02671522.2018.1452957>. [204]
- Lau, A. és J. Fung (2013), "On better footing to understand parenting and family process in Asian American families", *Asian American Journal of Psychology*, Vol. 4/1, pp. 71-75, <http://dx.doi.org/10.1037/a0032120>. [108]
- Laukkanen, J. et al. (2014), "Child's difficult temperament and mothers' parenting styles", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 23/2, pp. 312-323, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-013-9747-9>. [167]
- Lei, H. et al. (2018), "Szülői stílus és agresszió: A meta-analysis of continland Chinese children and youth", *Children and Youth Services Review*, Vol. 94, pp. 446-455, <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.07.033>. [183]
- LeMoyne, T. és T. Buchanan (2011), "Does "hovering" matter? Helikopterszülői szerep és annak hatása a jólétre", *Szociológiai Szórvány*, Vol. 31/4, pp. 399-418, <http://dx.doi.org/10.1080/02732173.2011.574038>. [59]
- Leung, K., S. Lau és W. Lam (1998), "Szülői stílusok és iskolai teljesítmény: A cross- cultural study", *Merrill-Palmer Quarterly*, Vol. 44/2, pp. 157-172. [207]

- Lima, J. et al. (2010), "A halmozott kockázat hatása a viselkedésre és a pszichológiai jóllétre az első osztályban: *Társadalomtudomány és orvostudomány*, 71/8. kötet, pp. 1447-1454, <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.06.022>. [185]
- Livingstone, S. et al. (2015), *How Parents of Young Children Manage Digital Devices at Home: The Role of Income, Education and Parental Style*, EU Kids Online, London, <http://eprints.lse.ac.uk/63378/> (hozzáférés: 2020. április 17.). [146]
- Livingstone, S. et al. (2017), "A gyermekek online lehetőségeinek maximalizálása és kockázatainak minimalizálása: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation", *Journal of Communication*, Vol. 67/1, pp. 82-105, <http://dx.doi.org/10.1111/jcom.12277>. [88]
- Locke, J. (2014), *Too Much of a Good Thing? An Investigation into Overparenting*, Queensland University of Technology, Brisbane, <https://eprints.qut.edu.au/72871/>. [64]
- Locke, J., M. Campbell és D. Kavanagh (2012), "Can a parent do too much for their child? an examination by parenting professionals of the concept of overparenting", *Australian Journal of Guidance and Counselling*, Vol. 22/2, pp. 249-265, <https://doi.org/10.1017/jgc.2012.29>. [65]
- Long, N. (2004), "E-parenting", in Place, M. (szerk.), *Handbook of Parenting: Elmélet, kutatás és gyakorlat*, Hoghughi, Masud; Lond, Nicholas. [89]
- Maccoby, E. és J. Martin (1983), "Socialization in the context of the family: parent-child interaction", in Mussen, P. (szerk.), *Handbook of Child Psychology*, Wiley, New York. [37]
- Macours, K., N. Schady és R. Vakis (2017), "A gyermek fejlődésének fokozása a szülői viselkedés változásain keresztül: Using conditional Cash Transfers in Nicaragua", in *Behavioral Insights for Development: Cases from Central America*, The World Bank, <http://dx.doi.org/10.1596/978-1-4648-1120-3>. [213]
- Marasli, M. et al. (2016), "A szülők megosztásai a közösségi oldalakon gyermekeikről: Sharenting", *Anthropologist*, Vol. 24/2, pp. 399-406, <http://dx.doi.org/10.1080/09720073.2016.11892031>. [123]
- Matte-Gagné, C., A. Bernier és C. Gagné (2013), "Stability of maternal autonomy support between infancy and preschool age", *Social Development*, Vol. 22/3, pp. 427-443, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2012.00667.x>. [94]
- McDaniel, B. és S. Coyne (2016), "Technológiai interferencia a kisgyermekek szülői nevelésében: Implications for mothers' perceptions of coparenting", *Social Science Journal*, Vol. 53/4, pp. 435-443, <http://dx.doi.org/10.1016/j.soscij.2016.04.010>. [158]
- McKinney, C. és K. Renk (2008), "Az anyák és apák közötti differenciált szülői magatartás: Implications for late adolescents", *Journal of Family Issues*, Vol. 29/6, pp. 806-827, <http://dx.doi.org/10.1177/0192513X07311222>. [154]
- Meng, C. (2012), "Szülői célok és szülői stílusok a tajvani szülők körében: The moderating role of child temperament", *The New School Psychology Bulletin*, Vol. 9/2, pp. 52-67, <http://dx.doi.org/10.1037/e534932013-006>. [259]
- Metsäpelto, R., L. Pulkkinen és A. Poikkeus (2001), "A szülői stílus keresése: a szülői viselkedés szituációkon átívelő elemzése", *Genet Soc Gen Psychol Monogr*, Vol. 127/2, pp. 169-192.

- Miho, A. és O. Thévenon (2020), "Minden gyermeket egyformán kezelni?: Why policies should adapt to evolving family living arrangements", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, Vol. 240, pp. 1-43, <https://dx.doi.org/10.1787/83307d97-en>. [16]
- Mitchell, D. (2012), *Joined-up: A Comprehensive Ecological Model for Working With Children With Complex Needs and Their Families/Whanau*, A review of the literature carried out for the New Zealand Ministry of Education, <https://education.govt.nz/assets/Documents/Ministry/consultations/Residential-Special-Schools-consultation/JoinedUp.pdf> (hozzáférés: 2020. május 1.). [262]
- Moberg, T. et al. (2011), "Internalizing behavior in adolescent girls affects parental emotional overinvolvement: A cross-lagged twin study", *Behavior Genetics*, Vol. 41/2, pp. 223-233, <http://dx.doi.org/10.1007/s10519-010-9383-8>. [75]
- Moran, P. és D. Ghaté (2005), "The effectiveness of parenting support", *Children & Society*, Vol. 19/4, pp. 329-336, <http://dx.doi.org/10.1002/chi.878>. [237]
- Morawska, A. et al. (2011), "Is the Triple P-Positive Parenting Program acceptable to parents from culturally different backgrounds?", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 20/5, pp. 614-622, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-010-9436-x>. [238]
- Moreno-Ruiz, D., B. Martínez-Ferrer és F. García-Bacete (2019), "Parenting styles, cyberaggression, and cybervictimization among adolescents", *Computers in Human Behavior*, Vol. 93, pp. 252-259, <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2018.12.031>. [200]
- Moser, C., T. Chen és S. Schoenebeck (2017), "Parents' and children's preferences about parents sharing about children on social media", *Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Vol. 17, pp. 5221-5225, <http://dx.doi.org/10.1145/3025453.3025587>. [96]
- Mousavi, S., W. Low és A. Hashim (2016), "Az észlelt szülői stílusok és kulturális hatások a serdülők szorongásában: A cross-cultural comparison", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 25/7, pp. 2102-2110, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-016-0393-x>. [105]
- Munich, R. és M. Munich (2009), "Overparenting and the narcissistic pursuit of attachment", *Psychiatric Annals*, Vol. 39/4, pp. 227-235, <http://dx.doi.org/10.3928/00485713-20090401-04>. [76]
- Muñoz, D., B. Ploderer és M. Brereton (2018), "Towards design for renegotiating the parent-adult child relationship after children leave home", *Proceedings of the 30th Australian Conference on Computer-Human Interaction*, Vol. 18, pp. 303-313, <http://dx.doi.org/10.1145/3292147.3292149>. [93]
- Myrskylä, M. és R. Margolis (2013), "A szülői juttatások javítják a szülői jólétet: Evidence from a 2007 policy change in Germany", *MPIDR Working Paper*, Vol. 2013-010, pp. 1-38, <https://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2013-010.pdf> (hozzáférés: 2020. május 19.). [221]
- Nakayama, M. (2011), "Szülői stílus és szülői felügyelet az információs kommunikációs technológiával: A study on Japanese junior high school students and their parents", *Computers in Human Behavior*, Vol. 27/5, pp. 1800-1805, <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2011.03.007>. [91]

- Nauck, B. és V. Lotter (2015), "Szülői stílusok és az iskoláztatás észlelt eszköztelensége anyanyelvi, török és vietnami családokban Németországban", *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, Vol. 18/4, pp. 845-869, <http://dx.doi.org/10.1007/s11618-015-0630-x>. [110]
- Nelson, M. (2010), *Parenting Out of Control: Anxious Parents in Uncertain Times*, New York University Press, New York, NY. [151]
- Neppl, T. et al. (2015), "A gazdasági nyomás hatása a szülői pozitivitásra, a szülői nevelésre és a serdülők pozitívására a kezdődő felnőttkorban", *Family Relations*, Vol. 64/1, pp. 80-92, <http://dx.doi.org/10.1111/fare.12098>. [140]
- Neugarten, B. és K. Weinstein (1964), "The changing American grandparent", *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 26/2, p. 199, <http://dx.doi.org/10.2307/349727>. [138]
- Nicholson, J. et al. (2008), "Kapcsolat a biológiai szülők és a mostohaszülők szülői stílusa és a fiatal felnőtt mostohagyermek alkalmazkodása között", *Journal of Divorce & Remarriage*, Vol. 36/3-4, pp. 57-76, http://dx.doi.org/10.1300/J087v36n03_04. [191]
- Nielsen, L. (2011), "Megosztott szülői felügyelet válás után: A review of shared residential parenting research", *Journal of Divorce & Remarriage*, Vol. 52/8, pp. 586-609, <http://dx.doi.org/10.1080/10502556.2011.619913>. [193]
- Nomaguchi, K. és M. Milkie (2020), "Szülőség és jólét: *Journal of Marriage and Family*, Vol. 82/1, pp. 198-223, <http://dx.doi.org/10.1111/jomf.12646>. [60]
- OECD (2020), *Society at a Glance 2019*, OECD Publishing, Párizs, <http://dx.doi.org/doi.org/10.1787/19991290>. [216]
- OECD (2019), *A minőségi kisgyermekkori nevelés és gondozás biztosítása: Results from the Starting Strong Survey 2018*, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/23129638>. [252]
- OECD (2019), *Korea megfiatalítása: Policies for a Changing Society*, OECD Publishing, Párizs, <https://dx.doi.org/10.1787/c5eed747-en>. [115]
- OECD (2019), *Skills Outlook 2019: Thriving in a Digital World*, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/e11c1c2d-en>. [147]
- OECD (2019), *TALIS 2018 Results (I. kötet): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, OECD Publishing, Párizs, <https://dx.doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>. [251]
- OECD (2019), *Az integrációhoz vezető út*: OECD Publishing, Párizs, <https://dx.doi.org/10.1787/d8ceec5d-en>. [250]
- OECD (2019), *Trends Shaping Education 2019*, OECD Publishing, Párizs, https://doi.org/10.1787/trends_edu-2019-en. [121]
- OECD (2016), *Trends Shaping Education 2016*, OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/22187049>. [15]
- OECD (2012), *Egyenlőség és minőség az oktatásban: Supporting Disadvantaged Students and Schools*, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/9789264130852-en>. [245]
- OECD (2012), *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/25216031>. [243]

- OECD (2011), *Doing Better for Families*, OECD Publishing, Párizs, <https://doi.org/10.1787/9789264098732-en>. [14]
- OECD (2010), "Closing the Gap for Immigrant Students - Policy Tools", <http://www.oecd.edu/migration/policytools> (hozzáférés: 2020. május 19.). [249]
- OECD (2010), *Closing the Gap for Immigrant Students: Policies, Practice and Performance*, OECD Publishing, Párizs, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264075788-en>. [244]
- OECD (2007), *Babák és főnökök - A munka és a családi élet összeegyeztetése: A Synthesis of Findings for OECD Countries*, OECD Publishing, Párizs, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264032477-en>. [220]
- Ouvrein, G. és K. Verswijvel (2019), "Sharenting: Szülői imádat vagy nyilvános megalázás? Egy fókuszcsoportos vizsgálat a serdülők sharentinggel kapcsolatos tapasztalatairól a saját benyomáskezelésük háttérében", *Children and Youth Services Review*, Vol. 99, pp. 319-327, <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.02.011>. [98]
- Özgür, H. (2016), "The relationship between Internet parenting styles and Internet use of children and adolescents", *Computers in Human Behavior*, Vol. 60, pp. 411-424, <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2016.02.081>. [26]
- Padilla-Walker, L. et al. (2012), "Szülők és a digitális korban felnövő serdülők: A proaktív médiafigyelés latens növekedési görbeelemzése", *Journal of Adolescence*, Vol. 35/5, pp. 1153-1165, <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.005>. [85]
- Padilla-Walker, L. és L. Nelson (2012), "Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parent control during emerging adulthood", *Journal of Adolescence*, Vol. 35/5, pp. 1177-1190, <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.007>. [80]
- Paine, A. et al. (2020), "Az örökbefogadott gyermekek érzelmi és viselkedési problémáinak pályájának feltérképezése: The impact of early adversity and postadoptive parental warmth", *Development and Psychopathology*, pp. 1-15, <http://dx.doi.org/10.1017/S0954579420000231>. [195]
- Parke, R. et al. (2004), "Economic stress, parenting, and child adjustment in Mexican American and European American families", *Child Development*, Vol. 75/6, pp. 1632-1656, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00807.x>. [141]
- Parker, K. (2015), *Parenting in America Outlook, Worries, Aspirations Are Strongly Linked to Financial Situation*, Pew Research Center, Washington, DC, <http://www.pewresearch.org> (hozzáférés: 2020. április 16.). [57]
- Park, H. és A. Lau (2016), "Társadalmi-gazdasági státusz és szülői prioritások: Child independence and obedience around the world", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 78/1, pp. 43-59, <http://dx.doi.org/10.1111/jomf.12247>. [149]
- Paus-Hasebrink, I. et al. (2013), "Exploring types of parent-child relationship and internet use across Europe", *Journal of Children and Media*, Vol. 7/1, pp. 114-132, <http://dx.doi.org/10.1080/17482798.2012.739807>. [255]
- Pellerin, L. (2005), "Baumrind szülői tipológiájának alkalmazása a középiskolákra: Toward a middle-range theory of authoritative socialization", *Social Science Research*, Vol. 34/2, pp. 283-303, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ssresearch.2004.02.003>.

- Petrie, J., F. Bunn és G. Byrne (2007), "Szülői programok a dohány-, alkohol- vagy kábítószerrel való visszaélés megelőzésére <18 éves gyermekeknél: szisztematikus felülvizsgálat", *Health Education Research*, Vol. 22/2, pp. 177-191, <http://dx.doi.org/10.1093/her/cyl061>. [246]
- Pimentel, D. (2016), "A szabadon tartott gyerek védelme: Recalibrating parents' rights and the best interest of the child", *Cardozo Law Review*, Vol. 38, pp. 1-57, https://digitalcommons.law.uidaho.edu/faculty_scholarship/11. [19]
- Pinquart, M. (2016), "A szülői stílusok és dimenziók összefüggései a gyermekek és serdülők iskolai teljesítményével: A meta-analysis", *Educational Psychology Review*, Vol. 28, pp. 475-493, <http://dx.doi.org/10.1007/s10648-015-9338-y>. [38]
- Pinquart, M. (2013), "Különbözik-e a szülő-gyermek kapcsolat és a szülői viselkedés a krónikus betegségben szenvedő és a krónikus betegségben nem szenvedő gyermekes családok között? A meta-analysis", *Journal of Pediatric Psychology*, Vol. 38/7, pp. 708-721, <http://dx.doi.org/10.1093/jpepsy/jst020>. [169]
- Power, T. (2013), "Szülői dimenziók és stílusok: *Childhood Obesity*, Vol. 9/Suppl 1, pp. S14-S21, <http://dx.doi.org/10.1089/chi.2013.0034>. [42]
- Power, T. et al. (2013), "A szülői neveléssel kapcsolatos kortárs kutatások: Fogalmi, módszertani és translációs kérdések", *Childhood Obesity*, Vol. 9/Suppl 1, pp. S87-S94, <http://dx.doi.org/10.1089/chi.2013.0038>. [31]
- Prevoe, M. és C. Tamis-LeMonda (2017), "Szülői szerepvállalás és globalizáció a nyugati országokban: Explaining differences in parent-child interactions", *Current Opinion in Psychology*, Vol. 15, pp. 33-39, <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.003>. [113]
- Radey, M. és K. Randolph (2009), "Szülői források: *Családi kapcsolatok*, Vol. 58/5, pp. 536-548, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3729.2009.00573.x>. [6]
- Rankin, B. és J. Quane (2002), "Társadalmi kontextus és a városi serdülők eredményei: The interrelated effects of neighbourhoods, families, and peers on African-American youth", *Social Problems*, Vol. 49/1, pp. 79-100, <http://dx.doi.org/10.1525/sp.2002.49.1.79>. [186]
- Rao, N., J. McHale és E. Pearson (2003), "Kapcsolatok a szocializációs célok és a gyermeknevelési gyakorlatok között kínai és indiai anyáknál", *Infant and Child Development*, Vol. 12/5, pp. 475- 492, <http://dx.doi.org/10.1002/icd.341>. [155]
- Renzaho, A. et al. (2011), "Szülői magatartás, családi működés és életmód egy új kultúrában: The case of African migrants in Melbourne, Victoria, Australia", *Child & Family Social Work*, Vol. 16/2, pp. 228-240, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00736.x>. [111]
- Renzaho, A. és D. Mellor (2010), "A szociokulturális lencsék alkalmazása a gyermekkori elhízás megelőzésére a magas jövedelmű nyugati országokba bevándorló afrikaiak körében: The role of acculturation, parenting and family functioning", *International Journal of Migration*, Vol. 6/1, pp. 34-42, <http://dx.doi.org/10.5042/ijmhsc.2010.0448>. [206]
- Ricco, R. és P. Rodriguez (2006), "The relation of personal epistemology to parenting style and goal orientation in college mothers", *Social Psychology of Education*, Vol. 9, pp. 159-178, <http://dx.doi.org/10.1007/s11218-006-0001-9>. [156]

- Rimehaug, T., J. Wallander és T. Berg-Nielsen (2011), "Group and individual stability of three parenting dimensions", *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, Vol. 5/1, p. 19, <http://dx.doi.org/10.1186/1753-2000-5-19>. [175]
- Rodrigo, M. (2010), "A pozitív szülői magatartás előmozdítása Európában: *European Journal of Developmental Psychology*, Vol. 7/3, pp. 281-294, <http://dx.doi.org/10.1080/17405621003780200>. [21]
- Rodrigo, M., S. Byrne és B. Rodríguez (2014), "Parenting styles and child well-being", in Ben-Arieh, A. et al. (szerk.), *Handbook of Child Well-Being: Theories, Methods and Policies in Global Perspective*, Springer Netherlands, Dordrecht, https://doi.org/10.1007/978-90-481-9063-8_86. [10]
- Rose, J. et al. (2018), "The relationship between parenting and internalizing behaviours of children: a systematic review", *Early Child Development and Care*, Vol. 188/10, pp. 1468-1486, <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2016.1269762>. [41]
- Rousseau, S. és M. Scharf (2015), "'Én vezetek" A túlszülői szerepvállalás és a fiatal felnőttek alkalmazkodása közötti közvetett kapcsolat", *Psychiatry Research*, Vol. 228/3, pp. 826-834, <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychres.2015.05.016>. [162]
- Ruiz-Hernández, J. et al. (2019), "A szülői stílusok és más pszichoszociális változók hatása a serdülők externalizáló viselkedésének fejlődésére: A systematic review", *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, Vol. 11/1, pp. 9-21, <http://dx.doi.org/10.5093/ejpalc2018a11>. [187]
- Russell, A. et al. (1998), "Nemi alapú különbségek a szülői stílusokban egy óvodáskorú gyermekeket tartalmazó mintában", *Australian Journal of Psychology*, Vol. 50/2, pp. 89-99, <http://dx.doi.org/10.1080/00049539808257539>. [170]
- Rutherford, M. (2011), "Az önbecsülés társadalmi értéke", *Soc*, Vol. 48/5, pp. 407-412, <http://dx.doi.org/10.1007/s12115-011-9460-5>. [120]
- Sadrudin, A. et al. (2019), "Hogyan befolyásolják a nagyszülők a gyermekek egészségét és fejlődését? A systematic review", *Social Science & Medicine*, Vol. 239/112476, pp. 1-32, <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2019.112476>. [199]
- Salami, B. et al. (2017), "Az afrikai bevándorlók szülői gyakorlatai a célországokban: *Journal of Pediatric Nursing*, Vol. 36, pp. 20-30, <http://dx.doi.org/10.1016/j.pedn.2017.04.016>. [261]
- Sanders, M. (1999), "Triple P-Pozitív szülői program: Towards an empirically validated multilevel parenting and family support strategy for the prevention of behavior and emotional problems in children", *Clinical Child and Family Psychology Review volume*, Vol. 2, pp. 71-90, <https://doi.org/10.1023/A:1021843613840>. [234]
- Sandler, I. et al. (2011), "A hatékony szülői magatartást elősegítő prevenciós programok hosszú távú hatása: Tartós hatások, de bizonytalan folyamatok", *Annual Review of Psychology*, Vol. 62/1, pp. 299-329, <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131619>. [230]
- Sangawi, H., J. Adams és N. Reissland (2015), "A szülői stílusok hatása az általános iskolás gyermekek viselkedési problémáira: A Cross-cultural review", *Ázsiai társadalomtudomány*, Vol. 11/22, pp. 171-186, <http://dx.doi.org/10.5539/ass.v11n22p171>. [188]

- Sayer, L., S. Bianchi és J. Robinson (2004), "Kevesebbet fektetnek a szülők a gyermekekbe? Trends in mothers' and fathers' time with children", *American Journal of Sociology*, Vol. 110/1, pp. 1- 43, <http://dx.doi.org/10.1086/386270>. [166]
- Schaefer, E. (1965), "A configurational analysis of children's reports of parent behavior", *Journal of Consulting Psychology*, Vol. 29/6, pp. 552-557, <http://dx.doi.org/10.1037/h0022702>. [44]
- Schaefer, E. (1965), "A gyermekek beszámolója a szülői viselkedésről: An inventory", *Child Development*, Vol. 36/2, p. 413, <http://dx.doi.org/10.2307/1126465>. [45]
- Schaefer, E. (1959), "A circumplex model for maternal behaviour", *Journal of Abnormal and Social Psychology*, Vol. 59/2, pp. 226-235, <http://dx.doi.org/10.1037/h0041114>. [46]
- Schiffrin, H. et al. (2014), "Segítés vagy lebegés? The effects of helicopter parenting on college students' well-being", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 23/3, pp. 548-557, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-013-9716-3>. [82]
- Schmucker, C. et al. (2013), "[Methods of evidence mapping. A systematic review]", *Bundesgesundheitsblatt, Gesundheitsforschung, Gesundheitsschutz*, Vol. 56/10, pp. 1390-1397, <http://dx.doi.org/10.1007/s00103-013-1818-y>. [181]
- Schofield, T., M. Holst and S. Murphy (2016), *Associations between parenting and mental health*, Elsevier, Amsterdam, <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-397045-9.00071-9>. [253]
- Schumm, W. (2016), "Az azonos nemű szülőkkel és az örökbefogadással kapcsolatos kutatások áttekintése és kritikája", *Psychological Reports*, Vol. 119/3, pp. 641-760, <http://dx.doi.org/10.1177/0033294116665594>. [134]
- Schwarz, B., E. Schäfermeier és G. Trommsdorff (2005), *Az értékorientáció, a gyermeknevelési célok és a szülői magatartás közötti kapcsolatok: A comparison of German and South Korean mothers*, Psychology Press, Hove and New York. [153]
- Scott, S., S. Jackson és K. Backett-Milburn (1998), "Swings and roundabouts: Szociológia, 32/4. kötet, 689-705. o., <http://dx.doi.org/10.2307/42857874>. [118]
- Segrin, C. et al. (2012), "The association between overparenting, parent-child communication, and entitlement and adaptive traits in adult children", *Family Relations*, Vol. 61/2, pp. 237-252, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00689.x>. [68]
- Segrin, C. et al. (2013), "Parent and child traits associated with overparenting", *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vol. 32/6, pp. 569-595, <http://dx.doi.org/10.1521/jscp.2013.32.6.569>. [83]
- Setyastuti, Y. et al. (2019), "Millennial moms : Social media as the preferred source of information about parenting in Indonesia", *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, Vol. 2558, pp. 1-15, <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2558>. [23]
- Shaw, K. (2017), *Lebegés vagy támogatás: Do Parenting Behaviours Affect Their College-offspring's Perseverance?*, Mestermunka, Miami Egyetem, <http://orcid.org/0000-0003-3091-1545>. [81]

- Shulruf, B., C. O'Loughlin és H. Tolley (2009), "Parenting education and support policies and their consequences in selected OECD countries", *Children and Youth Services Review*, Vol. 31/5, pp. 526-532, <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.10.010>. [218]
- Silva, F., E. Freire és W. Jimenez (2017), "Las redes sociales elemento determinante de los huérfanos digitales (A közösségi média a digitális árvák meghatározó tényezője)", *Revista Tecnológica - ESPOL*, Vol. 30/1, pp. 70-78, <http://www.rte.espol.edu.ec/index.php/tecnologica/article/view/567>. [126]
- Simmel, C. (2007), "Risk and protective factors contributing to the longitudinal psychosocial well-being of adopted foster children", *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, Vol. 15/4, pp. 237-249, <http://dx.doi.org/10.1177/10634266070150040501>. [196]
- Sivak, E. és I. Smirnov (2019), "Nemi előítéletesség a részvények bérbeadásában: Mind a férfiak, mind a nők gyakrabban említik a fiúkat, mint a lányokat a közösségi médiában", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 116/6, pp. 2039-2041, <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.1804996116>. [124]
- Skinner, E., S. Johnson és T. Snyder (2005), "A szülői nevelés hat dimenziója: A motivációs modell", *Parenting: Science and Practice*, Vol. 5/2, pp. 175-235, http://dx.doi.org/10.1207/s15327922par0502_3. [258]
- Slep, A. és S. O'Leary (1998), "Az anyai attribúciók hatása a szülői magatartásra: An experimental analysis.", *Journal of Family Psychology*, Vol. 12/2, pp. 234-243, <http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.12.2.234>. [11]
- Smetana, J. (2017), "Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs", *Current Opinion in Psychology*, Vol. 15, pp. 19-25, <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.012>. [33]
- Smetana, J. (1994), "Parenting styles and beliefs about parental authority", *New Directions for Child and Adolescent Development*, Vol. 1994/66, pp. 21-36, <http://dx.doi.org/10.1002/cd.23219946604>. [182]
- Snilstveit, B. et al. (2016), "Evidence & gap Maps: A evidence informed policy and strategic research agendas", *Journal of Clinical Epidemiology*, Vol. 79, pp. 120-129, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclinepi.2016.05.015>. [49]
- Soenens, B. és W. Beyers (2012), "The cross-cultural significance of control and autonomy in parent-adolescent relationships", *Journal of Adolescence*, Vol. 35/2, pp. 243-248, <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.02.007>. [48]
- Soenens, B. és M. Vansteenkiste (2010), "A szülői pszichológiai kontroll fogalmának elméleti frissítése: Új megállapítások javaslata az önmeghatározás-elmélet alapján", *Developmental Review*, Vol. 30/1, pp. 74-99, <http://dx.doi.org/10.1016/j.dr.2009.11.001>. [50]
- Sorkhabi, N. és E. Middaugh (2014), "How variations in parents' use of confrontive and coercive control relate to variations in parent-adolescent conflict, adolescent disclosure, and parental knowledge: Adolescents' perspective", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 23/7, pp. 1227-1241, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-013-9783-5>. [71]
- Sovet, L. és A. Metz (2014), "Parenting styles and career decision-making among French and Korean adolescents", *Journal of Vocational Behavior*, Vol. 84/3, pp. 345-355, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jvb.2014.02.002>.

- Spokas, M. és R. Heimberg (2009), "Túlzottan védelmező szülői magatartás, szociális szorongás és külső kontrollhelyzet: Cross-sectional and longitudinal relationships", *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 33/6, pp. 543-551, <http://dx.doi.org/10.1007/s10608-008-9227-5>. [74]
- Stams, G., F. Juffer és M. van IJzendoorn (2002), "Maternal sensitivity, infant attachment, and temperament in early childhood predict adjustment in middle childhood: The case of adopted children and their biologically unrelated parents.", *Developmental psychology*, Vol. 38/5, pp. 806-821, <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.38.5.806>. [197]
- Statham, J. (2000), *A családsegítő szolgáltatások eredményei és hatékonysága : A research review*, University of London, <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10002653> (hozzáférés: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10002653>). [227]
2020. május 1.). [208]
- Stattin, H. és M. Kerr (2000), "Szülői felügyelet: *Child Development*, Vol. 71/4, pp. 1072-1085, <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8624.00210>. [201]
- Stice, E. és N. Gonzales (1998), "Adolescent temperament moderates the relation of parenting to antisocial behavior and substance use", *Journal of Adolescent Research*, Vol. 13/1, pp. 5-31, <http://dx.doi.org/10.1177/0743554898131002>. [70]
- Supple, A. és A. Cavanaugh (2013), "Tiger mothering and Hmong American parent-adolescent relationships", *Asian American Journal of Psychology*, Vol. 4/1, pp. 41-49, <http://dx.doi.org/10.1037/a0031202>. [101]
- Supple, A. és S. Small (2006), "The influence of parent support, knowledge, and authoritative parenting on Hmong and European American adolescent development", *Journal of Family Issues*, Vol. 27/9, pp. 1214-1232, <http://dx.doi.org/10.1177/0192513X06289063>. [73]
- Taylor, Z. et al. (2013), "Longitudinal relations of intrusive parenting and effortful control to ego- resiliency during early childhood", *Child Development*, Vol. 84/4, pp. 1145-1151, <http://dx.doi.org/10.1111/cdev.12054>. [257]
- Thirlwall, K. és C. Creswell (2010), "Az anyai kontroll hatása a gyermekek szorongó kognícióira, viselkedésére és affektusaira: An experimental study", *Behaviour Research and Therapy*, Vol. 48/10, pp. 1041-1046, <http://dx.doi.org/10.1016/j.brat.2010.05.030>. [27]
- Tremblay, M. et al. (2015), "Position statement on active outdoor play", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, Vol. 12/6, pp. 6475-6505, <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph120606475>. [56]
- Trifan, T., H. Stattin és L. Tilton-Weaver (2014), "Have authoritarian parenting practices and roles changed in the last 50 years?", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 76/4, pp. 744-761, <http://dx.doi.org/10.1111/jomf.12124>. [236]
- Trivette, C. és C. Dunst (2014), *Community-based parent support programs*, Université Laval and University de Montreal, <http://www.child-encyclopedia.com/parenting-skills/according-experts/community-based-parent-support-programs> (hozzáférés: 2020. május 1.). [161]
- Uji, M. et al. (2014), "A tekintélyelvű, tekintélyelvű és megengedő szülői stílusok hatása a gyermekek későbbi mentális egészségére Japánban: Focusing on parent and child gender", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 23/2, pp. 293-302, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-013- 9740-3>.

- UN DESA (2019), *Patterns and Trends in Household Size and Composition: Evidence from a United Nations Dataset*, United Nations, New York,
https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/household_size_and_composition_technical_report.pdf (hozzáférés: 2020. május 31.).
- UNICEF (2019), *Családbarát politikák: A jövő munkahelyének újratervezése*,
<https://www.unicef.org/sites/default/files/2019-07/UNICEF-policy-brief-family-friendly-policies-2019.pdf> (hozzáférés: 2020. május 1.).
- UNICEF (2019), *UNICEF's Global Social Protection Programme Framework*, UNICEF, New York,
<https://www.unicef.org/media/64601/file/Global-social-protection-programme-framework-2019.pdf> (hozzáférés: 2020. május 1.).
- Vafaenejad, Z. et al. (2019), "A szülői stílusokhoz hozzájáruló pszichológiai tényezők: A systematic review", *F1000Research*, Vol. 7, pp. 1-19, <http://dx.doi.org/10.12688/f1000research.14978.2>.
- Valcke, M. et al. (2010), "Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children", *Computers & Education*, Vol. 55/2, pp. 454-464,
<http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2010.02.009>.
- Van Campen, K. és S. Russell (2010), "Kulturális különbségek a szülői gyakorlatokban: What Asian American families can teach s", *Research Link*, Vol. 2/1, pp. 1-4,
https://mcclellandinstitute.arizona.edu/sites/mcclellandinstitute.arizona.edu/files/ResearchLink_2.1_Russell_AsianFam.pdf.
- Van Petegem, S. et al. (2015), "Rebels with a cause? A serdülők dacossága a reaktanciaelmélet és az önmeghatározás elméletének szemszögéből", *Child Development*, Vol. 86/3, pp. 903-918, <http://dx.doi.org/10.1111/cdev.12355>.
- Vazquez-Nuttall, E., C. Li és J. Kaplan (2006), "Home-school partnerships with culturally diverse families", *Journal of Applied School Psychology*, Vol. 22/2, pp. 81-102,
http://dx.doi.org/10.1300/J370v22n02_05.
- Verswijvel, K. et al. (2019), "Sharenting, jó vagy rossz dolog? Annak megértése, hogyan gondolkodnak és éreznek a serdülők a közösségi oldalakon történő sharentelésről", *Children and Youth Services Review*, Vol. 104/104401, pp. 1-10,
<http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104401>.
- Vlahovicova, K. et al. (2017), "Szülői programok a gyermekek fizikai bántalmazásának megismétlődésének megelőzésére: A systematic review and meta-analysis", *Clinical Child and Family Psychology Review*, Vol. 20/3, pp. 1-15, <http://dx.doi.org/10.1007/s10567-017-0232-7>.
- Vota, N. (2017), "A szabadelvű szülő immunisnak tartása a gyermek elhanyagolásával szemben: You cannot tell me how to raise my children", *Family Court Review*, Vol. 55/1, pp. 152-167,
<http://dx.doi.org/10.1111/fcre.12269>.
- Wardle, C. és H. Derakhshan (2017), *Information Disorder : Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making Information*, Európa Tanács, Strasbourg,
<https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c> (hozzáférés: 2020. április 2.).
- Watabe, A. és D. Hibbard (2014), "A tekintélyelvű és tekintélyelvű szülői magatartás hatása a gyermekek tanulmányi teljesítménymotivációjára: A comparison between the United States and Japan", *North American Journal of Psychology*, Vol. 162, pp. 359-382.

[17]

[219]

[217]

[127]

[84]

[106]

[47]

[248]

[97]

[232]

[30]

[24]

[107]

- Whitbeck, L. et al. (1997), "The effects of parents' working conditions and family economic hardship on parenting behaviours and children's self-efficacy", *Social Psychology Quarterly*, Vol. 60/4, pp. 291-303, <http://dx.doi.org/10.2307/2787091>. [139]
- Willoughby, T. és C. Hamza (2011), "A longitudinális vizsgálat a kétirányú összefüggések között észlelt szülői viselkedés, serdülőkorai nyilvánosságra hozatal és problémás viselkedés között a középiskolai évek során", *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 40/4, pp. 463-478, <http://dx.doi.org/10.1007/s10964-010-9567-9>. [209]
- Winefield, H. és T. Air (2010), "Grandparenting", *International Journal of Evidence-Based Healthcare*, Vol. 8/4, pp. 277-283, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1744-1609.2010.00187.x>. [137]
- Wolf, S. et al. (2017), *The role of conditional cash programs in promoting early childhood development in the United States*, Wiley, Hoboken, New Jersey, <https://doi.org/10.1002/9781118937334.ch20>. [215]
- Woo, V. és K. Yeo (2019), "A szülői stílusok és a halogató magatartás közötti kapcsolat: A systematic review", *Asia Proceedings of Social Sciences*, Vol. 3/1, pp. 6-9, <https://readersinsight.net/APSS/article/view/472> (hozzáférés: 2020. április 29.). [189]
- Xie, S. és H. Li (2018), "Működik-e a tigris szülői magatartás a mai Kínában? A szülői profilok és az óvodások iskolaérettségének összefüggéseinek feltárása kínai kontextusban", *Early Child Development and Care*, Vol. 188/12, pp. 1826-1842, <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2018.1521806>. [79]
- Yeung, J. et al. (2016), "A tekintélyelvű szülői magatartás szocializációs hatásai és annak eltérései a gyermekekre", *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 25/6, pp. 1980-1990, <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-015-0353-x>. [205]
- Zahran, S. (2011), "A szülői szocializáció típusa a kultúrákban egy pszichoanalitikus áttekintés", *Psychology*, Vol. 2/5, pp. 526-534, <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2011.25082>. [3]
- Zhang, L. és S. Ikeda (2018), "A tekintélyelvű szülői stílus generációk közötti átadása: Evidence from Japan", *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 10/1, <http://dx.doi.org/10.5539/ijef.v10n1p64>. [212]
- Zhang, W. et al. (2017), "A szülői nevelés újragondolása a kínai kultúrában: Subtypes, stability, and change of maternal parenting style during early adolescence", *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 46/5, pp. 1117-1136, <http://dx.doi.org/10.1007/s10964-017-0664-x>. [77]

A. melléklet. Táblázatok

A táblázatokat tartalmazó Excel táblázatok a 21. századi gyermekek projekt honlapjáról a következő címen érhetők el: <http://www.oecd.org/education/ceri/wkp-why-parenting-matters-in-the-21st-century.htm>.

A A.1. táblázat. Az átfogó vizsgálatba bevont tanulmányok áttekintése

A A.2. táblázat. A különböző szülői megközelítések és a gyermekek eredményei közötti összefüggések megállapításai